

BIBLIOTEKA
Instytutu
Bałtyckiego
w Sopocie

Wydział Skandynawski

S0265 III.

Fd 110 E

SKRIFTER

UTGIT AV

VIDENSKAPSSELSKAPET

I KRISTIANIA

1913

II. HISTORISK-FILOSOFISK KLASSE

KRISTIANIA

I KOMMISSION HOS JACOB DYBWAD

A. W. BRØGGERS BOKTRYKKERI A/S

1914

SKR

VORE KJÆMPEVISER

BELYST FRA MUSIKALSK SYNSPUNKT

AF
CATHARINUS ELLING

(VIDENSKAPSELSKAPETS SKRIFTER, II. HIST.-FILOS. KLASSE. 1913. No. 4)

UTGIT FOR H. A. BENNECHES FOND

KRISTIANIA
I KOMMISSION HOS JACOB DYBWAD
1914

Fremlagt i den hist.-filos. klasses møte 19de september 1913
i prof. FALKS forfald ved A. KJÆR.

INDHOLD.

	Side		Side
Indledende Bemærkninger	1	41. Herr Grønevold	46
1. Alf i Oddeskjær	2	42. Herr Guncelin	47
2. Axel og Valborg	3	43. Herr Lovmand	48
3. Aa Liten han reiste	7	44. Herr Nikelus	48
4. Aasmund Fregdegjæva	8	45. Herr Nilaus	49
5. Bejarblakken	10	46. Herr Ole	50
6. Bermer Rise	11	47. Herr Oluf og stolt Mettelil	53
7. Bjørneskytten	11	48. Herre Per i Riki	53
8. Brynning	12	49. Herre Per og Gjødalin	54
9. Dalby Bjørn	13	50. Hukeball	55
10. Dalebu Jonson	14	51. Ingaliti	55
11. Dave og Jon	15	52. Iven Erlingen	55
12. De Røvere ligge	17	53. Jon i Graanuten	56
13. De tre Grever	19	54. Jon Remordsøns Død	56
14. De to Søstre	20	55. Jorun Jøklekaapa	58
15. Den vise Kvinna	21	56. Jutulen og stolt Øli	59
16. Draumkvæe	22	57. Kappen Illhugin	59
17. Dronning Dagmar	23	58. Kjæmperne paa Dovrefjeld	60
18. Dronning Margrete	24	59. Knut af Myklegaard	61
19. Døtre hævner Fader	25	60. Knut i Borgi	61
20. Ebbe Skammelsen	26	61. Knut liten og Sylvelin	62
21. Edmund og Benedikt	28	62. Kong Endel	63
22. Elverhøi	28	63. Kong Erik og Havfruen	63
23. Elverskud	29	64. Kong Hanses Bryllup	64
24. Fader og Datter	31	65. Kong Sverker	65
25. Folkvard Lomandsøn	32	66. Kong Valdemar og hans Søster	66
26. Fraanar-Ormen	32	67. Kong Valdemar og Tove	66
27. Fru Mettelil	33	68. Kvikisprakk	67
28. Frydenborg	35	69. Kvindemorderen	69
29. Gaute og Magnhild	36	70. Lage og Jon	69
30. Grisilla	37	71. Lavrands	71
31. Gudmund og Signelita	37	72. Lilt Kjersten	72
32. Hagbart og Signe	38	73. Liti Kjersti	72
33. Han Lage	39	74. Liti Kjersti som Stalldreng	77
34. Haugebonden	40	75. Liti Kjerstis Hevn	79
35. Heimo og Nykkjen	40	76. Magnus Algotson	79
36. Hellig Olavs Væddefart	40	77. Margit Hjuxe	80
37. Hemingen	40	78. Margit og Jon	80
38. Hermo	42	79. Maria	81
39. Her bodde en Bonde paa Østervolla Ø	45	80. Marsk Stigs Døtre	81
40. Herr Grimborg	46	81. Maalfri	82

	Side		Side
82. Mindre Alf	82	107. Stallbrødrene	100
83. Moderen under Mulde	83	108. Steinninn Fefinnson	101
84. Møen paa Baalet	84	109. Stolt Elselille	101
85. Nattergalen	84	110. Stolt Margit	102
86. Olav og Kari	86	111. Storebroder og Lillebroder	103
87. Olov Agjisdatter	87	112. Sune Folkesøn	105
88. Oluf Strangesøn	87	113. Svegder	106
89. Palmen Burmanson	88	114. Svein Nordmann	108
90. Peter og Kirsten	89	115. Svend og hans Søster	108
91. Ravnem som bere Bod	89	116. Svend Vonved	109
92. Raamund	89	117. Torkild Trundesøn	111
93. Ridder Stigs Bryllup	90	118. Turneringen	112
94. Rikeball og Gullbjørg	91	119. Tærningspillet	112
95. Rike Rodenigar	93	120. Ulf van Jern	114
96. Rimar Kongesøn	94	121. Unge Herr Peder	115
97. Roland	94	122. Unge Ingelbrett	115
98. Rosengaar	95	123. Unge Vaakukadd	116
99. Rullemann og Hildeborg	96	124. Unge Vilgaard	116
100. Samson	96	125. Valivan	117
101. Signelin	96	126. Valravnen	119
102. Sigurd Svein	96	127. Veneros	119
103. Sivard Snarensvend	97	128. Vidrik Verlandssøn	120
104. Sjugur og Trollbrura	97	129. Villfar og Sylvklar	122
105. Skjøn Anna	98	Afsluttende Bemærkninger	123—137
106. Solfager og Ormekongen	99		

En Feil i Numereringen har medført, at der ikke findes nogen Melodi Nr. 10.

Hvad vi hidtil har kjendt af norske Kjæmpevisemelodier skyldes fornemmelig Lindemans Samlinger: hans »Ældre og nyere norske Fjeldmelodier«, »Halvhundrede norske Fjeldmelodier« og »30 norske Kjæmpevisemelodier«. Desuden findes endel spredte Bidrag i Bergreens »Norske Folkesange«, Rikard Berges »Norsk Visefugg« og »Norske Folkevisur«, og i min Afhandling »Vore Folkemelodier«. Hermed er imidlertid vor Bestand af Kjæmpevisemelodier ikke paa langt nær udtømt. Tvertimod. Det viser sig, at hvad vi hidtil har kjendt kun udgjør noget over en Tredjedel af hvad vi virkelig eier af Kjæmpevisemelodier. Der findes nemlig i Lindemans utrykte Optegnelser omkr. 130 hidtil ukjendte Melodier til Kjæmpeviser, hvortil kommer min Manuskript-Samling, der indeholder omkr. 60. Det er disse to Melodisamlinger, jeg herved har den Fornøielse at fremlægge for Offentligheden. Dette Værk er altsaa nærmest at betragte som en Materialsamling, men jeg har dog troet det heldigt hermed at forene en teknisk Analyse af de foreliggende Melodier, og har jeg da for Fuldstændighedens Skyld ogsaa inddraget Resten af vore Kjæmpevisemelodier under Betragtningen. Nu vilde det nok for dette Øiemed været bedst, om alle Melodierne kunde været anført. Men, fornemmelig af Hensyn til Omkostningerne har jeg maattet nøie mig med blot at henvise til den Del af Stoffet, som foreligger trykt.

For Nemheds Skyld har jeg kaldt Bogen »Vore Kjæmpeviser«. Men man vil her foruden de egentlige Kjæmpeviser ogsaa finde de øvrige Grupper af ældre, episke Folkeviser behandlet: Trylleviserne, de historiske Viser og Ridderviserne — jeg følger Inddelingen i »Danmarks gamle Folkeviser« (DgF). For mig har nemlig Kjæmpeviser-Tonen været det bestemmende Princip. Og denne har sat sit Stempel, ikke blot paa hvad man i egentligste Forstand kalder Kjæmpeviser, men overhovedet paa alle vore gamle episke Folkeviser.

Af denne Grund har jeg ikke taget i Betænkning at ordne Viserne paa den mest praktiske Maade, nemlig alfabetisk, og begynder vi derfor med:

1. Alf i Oddeskjær.

1 Melodi.

Lindemans utrykte Optegnelser 1868 Nr. 83.

Nedre Telemarken.

1.

Aa Alf han bor ud - i O - de - skjær er rig og bold med al - le.

Søn - ner de ha - ver han og - saa to, som la - der sig Hov - mænd

kal - de. For nu dri - ver Ul - ven paa hvi - den Sand for Nor - den.

Inddeler vi denne Melodi i Halvperioder, som altsaa svarer til én Verslinje, faar vi:

Formen a-b-c-d-e, idet dog e, sidste Halvperiode (Omkvædet) delvis falder sammen med d.

Ved Siden af denne Inddeling i Halvperioder kan vi, i Hensyn paa Kadensdannelsen, ogsaa inddele Melodien i Helperioder, idet første og anden Verslinje — ligesom tredje og fjerde — for Textens som Melodiens Vedkommende danner en samlet Enhed. Vi faar da:

1) Tonika-Kadens. 2) Ton.-Kad. 3) Ton.-Kad.

idet Omkvædet ifølge sin Natur danner en for sig afsluttet Periode med sin egen Kadens. Ved Siden af disse tre Hovedkadenser findes der ogsaa Bikadenser, som Regel efter hver Verslinje, men disse vil kun blive berørt, hvor Forholdene kræver det.

Tager vi saa for os de tonale Forhold, saa frembyder denne Melodi flere for Kjæmpevisen karakteristiske Eiendommeligheder. Først hefter man sig ved det barokke SEXTSPRANG med paafølgende TRITONUS over Ordene »(ud)i Oddeskjær«, en musikalsk Vending, som trods sin Mangel paa Skjønhed, ja netop ved sin Kantethed er som skabt for og inspireret af Kjæmpevisen. Idet vi i Forbigaaende mærker os det kraftige

Kvart-Fald ved »alle«, som giver Kadensen et eget, vibrerende Sving, støder vi ved Ordene »som lader sig Hovmænd kalde« paa en musikalsk Vending, som var utænkelig udenfor Kjæmpevisen, af en plump, ja brutal Kraft, som dog opveies af den djærve Ligeledhed i Udtrykket. Der er noget vist bagvendt ved Toneforbindelsen cis - gis - a - h, og det bliver ikke bedre ved de to d'er i ottende Takt — de virker som to Dunk. Og alligevel —. Melodien har intet Fortegn, faar ved den store Sext et dorisk Præg, men Lindeman har — vel for Sikkerheds Skyld — i syvende Takt sat et Kvadrat foran h. I Takt 9 finder man to Noder, mærket med x. Krydset skal betegne, at de er uklart skrevne, men det er dog sandsynligst at læse dem som a h (her altsaa ogsaa h, hvad der med den foregaaende f i Øret atter giver Tritonusvirkning — en Slags Parallel til anden Takt). Tilslut finder vi i Omkvædet — Takt 10—11 — det samme uformidlende Ters-Fald, der ligesom i Takt 7—8 yderligere fremhæver det stompede ved de to d'er. Men, hvorom alting er, det træffer sig mærkelig nok sli, at netop denne første Melodi, vi behandler, kan betegnes som en Type paa en Kjæmpevise.

2. Axel og Valborg.

10 Melodier.

1—5.

Lindemans »Ældre og nyere Norske Fjeldmelodier«¹

Nr. 36, 84, 167, 342 og 356.

6.

L. u. O. 1860 Nr. 69.

2. Sauland.

Paa Gul-vet gan-ger den lil - le Duk - ke hun leg - te med Per - ler og
 Plom - mer, her - ind kom Ak - sel Tho - re - son han ag - ter sig ind at
 kom - me. Men Lyk - ken ven - der sig of - te om.

¹ Vil herefter blive betegnet som Lindemans store Samling — L. st. S.

7.

L. u. O. 1862 Nr. 41.

O. Kristoffersen, Ringerike i Sørkedalen¹.

3.

De leg - te Guld - ta - vel ved bre - den Bord i Glæ - de og Lyst med
al - le, de Fru - er tven - de med Æ - ren stor, saa
un - der - lig Le - gen mon fal - de. Men Lyk - ken ven - der sig of - te om.

8.

L. u. O. 1867 Nr. 22.

Sigdal.

4.

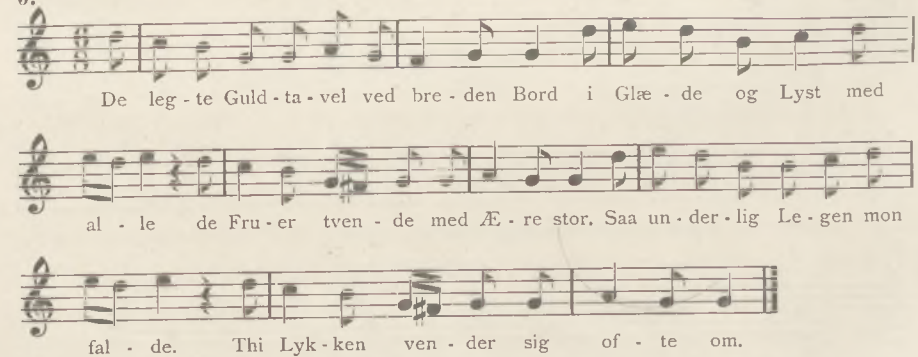
De leg - te Guld - ta - vel ved bre - den Bord i Lyst og Glæ - de med
al - le de Fru - er tven - de med Æ - ren stor, saa un - der - lig Le - gen mon
fal - de, thi Lyk - ken ven - der sig of - te om.

9.

Fra min Manuskript-Samling.

Søtersdalen.

5.

De leg - te Guld - ta - vel ved bre - den Bord i Glæ - de og Lyst med
al - le de Fru - er tven - de med Æ - re stor. Saa un - der - lig Le - gen mon
fal - de. Thi Lyk - ken ven - der sig of - te om.

¹ Rimeligvis at opfatte saaledes, at L. har faat Melodien i Sørkedalen, men at Manden var fra R.

10.

F. m. M.-S.

Dale (Søndfjord).

6.

Min Fa - der var en Rid - der saa fin o - ver Slot og Fæ - ste med
 Æ - re. En a - de - lig Fru - e var Mo - der min og hav - de hin -
 an - den saa kjæ - re. Men Lyk - ken ven - der sig of - te om.

For Forstaaelsen af, hvorledes Folket i Bygningen af sine Toner ledes af et rent melodisk Instinkt, hvorledes Interval føier sig til Interval, idet den melodiske Følelse nøie følger Textens Gang¹, er der faa Melodier, som er saa lærerige som Nr. 36 i L. st. S. Formen er a - b - c - d - d, idet fjerde Halvperiode gjentages i Omkvædet. Medens første Helperiode kan siges at forløbe nogenlunde normalt, rigtignok i en særdeles kraftig Bue, hvad der ikke mindst skyldes Ters-Faldet i tredje og den store Ters i fjerde Takt, saa er anden Helperiode i tonal Henseende særdeles interessant og eiendommelig. Den sætter ind med en frapperende Taktforandring — fra tredelt til todelt Takt. Taktforandringen følges af en djærv Modulation, hvorved Dominanten bliver Tonika, hvilket i sjette Takt yderligere fastslaaes ved Vexeldominanten. Saa følger atter et mærkeligt Træk, idet Dominanten, som nu er blevet Tonika, pludselig forvandler Natur og fra regulær Durtilværelse med ett slaar over i Moll. Dette vanskeliggjør betydelig Stillingen. Det kan ikke undgaaes, at en Tilbagevenden til den af Tonaliteten krævede oprindelige Tonika faar noget vist tvungent over sig, og det saameget mere, som Omkvædet her bestaar i en Gjntagelse af de to sidste Takter, hvorved Moll-Overdominanten endnu engang markeres. Moll-Overdominants Sekund, den paa syvende Takts fjerde Ottendedel faldende h, tvinges til at skifte Rolle og bliver Sext til den oprindelige Tonika. Men NB.! stor Sext. Det er dette, som fremkalder Indtrykket af noget tvungent, men det er tillige af en egen Skjønhed og karakteristisk for ældre Tonefølelse, en Tonefølelse, som dog fremdeles lever i vore Bygder.

¹ Dette lader sig meget vel forene med det andetsteds (Vore Folkemelodier S. 15) paa-pegede Instinkt for harmonisk Sammenhøighed.

Om de øvrige fire Melodier i L. st. S. kan jeg fatte mig i Korthed. De er i sin Bygning meget enklere, har alle Formen a - b - a - b - a, kun med uvæsentlige, særlig for Kadensdannelsen nødvendige Afvigelser. Tonalt er Nr. 356 af størst Interesse. Vendingen til Dmoll lader sig naturligvis forklare rent melodisk, men vel saa sandsynligt er det, at man halvt ubevidst har følt den paa Stavelsen »Bord« faldende a som Dominant, hvorfra saa Vendingen til Dmoll ganske naturligt har givet sig af sig selv. Man kan ogsaa tænke sig a som Ters i Fdur, hvorfra Overgangen til Paralleltonearten Dmoll ogsaa falder meget naturlig. Men netop denne Vending til Dmoll vanskeliggjør Bestemmelsen af Kadenserne. Naturligvis kan de to a'er i fjerde Takt opfattes som Dominantens Kvint, men nærmere ligger det at tage ialfald den første a som hørende til Treklangen a - cis - e (Vexeldominanten) og saa, om man vil, paa den anden a vende tilbage til Dominanten. For bare at nævne de enkleste harmoniske Muligheder.

I Nr. 167 er Kadenserne 1) Dom. 2) Dom. 3) Ton. Derimod i 84 og 342¹ 1) Underdom. 2) Underdom. 3) Ton.

Vender vi os nu til de som Nr. 6—10 betegnede Melodier, saa har de alle med smaa Afvigelser Formen a - b - a - b - a. Som det vil sees ved en Sammenligning af den til Nr. 6 sungne Strofe og den tilsvarende i den trykte Vise, saa maa den rytmiske Forrykkelse i Takt 5—6 tilskrives, at vedkommende Kilde ikke har husket Texten nøiagtigt. Kadenserne er 1) Underdom. 2) Underdom. 3) Ton.

I Nr. 7 volder Kadensbestemmelsen Vanskelighed. Men da det er naturligt at lade Kadenserne falde sammen med anden og fjerde Verslinjes Udgang, saa vil de her nærmest blive 1) Underdom. 2) Ton. 3) Ton. Man hefter sig lidt ved Septimspranget i anden Takt og den dermed følgende stærke Understregen af anden Verslinje, sammenlignet med det tamme Udtryk for fjerde Verslinje.

Nr. 8 er tonalt ikke uden Interesse. Lindeman har, som det vil sees, to \flat , men overalt \natural for es. Hvorfor da ikke ligesaa godt betragte Melodien som Fdur? Ja, s a a ligetil er det dog ikke rigtig. Og det er netop denne Vaklen mellem Bdur og Fdur, som giver Melodien dens Charme. Men ogsaa bevirker Tvetydighed i Kadensdannelsen. For min Følelse falder det naturligt at opfatte c i fjerde Takt som Sekund i Bdur og altsaa harmonisere Akkorden som f - a - c (Dominant i Bdur), medens c vanskeligt vil kunne føles som tilhørende Treklangen c - e - g d. v. s. Dominanten til Fdur.

¹ Opført som „Ridder-Visa“, men hørende til A. og V.

Nr. 9 er ogsaa eiendommelig i tonal Henseende. Den begynder rent mixolydisk, men med femte Takts fis indtræder regulær Gdur, som hævder sig i Resten af Melodien. Af overordentlig Finhed er det, hvorledes Tonaliteten i tredje og fjerde Takt holdes svævende, medens de tilsvarende Takter 7—8, takket være Krydset i femte Takt, er fast indrulleret i Gdur.

I Udv. danske Viser B. 2 S. 67 findes der, under Opregningen af ældre bekendte Viser, men som ikke er optaget i Samlingen, en Bemærkning saalydende:

»En ny Vise om en Ridders Søn ved Navn Alexander — synges under den Melodi som Axel Thordsens Vise«. Det er første Vers af denne Vise man har i Nr. 10. Melodien er nærmest en Variant af den ovenfor nævnte Nr. 167 i L. st. S.¹, men jeg har dog taget den med her baade for Melodiens Skyld, og fordi den er en af de faa Repræsentanter for Vestlandets Bidrag til den, dog nærmest med Kjæmpevisen beslægtede Art af Viser. Melodien har det rette Drag, og den store Sext i sextende Takt lyser ganske mærkeligt op. Kadenserne er 1) Dom. 2) Underdom. men NB.! med stor Ters 3) Ton.

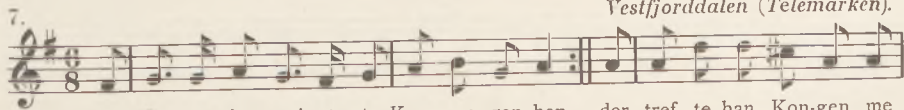
Tilslut skal jeg faa henvise til de i Vore Folkemelodier S. 49 opførte Melodier til A. og V. samt de dertil knyttede Bemærkninger (S. 52).

3. Aa Liten han reiste til Kongsgaren hen.

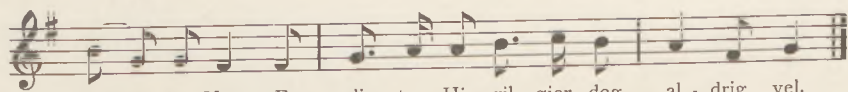
I Melodi.

F. m. M.-S.

Vestfjorddalen (Telemarken).

Aa Li - ten han rei - ste te Kongs - ga - ren hen, der tref - te han Kon - gen me

si - ne Menn. Fe li - ten Hju - ril gjer dog al - drig vel.

Formen er forsaavidt forskjellig fra den almindelige tolinjede Strofe med Omkvæd, som første Linje her bliver gjentaget. Kadenserne bliver at regne efter Halvperioder, og vi faar 1) Dom. 2) Dom. 3) Ton. Tonalt mærker man sig det lydiske Træk i tredje Takt, som dog i femte Takt viger for regelmæssig Kvart.

Med Hensyn til Texten, saa har Hr. Prof. Moltke Moe velvilligst meddelt, at den synes digtet om et Minde fra Didrikredsens.

¹ Hvortil jeg ogsaa har en Variant fra Hvaler.

4. Aasmund Fregdegjæva.

3 Melodier.

1.

L. st. S. Nr. 42.

2 a.

F. m. M.-S.

Vestfjorddalen.

8.

Ne og no-la Trol-le-bot-ten sitt Kon-gens Dot-ter i
Baan-do, dit vil vi Aas-mund sen-de deg, du
er den fræg-dast i Laan-do. De mo-nar in-gin Da-ge.

2 b.

F. m. M.-S.

Vestfjorddalen.

9.

Ne og no-la Trol-le-bot-ten sitt Kon-gens Dot-ter i
Baan-do, dit vil vi Aas-mund sen-de deg, du
er den fræg-dast i Laan-do. De mo-nar in-gin Da-ge.

Nr. 1 har Formen a-b-c-d-e. Denne Melodi tør vel betegnes som den mægtigste og betydeligste af alle vore Kjæmpeviser baade med Hensyn til Karakter, Foredrag og musikalsk Bygning. Det kraftige og storladne Drag fortsætter sig i en stærk og konsekvent Udvikling helt til Enden, idet Omkvædet her danner en integrerende Del af Melodien og først giver denne dens vægtige og karakterfulde Afslutning. Tonalt hefter man sig ved den stærke Betoning af Dominanten og dens Treklang med den deraf flydende Anvendelse af den store Sext, hvad der

ikke mindst bidrager til at give Melodien dens mægtige Sving, dens uforlignelig brede Dimensioner. Den tonale Følelses Frihed og Uafhængighed ytrer sig dog ikke blot heri, men ogsaa i Vexlingen mellem den forstørrede og formindskede Kvart i syvende Takt — som jo forresten falder ganske naturlig, idet de som Vexeltoner dependerer henholdsvis af Kvint (fis) og Ters (d) — og endnu mere paafaldende i den forstørrede Kvart i niende Takt, hvor man nok kunde tænke sig Muligheden af, at en halvt bevidst Følelse af den foregaaende cis som Vexeldominant kan have spillet ind. Det forekommer mig nemlig rimeligst at opfatte ottende Takts cis som Vexeldominant, og Kadenserne skulde da blive 1) Dom. 2) Vexeldom. 3) Ton. Men selvfølgelig kan cis ogsaa opfattes som Kvint i Dominanttreklagen, og vi faar da 1) Dom. 2) Dom. 3) Ton. Der kan som tidligere nævnt ved Kadensbestemmelsen kun blive Tale om de enkleste Forhold. De øvrige harmoniske Muligheder maa lades uberørt. Nu kunde man synes, at naar saa er Tilfælde, kan man ligesaa gjerne lade Kadensspørgsmaalet ude af Betragtning. Men man behøver ikke at have syslet længe med Melodianalyse, før man er klar over, at det er nødvendigt at standse ved disse Melodiens »Holdepladse«. Dog kan der selvfølgelig forekomme Tilfælde, hvor Kadenserne kan opfattes saa forskellig, at man maa nøie sig med at nævne det Interval, hvorpaa Kadensen falder. Og det lader sig ikke nægte, at vi her i ottende Takt har et saadant Tilfælde, hvor man da altsaa istedetfor de harmoniske Benævnelser Vexeldominant og Dominant kunde sluppet bedre fra det ved bare at betegne Forholdet som Kadens paa Sekunden.

Nr. 2 a har en forholdsvis sjelden Form: a - b - c - b - d. Og tonalt er Melodien af ikke liden Interesse. Strengt taget maa den betegnes som æolisk. Paa den anden Side har den et umiskjendeligt Dur-Præg (Cdur—Gdur). Og her trænger Kadensspørgsmaalet sig atter frem. Hvad er den harmoniske Basis for den i fjerde og ottende Takt forekommende d? For mig staar det, som det maa være Toneartens Undersekund. Men det vil jo atter sige det samme som Akkorden g - h - d, der nærmest vil opfattes som tonisk Akkord i Gdur. Melodien rykkes imidlertid ved Omkvædet atter over i æolisk, og det Tvetydighedens Præg, den tidligere har havt, forsvinder med ett.

Nr. 2 b er, som det vil sees, en Variant af 2 a, men en saa selvstændig Variant, at jeg har fundet det rigtigst at tage den med. Vi har her i første Takt gis, hvad der strax forandrer Melodiens Karakter, ikke blot ligeoverfor Nr. 2 a's g, men ogsaa fordi der nu mellem første og anden Takt opstaar et formindsket Kvartsprang. Man er i de tre

første Takter i Amoll. Men i fjerde Takt rykkes man pludselig over i Nr. 2 a's Gdur, som over den ligesaa mægtige som prægtige Taktforandring fortsætter sig, til Omkvædet ogsaa her bringer æolisk Slutning (i Modsætning til første Takts gis har man her g).

Hvad Texten angaar, saa er Strofen: »Ne og nola Trollebotten« en Variant af V. 5 i Visen om Aasmund Fregdegjæva (Landstad N. F.). Landstad anfører i en Anm. følgende Vers:

Dotter mi er i trollebotten
siter hon der i baando
dit vil eg deg Aasmund sende
du er den frægdast i laando.
Der er ingin dage.

5. Bejarblakken.

2 Melodier.

1—2: L. st. S. Nr. 38 og 89.

Nr. 38 har Formen a - b - c - d. Kadenserne falder sammen med Omkvædene og bliver 1) Ton. 2) Dom.

Melodien er et ægte Foster af den gamle Kjæmpeviseaand. Alleerede Begyndelsen med det gjentagne Anslag af Kvarten og den stærke Stigning virker underlig spændende og er af en truende, hemmelighedsfuld Uhygge, der yderligere forhøies ved det mystiske og dog saa enkle Udtryk for Ordene: »dei trea Gullsko«. Efter den stærke Cæsur følger med saa meget større Virkning det bevæget-fantastiske: »dei skapa Hesten av Mannebein«, hvortil slutter sig det tungsindig grundende »saa vide fara dei Løyndarord« med den saa betegnende Dominantkadens. I vore ældre Folkeviser er jo Dominantslutning meget almindelig (kfr. »Vore Folkemelodier«¹ S. 36), og ved det aabne, ikke helt afsluttede, som nu engang er Dominantens Karakter, egner den sig udmærket til en foreløbig Afslutning, paa samme Tid som den letter Overgangen til den nye Strofe, der sætter ind. Men ved Siden af dette praktiske Resultat faar Dominantslutningen ikke sjelden et dybere Præg som Udtryk for en poetisk Tanke, der først herigjennem faar sin rette Farve og Uddybning².

¹ Vil herefter blive betegnet med V. F.

² Det ligger selvfølgelig udenfor min Plan at omtale, hvorledes de i dette Værk omhandlede Melodier i de enkelte Tilfælde er blevet harmoniserede. Men netop fordi vi her staar ved et Principspørgsmaal, vil jeg bemærke, at det altid har været mig en Gaade, hvorledes Lindeman i sit Arrangement i st. S. har kunnet tilføie et Efterspil med tonisk Slutning.

Den anden under Nr. 89 opførte Melodi er fuldstændig blottet saavel for det storladne som for den Mystik, der karakteriserer den første. I formel Henseende er den hellerikke heldig; man savner den første Melodis lykkelige og klare Inddeling.

Tonerækken h c h ais h overrasker — denslags Halvtoneskridt er jo den norske Folkeviser som Folkevisen i sin Almindelighed fremmed — men da man maa gaa ud fra, at Lindemans Optegnelse er korrekt, er den af Interesse som Vidnesbyrd om, at en saadan, nok fin, men dog halvt sygelig Tonefølelse ogsaa kan findes paa folkelig Grund. Hermed staar rigtignok det flade Omkvæd, der ender ganske poesiløst paa Tonika, ikke i nogen Overensstemmelse, om det end ellers maa siges at passe godt til Melodiens øvrige prosaiske Tilsnit.

6. Bermer Rise.

1 Melodi.

Se V. F. S. 24 Nr. 2 og de dertil knyttede Bemærkninger (S. 35). Melodien bestaar af to ligelydende firetaktige Perioder, medens Omkvædet er totaktigt. Kadenserne falder paa 1) Sekund 2) Sek. 3) Ton.

7. Bjørneskytten.

1 Melodi.

F. m. M.-S.

11. Grungedal (Telemarken).

Eg gjekk meg ut ein Ot-te-mor-go, sill ve-ga dei Bjøn-nan
graa, men saa-ra te Blo, so Bei-no skein, me Nau-o eg heim't-te kom.

Formen er a - b - c - d (intet Omkvæd). Melodien er frygisk og har udpræget Kjæmpeviser karakter. De to første Takter har en vis Lighed med de tilsvarende i Fraanar-Ormin (L. st. S. Nr. 44) og Draumkvæe (L. st. S. 405). Men dermed ophører ogsaa Ligheden, og de tre Melodier udvikler sig forskjellig. Tredje Takt føles som Cdur — bliver at opfatte som Paralleltoneart — og Kadensen i fjerde Takt vil naturligst dannes over g (bliver g - h - d); men fra femte Takt er vi atter i frygisk Farvand, og dette holder sig til Enden (frygisk Kadens). Melodiens Rhytmik fortjener en speciel Opmærksomhed. Den er ligesaa djærv som den er

mangfoldig og faar ved Synkoperne i anden, tredje og syvende Takt en egen stolt og trodsig Karakter.

8. Brynning.

3 Melodier.

1.

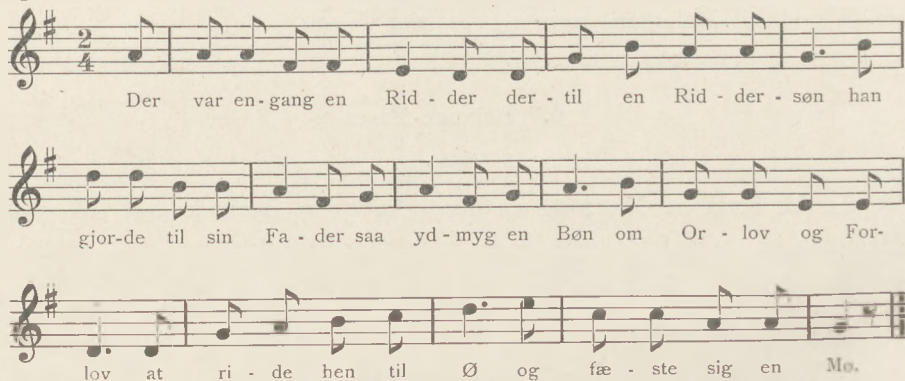
L. st. S. Nr. 119.

2.

L. u. O. 1860 Nr. 96.

12.

Gransherred.

Der var en-gang en Rid-der der-til en Rid-der-søn han
gjør-de til sin Fa-der saa yd-myg en Bøn om Or-lov og For-
lov at ri-de hen til Ø og fæ-ste sig en Mø.

3.

F. m. M.-S.

13.

Førde (Søndfjord).

Der var en-gang en Rid-der, der-til en Rid-der-søn han
gjør-de sin Fa-der saa yd-myg en Bøn, han bad sin Far om
Lov at ri-de hen til Ø og fæ-ste sig en Mø.

Melodi 1 er tonalt uden Interesse. Formen er a-b-c-d-b, idet sidste Led svarer til anden Halvperiode. Kadenserne er 1) Ton. 2) Dom. 3) Ton. med en Art Halvkadenser i ottende og tolvte Takt.

Større Interesse knytter der sig til Nr. 2. I de ti første Takter er Tonaliteten svævende, vakler mellem D- og Gdur. Først fra ellefte Takt

bliver Tonearten decideret Gdur. Formen er a - b - c - d - e¹ - f - e² — femte Led gjentages tilslut, men dennegang i Hovedtonearten. Tonalitetens Tvetydighed vanskeliggjør Kadensbestemmelsen — klar bliver den først, idet Melodien slutter.

Nr. 3 er formelt enklere end de to første. Formen er a - a - b - c - a, idet sidste Led kjæder sig til første. Kadenserne er 1) Dom. 2) Dom. 3) Ton. dog med en Slags Halvkadens paa tolvte Takt.

Om alle tre Melodier gjælder det, at de har lidet af den egentlige Kjæmpeviser-Tone, men jeg har dog af flere Grunde fundet det rigtigst at tage dem med.

9. Dalby Bjørn.

1 Melodi.

L. u. O. 1869 Nr. 7.

14. *Grevskaberne.*

Der gan - ger en Bjørn paa Da - le - by He - de han
er baa - de stærk og fri, He - ste og Øk - sen dem
læg - ger han ø - de. Men vi bæ - re Fry - den for Dan - ne - mark.

Melodien er tonalt meget interessant. Rent intervalmæssigt set er den hypodorisk (transp.). Dog tror jeg ikke, det vilde være rigtig at opfatte den saaledes. Det er snarere en Dmoll-Melodi, som slaar over i Paralleltonearten (Fdur) og saa slutter paa den oprindelige Tonearts Kvart, hvad der jo af og til forekommer (kfr. V. F. S. 87—90). Formen er a - b - c - d. Kadensen i fjerde Takt vil naturlig falde til Paralleltonearten, Slutkadensen til Underdominanten.

10. Dalebu Jonson.

5 Melodier.

1—2.

L. st. S. Nr. 493 og 533.

3.

L. u. O. 1861 Nr. 151.

15. Mo.

Aa Da - le - bu te - ner i Kon - gens Gaar dæ gjer' en fy a lit
Kjer - ste dæ ve - ne Maar eg kjen - ner 'n Da - le - bu Jon - son.

4.

L. u. O. 1868 Nr. 27.

16. Smaalene (Berg Sogn).

Aa Da-le-bu han ri - der til Kon - gens Gaard, hver e - vi - ge Gar - staur bær
Kjæm - pe - hu - ver paa, aa kjen - der du no Da - le - bu Jon - son.

5.

L. u. O. 1868 Nr. 33.

17. Aremark.

Aa Da - le - bo han slo si - ne Vaat - tar i Mark, aa
her ska du fin - de en som er stærk, aa kjen - ner du Da - le - bo Jon - son.

Melodi 1 har Formen a - a - b - c, en forholdsvis sjeldnere Form (vi havde den dog ovenfor i Nr. 3). Kadenserne bliver 1) Dom. 2) Dom. 3) Ton.

Melodi 2 nøier sig med endnu mindre. Her er Formen a - a - b — den musikalske Vending, som dækker første Verslinje, bliver gjentaget til anden, hvortil kommer Omkvædet. Kadenserne er som ovenfor 1) Dom. 2) Dom. 3) Ton.

Større Interesse knytter der sig til de tre Melodier fra Lindemans utrykte Optegnelser. De er alle tre i mere eller mindre Grad Dominant-Melodier (kfr. herom V. F. S. 71—73 og passim). Slutningskadensen er overalt dominantisk. Rent formelt set er de ogsaa rigere end de to første Melodier, forsaavidt som der ikke findes Gjentakelser — Formen er a - b - c. Hermed vil jeg dog ikke have udtalt noget om Melodiernes gjensidige Værd. Medens Nr. 3 og 4 ikke frembyder tonale Træk af Interesse udenfor det, at de er Dominantmelodier, saa er Nr. 5 eien-dommelig fra Begyndelsen til Enden, ikke mindst ved Takt 7—8 med den trodsige Tersopgang.

For Fuldstændighedens Skyld skal jeg nævne, at der i Olav Sandes: Norske Tonar, fjerde Bind, findes fire Melodier til Dalebu Jonson.

11. Dave og Jon.

7 Melodier.

1—3.

L. st. S. Nr. 39, 249 og 627.

4.

L. u. O. 1866 Nr. 5.

18.

Løiten.

Han Da-ve aa 'en Jo døm reist o-ver en Mo, her i Ver-den at

bo, han Da-ve han gret aa 'en Jo han lo, skjæm-me dig sa'n

Jo, saa ri-der døm for sig den rø-de Guld-snor, jeg gaar med sa'n Jo.

5.

L. u. O. 1866 Nr. 10.

19.

Løiten.

Han Da-ve aa'en Jo gik o-ver en Mo, her i Ver-den at bo, han

Da-ve han gret men han Jo han lo fy skam-me dig sa 'n Jo, saa

ri - der de for Si - den den rø - de Guld - snor, hun er min sa 'n Jo.

6.

L. u. O. 1868 Nr. 45.

Aremark.

20.

Han Da - vid han sei - ler paa sal - te - ste Vand, her i Ver - den at bo, han

Jon han spa - ser - te paa tør - ra - ste Land, her gaar jeg sa 'n Jon, saa

ri - der jeg paa Sne med den rø - de Guld - snor, jeg gaar med sa'n Jon.

7.

L. u. O. 1872 Nr. 5.

Søndre Osen. Ann. til Trysil.

21.

Han Da - ve han Jo gik sig ud paa en Mo ut - i Ver - den at bo, han

Da - ve han gret, han Jo han lo, skjæm - me dig sa 'n Jo. Saa

ri - de de sig til den rø - de Guld - snor skjæm - me dig sa 'n Jo.

Da Strofebygningen her afviger fra den almindelige Norm, vil Periodedannelsen selvfølgelig ogsaa blive en noget anden. Den er for de Melodiers Vedkommende, som staar i $\frac{4}{4}$ Takt gennemgaaende tretaktig, med det tilsvarende Forhold at Melodierne i $\frac{2}{4}$ Takt har Perioder paa sex Takter (ja i Nr. 1 bliver Slutningsperioden ved Gjntagelse af Textens andet Led ottetaktig).

Formelt set gjælder det for samtlige Melodier, at de er temmelig nødtørftig udstyret. I Nr. 1 bliver med smaa Forandringer den samme

¹ Noden uklar, men ser nærmest ud som g.

Periode gjentaget tre Gange, og dermed er vi færdige. Melodien holder sig æolisk helt til lige før Slutningen, hvor den gennem en underlig kromatisk Forhøielse antager moderne Mollkarakter. Hvorledes det nu end hænger sammen med denne kromatiske Forhøielse (se om dette Spørgsmaal V. F. S. 93 fl.), faar Slutningen herigjennem en meget mat Karakter. Paa den anden Side bliver rigtignok Omkvædet »Jagudnok sa'n Jon« godt udhævet.

Nr. 2 er ogsaa æolisk og her holder Tonearten sig helt til Slut. Som saa ofte i de æoliske Melodier faar man Kadens paa Undersekunden, foruden Dom.- og Ton.-Kad. Rent musikalsk set har man ogsaa her hjulpet sig med svært lidet. Anden Periode er paa det nærmeste en Gjentakelse af første, kun med ny Kadens, og tredje Periode skal ikke tjene til at hæve Melodien.

Den samme Mathed karakteriserer Nr. 3. Formen er a - a - b og Kadenserne 1) Underdom. 2) Underdom. 3) Ton.

Nr. 4 er lidt bedre udstyret, forsaavidt som der er noget mere Variation, og med Hensyn til Kadenserne har man den Eiendommelighed, at de danner et Slags Trappetrin—Kvint, Kvart, Ters. Man kunde jo rigtignok tilslut tænke sig frygisk Kadens, men det vilde ikke være i Overensstemmelse med Melodiens Karakter.

Nr. 5 er rent musikalsk set den bedste af disse Melodier. Vistnok er det ogsaa her saa, at anden Periode synes at ville gjentage første (ja der dukker sogar op en Reminiscens i 15—16 Takt), men den bøier af itide og idethele er Melodiens Holdning god. Kadenserne er 1) Ton. 2) Dom. 3) Ton.

Nr. 6 frembyder intet af Interesse og Nr. 7 virker som en fjern Variant af Nr. 5.

12. De Røvere ligge.

3 Melodier.

1.

L. st. S. Nr. 86.

2.

L. u. O. 1860 Nr. 17.

22. Tudal.

De Rø - ve - re hvi - le for Nor - den - skog og Sko - gen va de - res

Skjul; om Nat-ten gjeng de ad Bon-dens Gaar og drik mæ han-nem god
Jul. De Rø-ve-re hvi-le for Nor-den un-der Sko-gen.

3.
F. m. M.-S.

Grungedal.

23.

De Rø-ve-re lig-ge for Nor-den-Skov og Sko-ven er de-res
Skjul. Om Nat-ten gaa de til Bon-dens Gaard og drik-ke med han-nem god
Jul. De Rø-ve-re lig-ge for nor-den un-der Sko-ven.

Nr. 1 har Formen a-a-a — den samme Vending gjentages tre Gange med mindre væsentlige Forandringer. Melodien er en Dominantmelodi. Kadenserne 1) Dom. 2) forstørret Underdom. 3) Dom. Vendingen til Underdom. i anden Takt med det store Sextsprang er eienommeligg. Ligesaa den kromatiske Forhøielse af Kvarten i fjerde Takt, som i Forbindelse med den forstørrede Kvart i niende Takt virker som noget nyere og giver Melodien et ikke helt kraftigt Præg. Den underlige Forrykkelse af Rhythmen i anden Helperiode: »Om Natten osv.« (hvorved Perioden bliver femtaktig) har ingen Berettigelse, føles som en meningsløs Anomali.

Nr. 2 er, som det vil sees, en Variant af Nr. 1, men dog saapas selvstændig, at det kan forsvares at tage den med. Formen er a-a-a og Melodien atter en Dominantmelodi, men Kadensen i ottende Takt — Periodedannelsen er her normal — bringer ren Kvart.

Der synes at bestaa en vis Forbindelse mellem disse to Melodier og den som Nr. 90 i L. st. S. opførte Melodi til Raamund (Melodien er citeret i V. F. S. 68 Nr. 4 med tilknyttet Bemærkning).

Nr. 3 er forsaavidt rigere bygget end de to andre som Formen her

er a - b - c. En passant vil jeg bemærke, at Kadenserne i fjerde og ottende Takt helst bør opfattes som faldende paa respektive andet og sjette Trin.

13. De tre Grever.¹4 Melodier.²

1.

L. st. S. Nr. 114.

2.

F. m. M.-S.

24.

Erisfjord (Romsdalen).

Der gin - ge tre Jom - fru - er paa det høi - e - ste Fjeld for - at

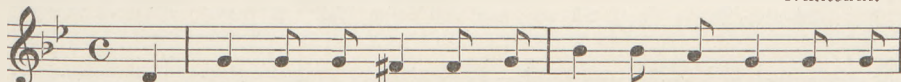
sku - e i dy - be - ste Dal.

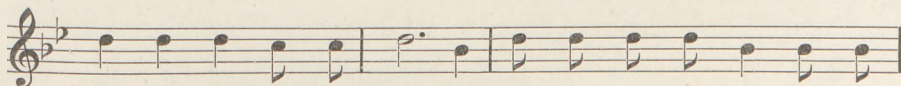
3.

F. m. M.-S.

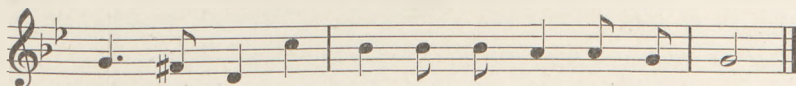
25.

Numedal.

Der stan - der en Jom - fru paa høi - e - ste Fjeld for - at

sku - e vidt ud - i Nord, der fik hun se et Skib kom - me

sei - len - de og seil - te tre Gre - ver om - bord.

Angaaende Mel. 4 se V. F. S. 95.

¹ Overskriften er ikke heldig — jeg skal indrømme det; men den gjør Visen let kjendelig, og det var for mig Hovedsagen.

² Senere Anm.: En femte Melodi fik jeg isommer (1913) i Nordfjordeid.

Ved Nr. 1 skal jeg ikke opholde mig — den maa være af ny Dato og har ialfald intet af Kjæmpevise-Tonen over sig.

Da er Nr. 2 forsaavidt meget bedre. Og Udviklingen fra femte Takt af, som resulterer i Kadensen paa Molloverdominanten, er tonalt set baade eiendommelig og interessant.

Ogsaa i Nr. 3 er der god Overensstemmelse mellem Textens Romantik og den melodiske Udformning. Kadenserne er her 1) Dom. 2) Ton.

Den bedste af Melodierne er dog Nr. 4. Jeg har i V. F. brugt den forat illustrere Intervalexling (her d og dis), men den fortjener tillige, at man kaster et Blik paa den for dens egen Skyld. Ikke blot for Melodiens Skyld — hvor udmærket virker ikke det store Septimsprang mellem første og anden Takt — men ogsaa formelt beundrer man, hvor fast første Periode ved Gjentagelsen — egentlig en dobbelt Gjentagelse — er nittet til det lille Mellemlid.

14. De to Søstre.

3 Melodier.

1—2.

L. st. S. Nr. 14 og 455.

3.

L. u. O. 1861 Nr. 120.

26.

Mo

Sø - ster ta - la te Sø - ster saa ved Stran - di no vi me ok - kon te

Vid - vand gaa; Baa - ra be - re saa vent eit Viv te Lan - de.

Nr. 1 er — bortset fra Pausen mellem »Lindan« og »dei«, der skyldes Lindeman — mindre godt bygget, og Taktvexlingen tilslut skal ikke bidrage til at hæve den i saa Henseende. (Melodisk er der i de to første Takter en pudsigt Lighed med den saakaldte »Møllervise«).

Da er der en ganske anden Karakter i Nr. 455 (se forøvrigt Formen i Musikbilaget til Landstads N. F. Nr. 53, som rytmisk er bedre end den i Nr. 455). Ikke blot er Melodien i sig selv betegnende, men den er ogsaa tonalt af Interesse. Først ved Modulationen til Undersekunden, som atter anslaaes i femte Takt, saa ved den Maade, hvorpaa den egentlige Toneart tilslut fastslaaes. Formelt er jo vistnok Melodien et Produkt

af Textens Bygning, men Melodien har dog sin egen Fortjeneste, og det er dens Udformning det skyldes, naar Vexlingen af en tre-, en to- og atter tretaktig Periode virker saa fint.

I Nr. 3 har vi igjen et godt Exempel paa en Dominantmelodi. Kadenserne er 1) Dom. 2) Underdom. 3) Dom. — vi saa nylig en lignende Kadensordning i Nr. 12. Man vil ogsaa være opmærksom paa, at Melodien ved Siden af sin alvorlige Grundtone ogsaa synes at have den skjælmske Hensigt at ville indprente den melodiske Mollskala, thi den nøier sig ikke med at gjøre det én Gang (se fjerde og femte Takt), nei, den gjentager det sogar (i sjette og syvende Takt)!

Se ogsaa de af Hr. Sandvik i »Maal og Minne« (1913) meddelte Melodier.

15. Den vise Kvinna.

2 Melodier.

1.

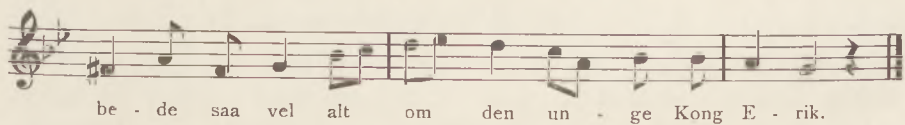
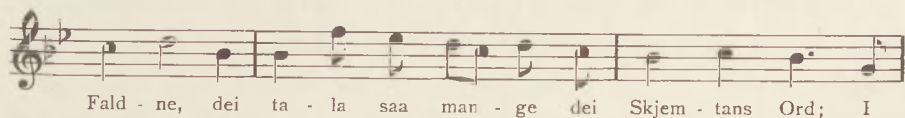
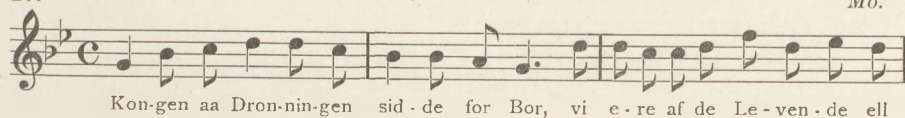
L. st. S. Nr. 217.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 118.

27.

Mo.

I Nr. 1 er Formen a-b-b-c (andet Led gjentages med uvæsentlige Forandringer). Melodien er æolisk og Kadenserne 1) Kvint 2) Ton. Den besynderlige Betoning paa »Ørne faldne« tyder paa, at Text og Melodi ikke oprindeligt hører sammen.

Nr. 2 har Formen a-b-c-d. Kadenserne er ogsaa her 1) Kvint 2) Ton. Dog er Bygningen forskjellig. Nr. 2 har jo nemlig to, fra den fortællende Text tydeligt udskilte Omkvæd. I Nr. 1 optræder kun det første af disse Omkvæd, og da det musikalsk, som nævnt, delvis falder sammen med tredje Led, mister det hele egentlig Relief. I den

anden Melodi derimod skiller begge Omkvædene sig ud. Dette gjælder især det andet Omkvæd: »I bede saa vel«, som allerede gennem sin Længde kræver en mere udført Behandling. Saavel paa Grund af den foregaaende Kadens, der her føles som tonisk i Paralleltonearten Bdur, som ved hele sin Gang forøvrigt kommer dette Omkvæd til at danne et for sig afsluttet Led. Dette passer her udmærket og giver, da ogsaa de musikalske Vendinger er indholdsrigere, Melodi Nr. 2 et ikke lidet betydeligere Præg end Nr. 1.

Angaaende Omkvædenes textlige Form se Bugge: Gamle Norske Folkeviser S. 100.

16. Draumkvæe.

4 Melodier.

1—3.

L. st. S. Nr. 209, 405 og 635.

4.

Lindemans »30 norske Kjæmpevisemelodier« Nr. 11.

Nr. 1 falder udenfor Kjæmpeviser-Tonen, ja har i sine første otte Takter sogar en mistænkelig Lighed med »Paal sine Høner« (som, i Parenthes bemærket, atter synes at være en norsk Udgave af den franske Melodi »Ah, vous dirai-je, maman«).

Saa meget betydeligere er Nr. 2, ogsaa den bedst kjendte af Melodierne til Draumkvæe. Det blev ovenfor nævnt, at den i sine to første Takter omtrent falder sammen med den tidligere behandlede »Bjørne-skytten« og med »Fraanar-Ormen«, men ogsaa at de tre Melodier derefter udvikler sig forskjellig. Denne Draumkvæe-Melodi maa karakteriseres som en Blanding af Dominant-Melodi og frygisk. Melodiens g drager mod frygisk, uden at dog dette behøver at have større Betydning; derimod tyder hele Melodiens Holdning forøvrigt paa, at vi har med en Dominant-Melodi at gjøre. Særlig er her at lægge Mærke til Omkvædene. Man har to Omkvæd, et kortere og et længere. Det første (i L. st. S.) til Ordene »Soli skjinn aa Vægjin fadde vie« — tretaktigt — og det andet (i Musikbil. til Landstads N. F.) til Ordene »Og de var Olaf Aastason som heve sovi saa lengje« — firetaktigt. Begge disse Omkvæd er dominantiske, særlig det sidste. Mod dette veier den Omstændighed, at Melodien ogsaa har g, forholdsvis lidet, saameget mere, som denne g melodisk lader sig forklare, uden at man behøver at tage sin Tilflugt til frygisk. Hvorom alting er, man er paa den sikre Side, naar man kalder Melodien en Blanding af frygisk og Dominant-Melodi med stærkest Vægt paa det sidste. Melodien modulerer paa

Ordene »alt om dei kaate Drengjir« til Cdur (Paralleltonearten) med afsluttende Kadens, men vender saa øieblikkelig tilbage til Hovedtonearten, og Slutningskadenserne saavel ved fjerde Led som ved Omkvædet er dominantiske.

I fantastisk, storladent Drag bliver dog Nr. 2 overtruffet af Nr. 3. NB.! i den Form, som Nr. 3 har i Musikbil. til Landstads N. F. I L. st. S., hvor den findes som Nr. 635, er Formen, paa Grund af den uheldige Rhytmik, betydelig mattere. Formen i Musikbil. er a - b - a - c - d. Perioderne er tretaktige, og det stærke Stemningsudbrud faar herigjennem noget abrupt, voldsomt, som fortræffelig illustrerer Digtets mere bevægede Partier. Som i Nr. 2 er ogsaa her begge Slutningskadenser dominantiske.

I Nr. 4 er Periodebygningen atter regelmæssig 3: firetaktig. Melodien hjælper sig med én Vending, som med mindre Afvigelser gjentager sig tre Gange. Begynder for hver Gang tonisk og slutter hver Gang dominantisk.

17. Dronning Dagmar.

2 Melodier.

I.

L. u. O. 1869 Nr. 8.

28.

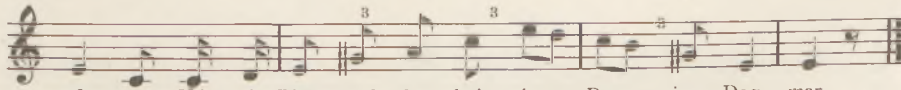
Grevskaberne.

Dron - ning Dag - mar lig - ger i Ri - be - syg, til Ring - sted mon - de - hen - de

fø - re. Al - le de Fru - er i Dan - mark e - re dem la - der hun til sig

fø - re. Ud - i Ring - sted der hvi - ler Dron - ning Dag - mar.

2.

F. m. M.-S.

29.

Tudal.

Dron - ning Dag - mar lig - ger i Ri - be - syg ud - i Ring - sted mon - ne - de - hen - de

ven - te, og al - le de Fru - er i Dan - mark er dem la - der hun til sig

hen - te; ud - i Ring - sted hvi - ler Dron - ning Dag - mar.

Nr. 1 har Formen a - a - a —, i sidste Del lidt maskeret. Melodien har Karakter, men virker gennem de to Ters-Fald i Takt 3—4 (i Takt 7—8 sogar tre Ters-Fald) noget stivt. Kadenserne er 1) Ton. 2) Ton. 3) Dom.

I Nr. 2 er Formen a - a - b, Kadenserne 1) Ton. 2) Ton. 3) Ton. Der er over den rørende Melodi en vis dansk Tone — uden at man derfor behøver at tænke paa dansk Paavirkning.

18. Dronning Margrete.

1 Melodi.

L. u. O. 1860 Nr. 31.

30. *Tudal.*

I væ - re vel - kom - men Kong Al - bret mig ha - ver fast ef - ter e - der

læn - ges, I skul - de væ - re Fad - der ad det - te Barn jeg

ha - ver med Mun - ken fan - get. For i - dag lig - ger Sven - den ud - i Boj - en.

En høist eiendommelig Melodi, ved sin Deklamation, som rent musikalsk set — se især Takt 5—6. Formen er a - a - b - c - d og Kadenserne 1) Dom. 2) Dom. 3) Ton.

19. Døtre hævner Fader.

2 Melodier.

1.

L. u. O. 1861 Nr. 150.

31.

Mo.

Aa høi - re du Her - mo kos Fræn - de kom - min af

øj - ri Lan - do aa veit du kon in - kji Kven - di, dei

ri - e saa hart i Her - mos Ga - ren dei Kven - di.

2.

F. m. M.-S.

32.

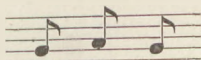
Vraadal.

Borg - hild, Borg - hild Sy - ster mi - ko - men av au - rom

Lan - de - kvi ren - ner de Taa - rir paa Kjin - ne dit? Di

ri - der so hart i Her - mods - ga - re di Kven - di.

*) klang som

Her - re - mos

Nr. 1 er i tonal Henseende meget eiendommelig. Den kan forklares paa mange Vis — som dorisk, rigtignok med liden Sext, men med stor Underters, som æolisk med modulatorisk Udvigelse til Undersekunden, som Durmelodi med Udvigelse til Dominanten og med Slutning paa Undertersen osv. Lige besynderlig bliver den. Formen er a-b-c-d. Eget er det, hvorledes tredje Halvperiodes Slutning falder sam-

men med Omkvædets Begyndelse — man føler Fjerdedelen a i femte Takt som Periodens Slutningstone, men her sætter paa samme Tid Omkvædet ind. Angaaende Omkvædet kan det forresten bemærkes, at Udvigelsen i sjette Takt forsaavidt er uheldig, som Cæsuren hart | i derigjennem bliver for skarpt markeret, og Omkvædet som Følge heraf falder i to Dele. Kadenserne er 1) Kvint 2) Ton.

I Nr. 2 er Periodebygningen uregelmæssig. Efter en firetaktig Periode med tonisk Kadens — det første Omkvæd er trukket ind i Perioden — følger en totaktig, hvorefter andet Omkvæd, som danner en tretaktig Periode. Man har egentlig kun Følelsen af to Kadenser, i fjerde og niende Takt. Denne sidste bliver, trods Tonearten (Cdur), frygisk, hvad der jo af og til forekommer.

20. Ebbe Skammelsen.

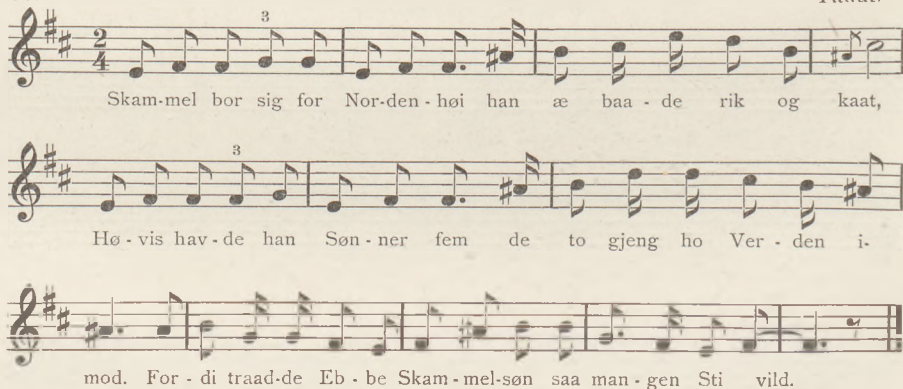
4 Melodier.

1.

L. u. O. 1860 Nr. 37.

33.

Tudal.

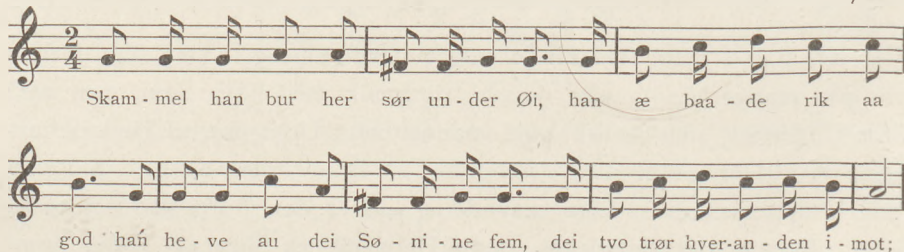
Skam-mel bor sig for Nor-den-høi han æ baa-de rik og kaat,
Hø-vis hav-de han Søn-ner fem de to gjeng ho Ver-den i-
mod. For-di traad-de Eb-be Skam-mel-søn saa man-gen Sti vild.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 85.

34.

Skafse.

Skam-mel han bur her sør un-der Øi, han æ baa-de rik aa
god han he-ve au dei Sø-ni-ne fem, dei tvo trør hver-an-den i-mot;

for - di træ - der Eb - bi Skam - mel - son saa man - gen Vild - sti.

3.

L. u. O. 1861 Nr. 96.

35.

Mo.

Aa Skam-mel han bor i nø - ri Tøi, han æ baa - de glad aa kaat,

hø - vi - ske ha - ver han Søn - ner fem, dei to gan - ger Ver - den i - mot

fo - re - di træ - der Eb - bi Skam - mel - son saa man - gen Sti vild.

4.

L. u. O. 1869 Nr. 5.

Nedre Telemarken.

36.

Aa det - te var Eb - be Hr. Skam - mel - søn, han ri - der sig op un - der Ø, der

fæ - sted han sig stol - ten A - de - lus, hun var saa væn en Mø.

For - di træ - der Eb - be Hr. Skam - mel - søn saa man - gen Sti vild.

De har alle fire Formen a - a - b. I Nr. 1 er Kadenserne 1) Dom. 2) Dom. 3) Dom. Altsaa atter en Dominantmelodi. Udmærket Karakter. Eiendommelig virker den musikalske Deklamation af Omkvædets »mangen Sti vild« — man faar paa Ordet »vild« en Synkope, som bringer Tanken til at fortone sig paa en helt underlig Maade.

I Nr. 2 er Tonaliteten i Begyndelsen ikke ganske klar. Den i anden Takt forekommende fis kunde gjøre det tvilsomt, om man befinder sig i G- eller Cdur (eller endog i Emoll), og det er egentlig først i tiende Takt, at Cdur bliver fastslaaet med fuld Tydelighed. Man har derfor

frit Valg med Hensyn til Kadenserne, kun at den sidste naturligst falder til Cdur.

Nr. 3 har en noget indviklet Periodebygning. Man har først en sekstaktig Periode (bestaaende af en firetaktig og en totaktig). Saa gjentager den samme Vending sig, men dennegang falder Akcenterne forskjellig, og vi faar to tretaktige Perioder, hvortil slutter sig et femtaktigt Omkvæd. Der er over hele Melodien noget haltende og usymmetrisk, som hindrer de enkelte Led i at virke fuldt tilfredsstillende. Kadenserne er helst 1) Dom. 2) Dom. 3) Ton.

I Nr. 4 er Omkvædets Modulation til Underdominanten af eiendommelig Virkning.

21. Edmund og Benedikt.

1 Melodi.

L. u. O. 1860 Nr. 33.

37.

Tudal.

The musical score consists of three staves of music in G major, 3/4 time. The melody is written in a single voice line. The lyrics are written below the notes.

Jeg vil ik - ke me - re af Ri - ge fa - re med Kjør - tel af Vøl - mor
 graa, Krist gi - ve det Fa - der i Him - me - rig at jeg en Be - ne - dikt
 faar, eg sa - la min Hest og ri - der i - dag til Ho - ve.

Formen er a - a - b. Melodien er en Dominantmelodi, og Kadensordningen den fra flere tidligere Melodier kjendte 1) Dom. 2) Underdom. (NB! Tritonus-Fald) 3) Dom. Perioderne to firetaktige, medens Omkvædet er tretaktigt.

22. Elverhøi.

2 Melodier.

I.

Lindemans »Halvhundrede Norske Fjeldmelodier« Nr. 39.

2.

F. m. M.-S.

Grungedal.

38.

Jeg lag - de mit Ho - ved til El - ver - høj, mi - ne Øi - ne de fin - ge en
 Dva - le, der kom gan - gans to Jom - fru - er frem som gjer - ne vil - de med mig
 ta - le. Si - den jeg hen - de al - drig i jem - mer¹ saa.

I Nr. 1 har vi atter en Dominantmelodi. Kadenserne er 1) Dom. 2) Dom. 3) Dom. Man studser i femte Takt over den lille Septim; man venter først stor Septim og saa paa tredje Fjerdedel Opløsning til liden Septim. Ellers er anden Periode saa omtrent lig første — Formen altsaa a - a - b.

I Nr. 2 er Formen ligeledes a - a - b. Omkvædet modulerer til Underdominanten.

Se ogsaa V. F. S. 47 og 52.

23. Elverskud.

4 Melodier.

1.

L. st. S. Nr. 497.

2.

L.'s Halvh. N. Fj. Nr. 49.

3.

L. u. O. 1860 Nr. 36.

39.

Tudal.

Herr O - laf han ri - der saa vi - de alt til sit Bryl - lup at
 by - de men Dand - sen den gaar saa let i - gjen - nem Lun - den.

¹ Nogen Forklaring paa dette „i jemmer“ har jeg ikke kunnet faa. Skulde det være en Forvanskning af „igjen mer“? Rhythmisk godt er dette sidste dog ikke.

4.

L. u. O. 1860 Nr. 61.

40. Tudal.

The musical score is written on two staves in 2/4 time. The melody features several triplet markings (indicated by a '3' above the notes). The lyrics are written below the notes.

Hr. O - le han rei sig ad Ot - te den lan - ge Nott og
 ljo - se Da - gen han tot - te; saa lan - ge va Næt - ter - ne me søv - na ei.

I Nr. 1 uregelmæssig Periodebygning. Først tretaktig Periode (en totaktig, hvortil det entaktige Omkvæd) med Ton.-Kad., saa to totaktige Perioder, ligelydende, kun at første slutter tonisk, anden dominantisk.

I Nr. 2 er Versformen, som man vil se, en anden, dermed ogsaa Periodeinddelingen. Først to regelmæssige totaktige Perioder. Men saa indtræder en Anomali, idet Omkvædet ved Taktforandringen bliver stykket op i to Dele. Virkningen er forøvrigt meget tiltalende. Rent melodisk set kunde Forholdet imidlertid opfattes saaledes: først en totaktig Periode, saa en tretaktig, idet første Del af Omkvædet bliver trukket ind i anden Periode, og der afsluttes paa Fermatet, hvorefter Slutningsperioden. Kadenserne bliver 1) Ton. 2) Dom. 3) Ton.

I Nr. 3 hefter man sig ogsaa ved Periodebygningen. Det er atter Omkvædet, som har voldt Bryderi. Først har vi to regelmæssige totaktige Perioder. Men saa følger Omkvædet, som ikke kan undgaa at virke utilfredsstillende. Der er over anden Takt med de paa Ordene »let igjennem« faldende Sextendedele noget forhastet, som ellers kan være malende nok, men hvor Virkningen forfeiles paa Grund af den manglende Balance. Tonalt har man Følelsen af, at der i anden Takt viges ud til Paralleltonarten (Fdur) — i femte Takt er man dog atter i Hovedtonarten.

I Nr. 4 er det endnu engang Periodebygningen vi maa tale om. Først en tretaktig Periode, idet første Omkvæd »den lange Nott« danner Periodens Afslutning. Saa følger to totaktige Perioder, hvoraf den første er klar nok, medens Omkvædets Form paa Grund af de mange Stavelser atter som i Nr. 3 let faar noget forhastet over sig. Og dog kan det ikke nægtes, at netop det flygtige i Melodien har sin Charme og svarer til Emnet. Det er nu engang et af disse modstridende Tilfælde, man undertiden støder paa. Kadenserne her i tredje og syvende Takt. Kvinten kan opfattes saavel tonisk som dominantisk.

Se ogsaa V. F. S. 30, Nr. 18 og dertil hørende Bemærkninger i DgF. B. II, S. 504 og B. III S. 825, Sp. 1.

24. Fader og Datter.

5 Melodier.

1—3.

Berggreens »Norske Folkesange« Nr. 17 a—c.

4 a.

F. m. M.-S.

Grungedal.

41.

Kven ei - ge des - se - Fo - lar smaa - Maal - fri mi Fru - ge - som
 sten - der me Bei - sli og Sa - len paa, To - ra lill', som sten - der me Bei - sli og
 Sa - len paa, To - ra lil - le, To - ra lig - ger paa Lu - ri.

4 b.

F. m. M.-S.

Grungedal.

42.

Hott æ de fy en Gan - gar graa - Maal - fri mi Fru - ve - hver
 Mor - gen for din Dør her staar, To - ra lill', hver Mor - gen for din
 Dør her staar, To - ra lill', To - ra lig - ger a Lu - ri.

Melodierne hos Berggreen falder udenfor Kjæmpevisetonen, og de to sidste er vel hellerikke norske¹.

Netop det modsatte kan siges om de to andre Melodier. Jeg har taget begge med, da de vistnok er Varianter, men dog saapas forskellige, at hver af dem faar sit selvstændige Værd.

¹ Det kan med det samme bemærkes, at naar jeg ikke har behandlet den hos Berggreen forekommende Melodi til Agnete og Havmanden, hvad jeg ifølge den alfabetiske Ordning egentlig skulde gjort, saa er Grunden den, at Melodien, selvom den kanske er norsk, ikke har det mindste af Kjæmpevisetonen.

Periodebygningen er i begge uregelmæssig, forsaavidt som den første firetaktige Periode følges af en trectaktig Periode, hvor dog dennes første Del 3: den totaktige Periode paa Grund af den toniske Slutning føles som skarpt adskilt fra Omkvædets entaktige; en Slags Balance opstaar der dog ved at den trectaktige Periode bliver gjentaget — der opstaar altsaa en sekstaktig. Melodierne kan opfattes som æoliske eller ogsaa som Durmelodier, men med Slutning paa Sexten.

Se ogsaa Musiktillægget til Rik. Berges »Norske Folkevisur«, Nr. 16.

25. Folkvard Lomandson.

1 Melodi.

L. st. S. Nr. 92.

Formen er a - a - b, idet dog ogsaa b sætter ind paa samme Maade og virker som en Variation af a. To firetaktige Perioder, Omkvædet trectaktigt, men dog Balance. Kadenserne er 1) Kvint 2) Kvint 3) Ton.

26. Fraanar-Ormen.

3 Melodier.

1.

L. st. S. Nr. 44.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 112.

43. Mo.

Aa eg va meg ein li - ten Fæ - hydr - ding eg vag - tar mit Fæ un - der
Li - de, saa rann eg fat paa ein li - ten Yrm - ling som
rann af in - ni eit Skjyg - gj; for - di lig - ger
Or - men i Y - se - land ut - i Flo - den.

3.

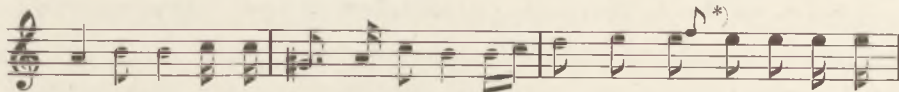
L. u. O. 1861 Nr. 147.

14.

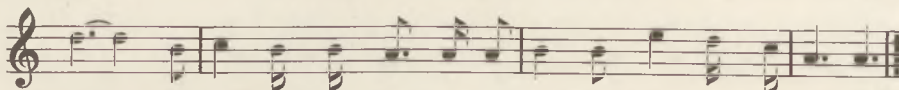
Mo.

Eg va meg en li-ten Fæ-hyr-ding, eg vag-tar mit Fæ un-der Li - de saa

fann eg fat paa den li - ten Urm-ling aa vi - ste kje an-na dæ va

Guld, for di lig - ger Ur - men i I - se - land ut - i Flo - den.

*) L. har her med Blyant tilføiet: f?

Nr. 1 er en almindelig Møllmelodi, dog med delvis Benyttelse af den store Sext og derigjennem betingede halvt selvstændige Kadens paa Dom. Omkvædet er atter almindelig Møll med liden Sext og fuldstændig Kadens paa Grundtonen. Periodebygningen er interessant: to trectaktige vel afbalancerede Perioder, som bevæger sig i en vældig Bue og er af en melodisk Kraft, som svarer til Textens Storslagenhed. Saa følger det firetaktige Omkvæd.

Nøiagtig modsat er Periodebygningen i Nr. 3. Her har man først to firetaktige Perioder, medens Omkvædet er trectaktigt. Den skiller sig ogsaa forsaa vidt fra den første Melodi, som Formen her er a - a - b — den første firetaktige Periode gjentages med uvæsentlige Afvigelser, dog forskjellig Kadens (1) Ton. 2) Underdom.) — medens Formen i Nr. 1 er a - b - c.

Nr. 2 svarer i Form (a - a - b) og Periodebygning til Nr. 3, kun at ogsaa Omkvædet her er firetaktigt. Tonalt er Melodien en Blanding af almindelig Møll og dorisk — se Takt 3 (7) og Takt 10.

27. Fru Mettelil

3 Melodier.

1.

L. u. O. 1861 Nr. 94.

45.

Skafse.

Dæ va Pe - der li - den han skul - de til Le - din - gen fa - re

hjem - me va Fru - ga Met - te li - te hun sil ta - ka Lan - det i
 Va - re, min Her - re, Her - ren he - ve nok lo - va dei Svei - nar i Lun - den ut - ri - e.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 102.

46. Mo.

Herr Pe - der han skul' sig te Le - din - gen fa - re, det
 var ei fo - re det bed - ste, hjem - me sid - der Fru - en Met - te -
 lil, hun drik - ker op Slot og Fæ - ste, min Her - re, men
 Her - ren hev lo - va sin Svei - nar i Lun - den ut - ri - e.

3.

L. u. O. 1861 Nr. 129.

47. Mo.

Her - re Pær rei - ser af Lan - det ut dæ va in - kje før ho - noms
 Bed - ste, hei - me sit - te Fru - a Met - te - lil - le aa
 drik - ke up baa - de Slot aa Fæst - ning, men Her - ren, Her - ren he - ve
 lo - va si - ne Sven - nar i Lun - den ut - ri - e.

Alle tre Melodier staar i et Slags Variantforhold til hinanden. Det er Dominantmelodier. Og Formen er i alle tre a - a - a. Men den bliver dog forsaavidt forskjellig, som Nr. 1 mangler anden Verslinje. Hvad Periodebygning angaar, saa staar de daarlig paa Benene allesammen. I Nr. 1 opstaar der en Forrykkelse af Rhythmen, ikke blot derigjennem, at den til første Periode hørende Optakt ved Gjntagelsen bliver tung Takt-del, men ogsaa ved Verslinjens Forlængelse d. v. s. den tretaktige Periode bliver anden Gang firetaktig. Omkvædet er atter tretaktig. Melodien er jo musikalsk set fattig, men dog ikke uden Interesse — det ser ud, som Vedkommende har villet prøve paa hvad der kunde komme ud af de tre første Takter ved rytmisk at stille dem om paa forskellige Maader, og Resultatet er ialfald blevet snurricht nok.

I Nr. 2 har man først to totaktige Perioder. Men saa følger nogle meget uredige Takter, hvor Deklamationen maa have voldt Besvær. Først har man Stansningen paa syvende Takt, og ikke heldigere har man været med det efterhængte »min Herre«, som virker dobbelt uheldigt ovenpaa den forudgaaende Tonikakadens. Man føler det formelig som en Lise, naar man kommer over i Omkvædet, som under andre Omstændigheder paa Grund af sin Tredelthed neppe vilde virket tilfredsstillende.

Heldigere er Periodebygningen i Nr. 3. Her har vi to ottetaktige Perioder, hvoraf rigtignok den anden melodisk er mat formet. Omkvædet er ogsaa her noget uregelmæssig, men paa Grund af Melodiens bedre Balance idethele virker dog Nr. 3 ganske godt.

28. Frydenborg.

2 Melodier.

1.

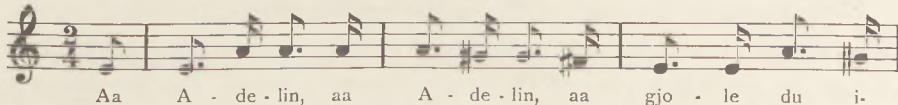
V. F. S. 64 Nr. 16.

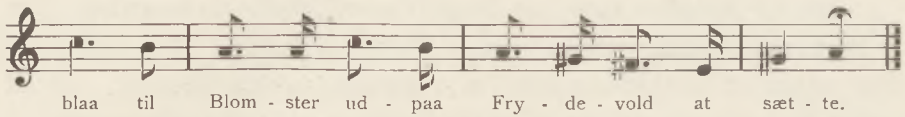
2.

F. m. M.-S.

48.

Gransherred.

Nr. 1 har jeg ved en tidligere Anledning brugt som Exempel paa Blanding af Fdur og lydisk. Se en Bemærkning herom i V. F. S. 66. Formen er a - b - c og Kadenserne 1) Ton. 2) Dom. 3) Ton.

Nr. 2 har ogsaa Formen a - b - c. I midtre Led (b) bliver rigtignok femte Takt gjentaget i syvende, hvorved de to Halvperioder hæver sig stærkt ud. I Omkvædet giver Fermatet Balancen. Melodisk er det af udmærket Virkning, at Sexten og Septimen ogsaa i Nedgang er store. Kadenserne er 1) Ton. 2) Ton. 3) Ton.

29. Gaute og Magnhild.

1 Melodi.

L. u. O. 1861 Nr. 90.

49. *Skafse.*

Gau - ti rei seg sør un - der Øi, her sko - gar i - vi Hej - i,
fæ - ster han Magn - hild ve - ne Møi, hos - se ska Sven - nen den
Jom - fru faa som sva - ra vrei - e.

Formen er a - b - a - c. Atter uregelmæssig Periodebygning. Først en tretaktig Periode — første Omkvæd hører med — saa en totaktig og saa det tretaktige (andet) Omkvæd. Hertil kommer den hyppige og stærke Betonene af Kvarten, hvad der nok er af eiendommelig, men ikke netop heldig Virkning. Rhytmiken er ogsaa meget uregelmæssig (som i tredje og femte Takt).

30. **Grisilla.**

2 Melodier.

1.

L. st. S. Nr. 121.

2.

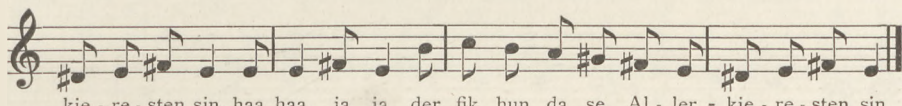
L. u. O. 1868 Nr. 44.

50.

Aremark.

Gri - sil - la hun sat i Guld - væ - ven saa fin, der fik hun da se Al - ler-

kje - re - sten sin, haa haa, ja ja der fik hun da se Al - ler - kje - re - sten sin.

Nr. 1 har Formen a - b. Anden Periodes Dom.-Kadens opløser sig til Ton.-Kad. paa Ordene »he ja«.

I Nr. 2 er ogsaa Formen a - b, men efter det lille Udbrud »haa haa, ja ja«, der danner en entaktig Periode, bliver b gjentaget. Melodien er nærmest en Dominantmelodi, men den anden Kadens med dens Ledetoner fra neden og oven giver i stærkere Grad end ellers Følelsen af Henslutning.

For Texten se DgF 271 (VI, S. 285).

31. **Gudmund og Signelita.**

3 Melodier.

1.

L. st. S. Nr. 534.

2.

L.s Halvh. N. Fj. Nr. 40.

3.

Rikard Berges »Norsk Visefugg« Nr. 3.

Nr. 1: Formen er a - b - c - d	} Kadenserne 1) Dom. 2) Ton.
Nr. 2: Formen er a - b - a - c	
Nr. 3: Formen er a - b - c - d	

Medens de to første Melodier i tonal Henseende er klare, ser Nr. 3 saavidt besynderlig ud, at jeg vil nøie mig med at henvise til den.

32. Hagbart og Signe.

3 Melodier.

1.

L.s Halvh. N. Fj. Nr. 50.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 111.

51.

Mo.

Hab - bor ung og Sig - vor Kung de yp - pe - de de - res Kiv alt
om en Jom - fru Sig - ne - lil, hun var saa vent eit Viv, Hvad
hel - ler hun vin - der mig el - ler end saa ven en Møi.

3.

F. m. M.S.

52.

Grungedal.

Aa Ha - bor le - te seg vo - xe Haar og Kvin - de - klæ - i
skje - ra, so rei - ser han seg til Jor - sa - len, han vil - de der sau - ma
læ - ra. El - ler om I - vin - ne mig el - ler ei so ven ei.

Alle tre Melodier har to firetaktige Perioder, medens Omkvædet er tretaktigt.

Nr. 1 er dorisk. Formen er a - b - c - d - e. Kadenserne paa 1) Kvint 2) Sekund 3) Ton.

I Nr. 2 er Formen snarest a - b - a - b - c, idet den anden firetaktige Periode er én Variant af den første, dog med forandret Kadens.

Nr. 3 er mixolydisk, og Formen er a-b-a-c-d. Kadenserne er 1) Kvint 2) Ton. 3) Ton. Gangen i Melodien er beslægtet med den i V. F. S. 80 som Nr. 3 opførte Melodi.

Se ogsaa Rik. Berges »N. F.« Nr. 7.

33. Han Lage.

1 Melodi.

L. u. O. 1861 Nr. 149.

53.

Mo.

Aa La-ge va fød-de um Kvel-li som Raa-i-ne vel kan, aa um

Mor-gun bar 'n Skjol-li; saa raar dei La-ge li-ten.

Melodien er æolisk. Formen er a-b-c-d. Periodebygningen uregelmæssig. Først en totaktig Periode. Saa det entaktige første Omkvæd. Derefter to totaktige Perioder. Ved en Sammenligning med Texten i Landstad (N. F. Nr. 90) vil man se, at den uheldige Rhytmik i tredje Takt skyldes Omkvædets Form. Istedetfor det velformede »som raade vel k̄an« har man det tungvindte »som Raaine vel kan« ∴ Cæsuren gaar fløiten. Det bliver saameget værre, som den næste Optakt bestaar af to lette Stavelser — »aa um«. Rytmen kunde da kun været reddet ved, at der midt i Takten var en Fjerdedel, som gav det fornødne Hvilepunkt, hvorfra der atter kunde startes — da vilde sogar to lette Stavelser ikke volde Vanskelighed. For Tydeligheds Skyld skal jeg illustrere Forholdet:

som raa-de vel kan aa um

Som her antydet, vilde Rytmen været bedst, og da helst med kun én Optaktsstavelse: um, svarende til en Ottendedel.

Da jeg siden kommer til at gjøre Omkvædene til Gjenstand for en udførligere Behandling, kan jeg foreløbig indskrænke mig til disse Bemærkninger.

34. **Haugebonden.**

1 Melodi.

L. st. S. Nr. 87.

Først en firetaktig Periode med Ton.-Kad. Derpaa en femtaktig Periode, idet Omkvædets »Snillan du« først giver Perioden sin Afslutning (Kadens paa Sekunden), hvorefter Resten af Omkvædet — trectaktig — med Ton.-Kad.

Se ogsaa Rik. Berge: Norsk Visefugg, Nr. 2.

35. **Heimo og Nykkjen.**

1 Melodi.

L.s Halvh. N. Fj. Nr. 48.

Melodien er ringe af Stof og Omfang, men ikke uden Karakter. Den bestaar af en totaktig Periode med entaktigt Omkvæd, derefter af to totaktige Perioder, idet andet Omkvæd er totaktig. Trods den uregelmæssige Periodebygning er der god Balance i Melodien.

36. **Hellig-Olavs Væddefart.**

1 Melodi.

Se V. F. S. 25 Nr. 4.

Melodien er saavidt udførlig behandlet i V. F. — kfr. S. 36 — at jeg kan nøie mig med at henvise dertil.

37. **Hemingen.**

7 Melodier.

1—3.

L. st. S. Nr. 389, 487 og 536.

4.

L.s 30 norske Kjæmpevisemel. Nr. 2.

5.

L. u. O. 1861 Nr. 64.

54.

Sætersdalen.

Kon-gen stend — i Høi-svo-lin aa ser han i - vi ad - de si Mænd
al - li hev eg set Lik - jen min aa u - fød - de saa æ han enn.

6.

Se V. F. S. 69 Nr. 5.

7.

F. m. M.-S.

Seljord.

55.

Aa saa Gu-kvell du Gy-ra-mor, me Na-sen du rø-rer i
Bran-do, aa vi du laa-ne meg Hus i-nott so
seint om Jol-ef-tans-kvel-lo. Aa de va Her-mo den
un-ge, han kun-ne aa Ski-o ren-ne.

Nr. 1 er nærmest en Variant af en tidligere Melodi (se Axel og Valborg, Melodi Nr. 5), kun med andet Omkvæd. Formelt har vi først to firetaktige og omtrent ligelydende Perioder (med Udvigelse i syvende Takt), saa et tretaktigt Omkvæd.

I Nr. 2 er Forholdet det samme: to ligelydende firetaktige Perioder og et tretaktigt Omkvæd — her virker sogar Omkvædet kun som en Variant af det foregaaende, kun at man her har Dom.-Slutning imod før Ton.-Slutning. I første Takt mærker man sig den forstørrede Sekund. Ogsaa fleresteds Tritonus-Virkning.

I Nr. 3 er Periodebygningen noget anderledes. Her er første Periode tretaktig, idet Deklamationen bliver sammentrængt paa en noget uheldig Maade. Man faar *gämlē Gyvrē | mör* istedetfor *gämlē Gyvrēmör*, hvilket sidste af sig selv vilde bevirket en regelmæssig firetaktig Periode. Derpaa følger en firetaktig Periode og saa det tretaktige Omkvæd, som i grunden kun er en Udvidelse af den sidste, fjerde Halvperiode. Kadenserne er 1) Ton. 2) Dom. 3) Dom. Denne Melodi forekommer som Nr. 2 i Musikbil. til Landstads N. F., men her i en lidt anden Form.

Nr. 4 bestaar af to firetaktige Perioder og et tretaktigt Omkvæd. Perioderne staar imidlertid alle i en Art Variantforhold til hinanden og faar ved den stadig tilbagevendende Ton.-Kadens et stærkt Præg af Ensformighed.

Nr. 5 er en udpræget Dominantmelodi. Den bestaar af to omtrent ligelydende firetaktige Perioder, uden Omkvæd. Ikkedestomindre virker den netop gennem sin dominantiske Basis rigere end Nr. 4, trods dennes tre Perioder.

Nr. 6 har jeg benyttet som Illustration i V. F. Den har et mægtigere Vingefang end de her tidligere anførte Melodier. Særlig vil jeg henlede Opmærksomheden paa den kraftige Bue, hvori Melodien bevæger sig over Ordene: »so blei han vare paa Bergi blaa di Kole som der monne roke« — den faar ikke mindst sin Karakter gennem Betoningen af den store Sext — og paa den udmærkede Deklamation af Omkvædet.

Ægte Kjæmpevisetone er der ogsaa over Nr. 7. Der er et stort og frit Drag over Periodebygningen, og Kraften øges yderligere ved Melodiens synkopiske Karakter. Det baade rytmisk og melodisk stærkt bevægede Omkvæd danner en prægtig Slutning. Melodien kan opfattes som frygisk med Kadenser paa Kvart, Ters og Tonika. Rent harmonisk set vil det dog være bedre at opfatte den som en Mollmelodi med Kadens paa Tonika, Undersekund og Kvint (frygisk Slutning).

38. Hermo.

5 Melodier.

I.

L. st. S. Nr. 41.

2 a.

L. u. O. 1861 Nr. 8.

56 a.

Sætersdalen.

Aa dæ va gam - le Her - je han ha dei Sø - ni - ne tvei,

Her - je og I - dan - ne Her - mund saa let han no krist - ne
dei. No æ ve - na - ste Lil - ja vun - ne.

2 b.

F. m. M.S.

56 b.

Sætersdalen.

Aa de va gam - le Her - ji, han ha' dei Sy - ni - ne
tvei, Her - ji og I - dan - ne Her - mund so let han no krist - ne
dei. No æ ve - na - ste Lil - ja vun - ne.

3.

L. u. O. 1861 Nr. 86.

57.

Skafse.

Kon-gen he - ve dei Sø - ni - ne tvo, baa - e mæ ei - nom Fri - da, den
ei - ne he - te un - ge Ei - ri - ke, den a - re Her - mo den
id - de; Her - mo klæ - des i grø - ne Lun - den ut - ri - e.

4.

L. u. O. 1861 Nr. 113.

58.

Mo.

Dæ va Id - dan Her - mo han rei i - vi Byr - te - Skog, han

bur - gar kje an - ten paa Bol ell Bein hell dæ mind - ste Ta - gel i Ro - ve.

*) Krydset har L. føiet til.

5.

F. m. M.-S.

59.

Grungedal.

Aa inn kom Ka - ri Kon-gens Sy-ster ho gret og gav seg id - di:

no er Her - mo i Bru - re - hu - si, no ren - ner Blo - e te Svid-de.

Nr. 1 falder sammen med den saakaldte »Gamle Stevtone«, kun at den her er udvidet med Omkvæd. Den gamle Stevtone hører til de dybeste og eiendommeligste Inspirationer, vor Folkemusik overhovedet har at opvise, er som faa Melodier karakteristisk for norsk Lynne, norsk Musikfølelse. Det er ikke det mindst betegnende, at den er en typisk Dominantmelodi og kunde staa som Paradigma for hele denne Gruppe Melodier. Den djærve Indsats, som yderligere markeres ved det forstørrede Sekundskridt — det er her saameget virkningsfuldere, som det har den stærkest mulige Betoning, idet det, forat bruge et teknisk Udtryk, foregaar tversover Taktstregen — den Maade, hvorpaa Dominanten, efterat den er naaet, endnu engang bliver fastslaat, den mægtige Nedgang med den frapperende Stansning paa den forstørrede Kvart (Vexeldominantens Ters), hvorefter Spændingen løser sig ud i Dominanten NB! en Dominantvirkning, som skiller sig ud fra den sædvanlige, af en Aabenhed og Kraft, som skyldes den Omstændighed, at Kadensen dannes af Heltone fra oven og Halvtone fra nedden — alt dette tilsammen danner et Hele saa dristig, saa imponerende og saa typisk nationalt i Karakteren, at det faar en Betydning langt ud over det rent musikalske. Intet Under, at denne Melodi har været meget yndet og benyttet til Kjæmpeviser med firelinjede Strofer. For de Kjæmpeviser, der ved sit Omkvæd overstiger den firelinjede Stevstrofe, er saa Melodien blevet udvidet, men vel at mærke med Bibehold af Dominantvirkningen. Vi faar altsaa lutter Dominantkadenser. Periodebygningen er regelmæssig. Først fire totaktige Halvperioder. Saa følger Omkvædet med en totaktig Halvperiodé — den sidste Halvperiode, som sætter ind paa tredje Takt,

tvinger saa Slutningstonen til at danne Balance¹ ∩: man faar sex to-taktige Halvperioder.

Melodierne 2 a) og b) er, som man vil se, Varianter. Men Formen, særlig den rytmiske, er dog saavidt forskjellig, at jeg har fundet det bedst at tage begge Melodier med. Vi har her to firetaktige Perioder, medens Omkvædet paa Grund af den kortere metriske Form her kun er totaktigt. Kadenserne er i 2 a) 1) Ton. 2) Dom. 3) Ton., i 2 b) 1) Ton. 2) Dom. eller, maaske bedre, andet Trin 3) Ton.

I Nr. 3 er Formen a - a - b. Kadenserne er 1) Underdom. 2) Underdom. 3) Ton. Omkvædet, som her er et andet end det sædvanlige, har en noget uheldig Rhythme, hvorfor vi i niende og tiende Takt har faat en Ensartethed, som ikke er af det gode, saameget mere som Melodien ogsaa ellers er meget ensformig.

Interessantere er Nr. 4. Allerede Indsatsen med den lille Septim, som dog alt i næste Takt maa vige for stor, virker eget. Ligesaa den Maade, hvorpaa den tretaktige Periode efter en kraftig Nedgang standser paa Ledetonen. Den følges af en dramatisk bevæget firetaktig Periode. Da Omkvædet mangler, er der kun to Kadenser 1) Dom. 2) Ton.

I Nr. 5 heller intet Omkvæd. Melodien synes i de første fire Takter at tilhøre Gmoll, hvorfor ogsaa Kadensen vil falde naturligst til Gmolls Dom: d - fis - a, men i femte Takt vender den sig resolut til Dmoll, og Slutningskadensen bliver til d - f - a. Ægte Kjæmpevisetone.

39. Her bode en Bonde paa Østervolla Ø.

1 Melodi.

L. u. O. 1867 Nr. 23.

60. Numedal.

The musical score is written on two staves in G major (one sharp) and 2/4 time. The melody is simple and folk-like. The lyrics are written below the notes.

Her bo - de en Bon - de paa Ø - ster - vol - la Ø, han
hav - de tre Døt - tre og grum-me vaa-ro de, med al Æ - ran.

To firetaktige Perioder, men Omkvædet kun entaktigt (for Balancens Skyld har L. tilføjet en Fjerdedelspause med Punkt). Tonalt intet; dog

¹ Helt god er denne Balance rigtignok ikke.

mærker man sig i Omkvædet den formindskede Kvart med efterfølgende Synkope.

Texten er en Overførelse fra den svenske Vise om Grefvens Döttrar vid Elfvabolid (G. & Afz. Nr. 74).

40. Herr Grimborg.

1 Melodi.

F. m. M.-S.

61.

Bø (Telemarken).

Grim - borg han stod ud - i Dø - ren saa vid, han hug i - kring sig paa
 Kjæm - pe - vis, dei ful - le som Straa for hvert Hug han gjor - de, og
 in - gen han - nom ei bi - e tor - 'e.

Fire Halvperioder med Kadenser efter hver, 1) Ton. 2) Dom. 3) Dom. 4) Ton. Melodien har sin Interesse — man hefter sig ved de i Takt 3, 4 (og 6) forekommende, stærkt betonedede Intervaller a - h, som medfører Tritonusfølelse i Takt 5, hvor ogsaa den store Sext i sit Forhold til det foregaaende og efterfølgende er af egen Virkning.

41. Herr Grønevold.

1 Melodi.

L. u. O. 1860 Nr. 95.

62.

Gransherred.

Hr. Grø - ne - vold han hav - de en Gan - gar saa fus, de un - ge to til -
 sam - men e . re kom - ne saa ri - der han o - ver den
 høi - an Mur, Hr. Grø - ner og Hr. Vol - de og han ri - der ind.

Type paa en Dominantmelodi. Ellers regelmæssig, næsten for regelmæssig.

42. Herr Guncelin.

2 Melodier.

1.

L.s Halvh. N. Fj. Nr. 43.

2.

L. u. O. 1869 Nr. 4.

63.

Nedre Tel.

Aa det - te var Grø - ve Hr. Gun - ce - lin han ta - ler til Mo - der

sin, Og jeg vil ri - de mig op paa Land og prø - ve Mand - dom - men

min. Vel op for en Dag vi kom - me vel o - ver den He - de.

Nr. 1 er hypodorisk og høist eiendommelig. Den første firetaktige Periode ender med Kadens paa Tonika. Saa vender Melodien sig, i ottende Takt, til Undersekunden. Derpaa sætter Omkvædet ind, og man venter sig en sammenhængende Tilbagevenden til Tonika. Men nei! Først skal Undersekunden endnu engang fastslaaes og dvæles ved, og saa indtræder Taktforandring; dette i Forening med Synkoperingen i sidste Takt og den tretaktige Form giver Omkvædet et noksaa kompliceret Udseende. Men den Trøst har vi, at tilbage til Tonika kom vi dog alligevel.

I Nr. 2 har man ingen Vanskelighed med Omkvædets melodiske Form — den hænger godt nok sammen — men det er uheldig rytmisert og faar derfor ikke den rette Balance. Melodien er forøvrigt betydelig. Særlig er Ordene: »han taler til Moder sin« med den efterfølgende stærke Vægt paa »Og jeg vil osv.« og ligesaa Ordene: »og prøve Manddommen min« fortræffelig illustrerede. Omkvædet er ogsaa godt i Karakteren.

43. Herr Lovmand.

4 Melodier.

1—3.

L. st. S. Nr. 151, 212 og 261.

4.

L. u. O. 1860 Nr. 23.

Tudal.

64.

Stølt In - ge - lils Brø - a gjik sam - men i Raa, dand - ser I væl mit
skjøn - ne un - ge Viv, nu vil vi gje - va bort vor
Sy - ster i - aar. Hun maat - te væl vaa - re mi.

Nr. 1 kan vi se bort fra. Den har intet af Kjæmpevisetonen og er heltigjennem tarvelig, ikke mindst i Takt 5—6.

Bedre i Karakteren er Nr. 2, om den end rent musikalsk set ikke har meget at fare med. Melodisk synes den beslægtet med Nr. 42 b) i Musikbil. til Landstads N. F., men den kan ikke paa langt nær maale sig med denne.

Nr. 3 skal heller ikke hefte os. Musikalsk værdiløs og tydeligvis ligesom de to foregaaende en nyere Melodi interesserer den kun ved sin Dominantslutning.

Men saa gjør til Gjengjæld Nr. 4 Fyldest for dem alle. Her har vi den ægte Tone, ikke blot klar i Formen, men ogsaa betydelig af Indhold. Fortræffelig er det, hvorledes de sex første Takter hele Tiden bevæger sig over en Dominantbasis for i syvende Takt NB.! ved en forstørret Kvart at tvinges over i Tonika. Ikke mindre fortræffelig, hvorledes Vendingen h e d knytter Perioderne sammen. Man kunde synes, dette maatte være en Svaghed — her er det en Styrke.

44. Herr Nikelus.

1 Melodi.

L. st. S. Nr. 133.

Dominantmelodi. Forstørret Sekund i Takt 2 (dog ikke i Melodien som den forekommer i Tillægget til Landstads N. F. Nr. 75. Her ogsaa i Firefjerdedels Takt).

45. Herr Nilaus.

2 Melodier.

I.

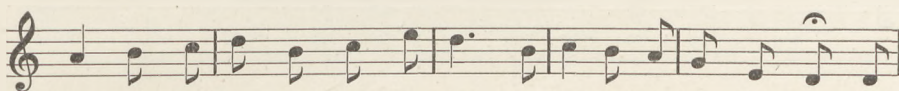
L. u. O. 1861 Nr. 124.

65.

Mo.

Her reg - ner aa her blaa - ser aa Vin - te - ren gjø - res kall aa

høi - rer du Fru - ga Sig - ne - lil, aa hor sko vi slaa vor Skjold; dei

lei - kar ein Leik aa den Lei - ken stend add af Vre - e.

I flere Henseender eiendommelig. Melodien synes at udvikle sig regelmæssig i Amoll og fortsætter sig over den moderne Ledetone i fjerde Takt til niende Takt, men her vender den sig pludselig til Dmoll. Istedetfor nu at fortsætte i Dmoll vender den atter tilbage til Amoll — thi ellefte Takt føles som tilhørende denne Toneart — men kun for et Øieblik; thi med Benyttelsen af Vendingen i Takt 8—9 falder den tilbage til Dmoll og slutter der. Vendingen i Takt 8—9 (og 12—13) virker dorisk, men paa Grund af den foregaaende Amoll rigtignok ikke meget overbevisende. En anden Eiendommelighed er Periodebygningen. Efter en regelmæssig firetaktig Periode følger to femtaktige. Der er ingenting iveien for at tænke sig Versene anderledes deklameret og derigjennem en regelmæssig Periodebygning opnaaet. Man faar imidlertid tage Materialet og Deklamationen, som de foreligger. Men nægtes kan det ikke, at Resultatet har været utilfredsstillende. Jeg kommer siden til at behandle disse Spørgsmaal i en større Sammenhæng og skal derfor ikke her gaa nærmere ind paa dem.

For den anden Melodis Vedkommende se V. F. S. 29 Nr. 16 og den dertil knyttede Bemærkning S. 44. Den til Melodien hørende Strofe er V. 11 i »Herr Nilaus« (Landstad N. F. S. 233).

46. Herr Ole.

9 Melodier.

1—4.

L. st. S. Nr. 181, 203, 267 og 300.

5.

L. u. O. 1861 Nr. 53.

66.

Sætersdalen.

Jeg lag - de mig saa sil - de og seint um ein

Kveld, jeg vist mig in - gen Kvi - de at ha - va saa

kom der eit Brev i - fra Kjæ - re - sten min, at jeg til hen - de

skul - de ko - ma. Tvun - get ha - ver El - sko - ven hen - de.

6.

L. u. O. 1867 Nr. 28.

67.

Eggedal.

O - le Vel - lan han tjen - te i Kon - gens Gaard, der

tjen - te han for Klæ - der og for Fø - de, saa fik han et Brev i - fra

Ro - san - Lund, som si - ger at hans Kjæ - re - ste var dø - de.

7.

L. u. O. 1872 Nr. 13.

Elverum.

68.

Hr. O - le han ten - te i Ko - nu - gens Gaard, der
ten - te han for Fø - de og for Klæ - der, saa fik han et Brev i - fra
ro - san - de Lund, det si - ger at hans Kjæ - re - ste er dø - de.

8.

F. m. M.-S.

Førde (Søndfjord).

69.

En Lø - ver - dags - af - ten jeg laa i min Seng, jeg vid - ste mig af in - gen
Hvi - le, saa fik jeg Brev fra Kjæ - re - sten min, at jeg skul - de til hen - de
ri - de. Haa, haa, haa, haa, ja nun, ja nun, at jeg skul - de til hen - de ri - de.

9.

F. m. M.-S.

Aal (Hallingdal).

70.

Herr O - le han tjen - te paa Kon - gens sto - re Gaard, der
tjen - te han for Klæ - der og for Fø - de; saa fik han et Brev fra den
nord - land - ske Brud, som si - ger at hans Kjæ - re - ste er dø - de.

Nr. 1 hører tonalt til vore interessanteste Melodier. Jeg har nævnt den i V. F. under Omtalen af doriske Melodier (se S. 75). Melodien er hypodorisk, men danner tillige et Bindeled mellem gammelt og nyt. Den lille Vexelnode i syvende Takt skyldes Trangen til at finde en blødere Overgang til Slutningsvendingen og kan jo ogsaa være fremkaldt gennem Analogi fra Ledetonen. Det er imidlertid betegnende for Melodiens gamle Karakter, at denne Vexelnode ikke har medført nogen Forhøielse paa tredje Fjerdedel. Kadenserne er 1) Molloverdominanten 2) Ton. Formen a - b - c - d med regelmæssig Periodebygning.

I Nr. 2 er ogsaa Formen a - b - c - d og Periodebygningen regelmæssig, men Kadenserne 1) Dom. 2) Ton. Man hefter sig i denne Melodi ved en inden Folkevisen ikke sædvanlig melodisk Bevægelse, ved den en Decim omfattende Opstigning i femte og sjette Takt paa Ordene »Brev ifraa Rosendelund«. Folkevisen bevæger sig jo som Regel meget rolig, griber helst til de nærmeste Intervaller, og omend en Melodi i sin Helhed set kan have et betydeligt Omfang, saa naaes det ad en jevn Udvikling, idet det ene Interval ganske enkelt og naturligt kjæder sig til det foregaaende. Ikke saa her. Her sker Udviklingen gennem en vældig Opstigning: $h - fis^{\sharp} - h^{\sharp} - d^{\sharp}$, der er af betydelig Virkning. Der er idetheletaget over denne Melodi noget vist omfattende, og den hører i saa Henseende til de sjeldnere Foreteelser inden Folkevisen.

Nr. 3 er en almindelig Visetone, forøvrigt en god Melodi.

Nr. 4 er som bekjendt en af vore mest yndede Folkemelodier, og med Rette. Men ogsaa om den gjælder det, at den falder udenfor Kjæmpevisetonen.

Nr. 5 tilhører tydeligvis ogsaa det nyere Melodilag, men har dog den Eiendommelighed at være en udpræget Dominantmelodi, om den end ved sin Mangel paa Afvexling hører til de ringere blandt disse.

Nr. 6 atter en almindelig Visetone. Her har man i anden Takt det Særsyn af fire Heltoneskridt efter hinanden.

I Nr. 7 har vi en underlig Blanding. Melodien sætter noksaa kjækt ind — Fred og ingen Fare — men allerede i tredje Takt melder Forandringen sig, og anden Halvdel falder omtrent nøiagtig sammen med anden Halvdel i Nr. 2. (I femte Takt er dog den Decim, som dér naaes over flere Intervaller, her taget med ét Sprang). Det ser nærmest ud, som Vedkommende kun har husket anden Halvdel af Nr. 2 og saa paa Lykke og Fromme lavet noget, som til Nød kunde passe ind.

I Nr. 8 har man til Afvexling en Dur-Melodi. Maa være af nyere Dato og er ikke netop betydelig.

Derimod har vi i Nr. 9 en deilig Tone, som fortræffelig gjengiver, ja uddyber Textens Stemning.

Om de fleste af disse Melodier gjælder det, som nævnt, at de ikke har noget af den egentlige Kjæmpevisetone. De har Romancens Karakter. Men da flere af dem dog maa siges at danne Overgangsled mellem gammelt og nyt, har jeg fundet det rigtigst at tage dem med.

Før Texten se DgF. 458.

47. Herr Oluf og stolt Mettelil.

2 Melodier.

I.

L. u. O. 1861 Nr. 146.

71. Mo.

Aa Al - ve han lig - ge sjuk un - der Øi fy - ri

No - ra saa sen - der 'n Baa te si Fe - star - møi for -

di læg - ge'n Al - ve sig Aa - rin in - na fy Bo - ra.

Nærmest dorisk, rigtignok med moderne Ledetone. Først en trectaktig Periode, idet første Omkvæd hører med, saa en totaktig og saa andet Omkvæd som trectaktig Periode. I rytmisk Henseende er Melodien ganske mangfoldig, og man maa derfor beklage Mangelen paa Afvexling, idet første Takt gjentages for hver Periode.

Se ogsaa Rik. Berge: »N. F.« Nr. 10. Dog forekommer det mig noget tvilsomt, om Melodi og Text her hører sammen.

48. Herre Per i Riki.

1 Melodi.

L. u. O. 1861 Nr. 87.

72. Skafse.

Aa høj - re du li - ti Kjer - sti hos læn - ge vil du meg bi - a aa

meg rei-ser paa an-na Land aa læ-rer baa-de le-sa og skri-ve; han
æ kje god aa ven-te naar han al-dri kjem heim-at, nu læn-ges meg.

De otte første Takter synes med sine Gjentakelser nærmest at høre hjemme i en Baansull eller Hjuring-Vise. Derimod har Omkvædet mere af hvad jeg for Nemheds Skyld kalder Kjæmpevisetonen.

49. Herre Per og Gjødalin.

2 Melodier.

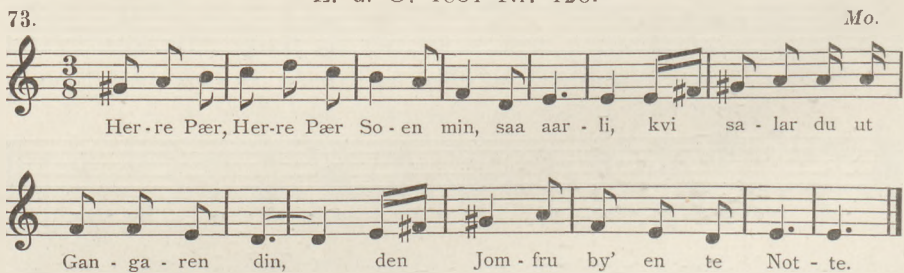
I.

L. st. S. Nr. 132 og 178.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 128.

73. Mo.

Her-re Pær, Her-re Pær So-en min, saa aar-li, kvi sa-lar du ut
Gan-ga-ren din, den Jom-fru by' en te Not-te.

Jeg har opført Melodierne i L. st. S. 132 og 178 underrett. Det er jo nemlig igrunden samme Melodi, kun at de former sig noget forskjellig. Til at begynde med ser de begge mixolydiske ud, med noget nær samme Intervaller. Men i den første (Nr. 132) viser den mixolydiske Begyndelse sig ikke at have videre paa sig. Der er kun den meget naturlige Omstændighed, at den melodiske Opstigning til Septimen afsluttes med liden Septim istedetfor med stor. Og Tonearten viser sig, bortset herfra, at være en almindelig Dur-Toneart. Melodien slutter paa Ters, men rigtignok med frygisk Kadens (ikke med tonisk som hos Lindeman). Den anden Form derimod holder sig mixolydisk helt til Slut. Periodebygningen er i begge Former den samme — en tretaktig og to totaktige.

Nr. 2: Periodebygning i samme Forhold — først en sextaktig Periode med Dom.-Kad., derpaa en firetaktig med Underdom.-Kad., som gjentages, dennegang dog med Dom.-Kad.

50. Hukeball.

1 Melodi.

L. st. S. Nr. 375.

En udpræget Dominantmelodi — tillige brugt i V. F. forat illustrere vor Mollskalas Tilbøielighed for stor Sext og Septim ogsaa i Nedgang. Dominantens Selvstændighed her skjærpet ved, at der dannes fuld Kadens (dis - e - fis - e).

51. Ingaliti.

1 Melodi.

F. m. M.-S.

74.

Exingdalen.

The musical score for 'Ingaliti' consists of three staves of music in treble clef. The first staff is in 2/4 time, the second in 3/4, and the third in 3/8. The lyrics are written below the notes.

In - ga - li - ti - mor paa Haand-kvern i Kungs - ga - ren mol og
 kve - a de smaa Vi - sor - na av Liv og Ljos og Sol. Al-dri
 no - kon kun-de kve-a so ho Li - ti - mor den un - ga og den ve - na.

Taget med for Melodiens Skyld som et godt Exempel paa mixo-lydisk og tillige som et af de faa Bidrag fra Vestlandet.

Se ogsaa Norske Folkeskrifter 19, Nr. 14.

52. Iven Erlingen.

3 Melodier.

1.

L. s 30 norske Kjæmpevisemel., Nr. 22.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 132.

75.

Mo.

The musical score for 'Iven Erlingen' consists of two staves of music in treble clef. The first staff is in 6/8 time, and the second is in 3/4. The lyrics are written below the notes.

Aa eg veit ei-naam Et-jar den hu bor no saa haagt up i Hei-ar aa hu
 to - re no gje - va kon Øl aa Mat um me vø - re Sven - nar - ne flei - re.

3.

L. u. O. 1861 Nr. 144.

76.

Mo.

Aa eg veit ei - nom Et - jar den hu bor saa høgt 'pi
Hei - ar aa hu tor' gje - va kon Øl aa Mat um me va my - kji flei - re.

Nr. 1: atter et Exempel paa en Mollmelodi, som begynder med den lille Septim. Men det bliver ogsaa med den eiendommelige Begyndelse. Der er ingen Udvikling, men mange Gjentakelser (Takt 3—4, 7—8, 11—12). Kadenserne af den Grund alle til Tonika. Periodebygningen regelmæssig — tre firetaktige Perioder. Omkvædet her et andet end hos Landstad.

Nr. 2 og 3 derimod intet Omkvæd. De bestaar begge af to firetaktige Perioder, hvoraf den sidste med nogle Afvigelser er en Gjentakelse af første. Nr. 3 ser nærmest ud som en Moll-Variant af Nr. 2 — de er jo ogsaa begge fra Mo. Og begge har de Dominantslutning.

53. Jon i Graanuten.

2 Melodier.

Nr. 1 har jeg brugt som Illustration i V. F. — se S. 69, Nr. 6 og de dertil hørende Bemærkninger. Texten mangler det hos Landstad (N. F. S. 463) forekommende første Omkvæd.

For Nr. 2 se Rik. Berge: »N. F.« Nr. 19. Begge Melodier staar i et Slags Variantforhold til hinanden, ligesom Textformerne paa det nærmeste falder sammen.

54. Jon Remordsøns Død.

2 Melodier.

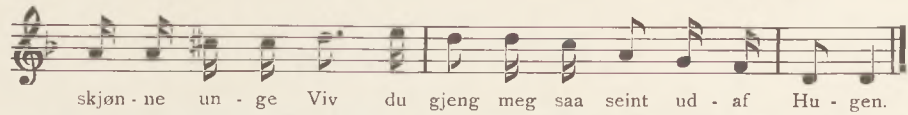
I.

L. u. O. 1860 Nr. 62.

77.

Tudal.

Snek-ken hun lig - ger paa Lan - de og Gra - se un - der hen - de gror der

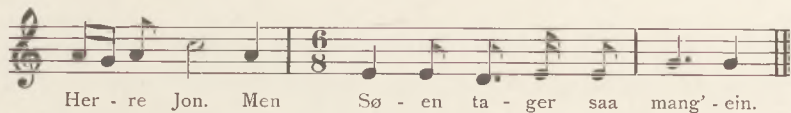
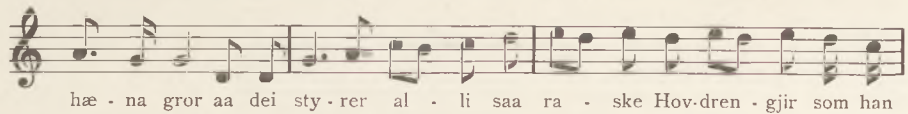
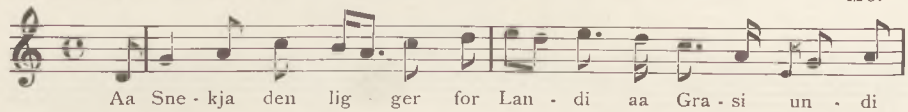

2.

L. u. O. 1861 Nr. 134.

78.

Mo.

Begge høist eiendommelige Melodier, men rigtignok ligesaa ensformige, som de er eiendommelige. Nr. 1 er dorisk (omend moderne Ledetone i niende Takt). Den melodiske Udvikling frembyder flere egenartede Træk. Særlig hefter man sig ved Kvartspranget fra syvende til ottende Takt, som følges af et Septimsprang og saa nok et Kvartsprang. Som saa ofte i de over de gamle Tonearter byggede Melodier er Kadenserne tvetydige, og den eneste sikre er Slutningskadensen. De to første firetaktige Perioder er væsentlig ens, kun med forskjellig Kadens. Omkvædet er selvstændigere og danner en tretaktig Periode.

I Nr. 2 er Periodebygningen en anden. Omkvædet er jo her et andet og kortere, hvorfor det nøier sig med en totaktig Periode. De to andre er tretaktige. Melodien maa nærmest opfattes som mixolydisk, rigtignok med stærk Dragelse mod Underdom. (Cdur). Se saaledes Takt 5—6.

55. Jorun Jøklekaapa.

2 Melodier.

1.

L.s Halvh. N. Fj. Nr. 41.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 100.

79. Mo.

Aa dæ va aar - le om Mor - go - nen at So - le hu rjo - ar i

Li aa up reis un - gen He - re - dag raad - slaar mæ kjær Sy - ste - re

si. I Dands saa vil - le han Ei - rik.

Den første er en i Periodebygning og Rhytmik høist besynderlig Melodi. Først en femtaktig Periode, der, saaledes som den arter sig, ikke har den bedste Balance. Den næste Periode er nærmest ogsaa femtaktig. Vistnok slutter fjerde Verslinje midt i fjerde \circ : niende Takt, men paa en saadan Maade, at det ikke giver nogen ordentlig Slutning (Cæsur). Slutningen kommer egentlig først i femte \circ : tiende Takt med Kadensen. Men netop paa denne Kadens sætter Omkvædet ind: »I Dag lyster« osv. Og her møder os atter en Besynderlighed. Den samme melodiske Vending, som over Ordene »upp stend unge« indleder anden Periode, nemlig a - cis - e, danner baade Periodens Afslutning og Omkvædets Begyndelse. Naar nu hertil kommer Taktforandringer — fra $\frac{2}{4}$ til $\frac{3}{4}$, saa tilbage til $\frac{2}{4}$ og tilslut endnu engang $\frac{3}{4}$ — saa bliver det hele unægtelig noksaa indfiltret.

Netop det modsatte maa siges om Nr. 2. Den er næsten vel enkel og bestaar af to ligelydende firetaktige Perioder af friskt, men spinkelt Indhold. Omkvædet, som her er meget kortere, er Uskyldigheden selv¹.

¹ Jeg har til Visen benyttet Lindemans Overskrift. Men den benævnes vel oftest efter Helten „Hærredag“ eller „Ung Hærredag“.

56. Jutulen og stolt Øli.

2 Melodier.

1—2.

L. st. S. Nr. 131 og 182.

Om begge Melodier gjælder det, at de ligger udenfor den egentlige Kjæmpevisetone. Og de frembyder hellerikke ellers noget af særegen Interesse.

57. Kappen Illhugin.

2 Melodier.

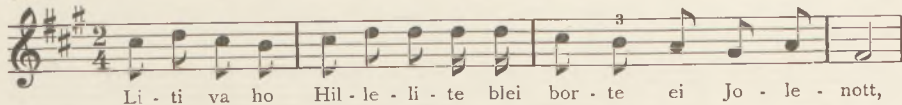
1.

L.s 30 norske Kjæmpevisemel. Nr. 14.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 91.

80.

Skafse.

Som ovenfor ved Melodierne til Herr Ole bemærket, saa virker ogsaa disse to Melodier nærmest som Overgangsled mellem gammelt og nyt. De har begge hver sin Karakter, og dog er de begge karakteristiske Udtryk for Stemningen, for Sorgen og Savnet af »hon Helleliti«. Især den anden Melodi er af rørende Inderlighed. Tonalt er de ganske enkle. Nr. 1 har Formen a - a, kun med forskjellige Kadenser, idet den første, som saa ofte i vore Mollmelodier, falder paa den store Undersekund, medens den anden er tonisk (med moderne Ledetone). Nr. 2 har Formen a - b, to firetaktige Perioder, begge med Slutning paa Tonika.

58. Kjæmperne paa Dovrefjeld.

2 Melodier.

1.

L. st. S. Nr. 324.

2.

F. m. M.-S.

81.

2 a.

Grungedal.

Paa Dov-re-fjeld i Nor-ge laa de Kjæm-per u - den, Sorg, men

hvem skal fø-re vo-re Ru-ner men vi det ei selv maa?

2 b.

Der var saa man-gen Kjæm-pe bold, Dron-ning In-ge-borgs Brø - dre

al - le tolv, men hvem skal fø-re vo-re Ru-ner, men vi det ei selv maa?

Nr. 1 bestaar af en firetaktig Periode, hvorefter to femtaktige, idet Ordene »men hvem« osv. endnu engang bliver gjentaget, delvis med den samme melodiske Vending, men dog med anden Kadens. Første Kadens falder paa Kvarten, anden paa Sekunden og Slutningskadensen paa Tonika. Melodien er mixolydisk og Harmoniseringen i L. st. S. derfor vildledende. Jeg har faat en Melodi i Grungedal, som ogsaa kun bestaar af én Linje + Omkvæd — firetaktig og femtaktig Periode — men her er ikke Omkvædet gjentaget (se 2 a). Ved Siden heraf har jeg, hos den samme Kilde, faat en anden og fuldstændigere Form af Melodien (2 b) bestaaende af to Linjer + Omkvæd — her har man to firetaktige Perioder + det femtaktige Omkvæd. Disse to Melodiformer er ren Dur. Slutningskadensen bliver paa Grund af den forstørrede Kvart (Ledetone) en Blanding af Dominant og Edur.

Der er tydeligvis Variantforhold mellem 1 og 2.

59. Knut af Myklegaard.

1 Melodi.

L. u. O. 1868 Nr. 85.

Nedre Telemarken.

82.

Spa - nie - land og Myk - le - gaard de lig - ge saa langt af Led, De
 Her - rer de sen - de hver - an - dre Bud. Der - af saa yp - pes en
 Vre - de. De æ - de - li - ge Søn - ner og de ri - ge.

Melodien er gjild i sig selv og tillige interessant. Den begynder som Cdur, men vender sig i fjerde Takt til Amoll. Den anden, ligeledes firetaktige Periode bevæger sig atter i Cdur og slutter med regelmæssig tonisk Kadens. Derefter følger det totaktige Omkvæd med Slutning paa Dominanten. Intervalforholdene ligger imidlertid saaledes, at man snarere har Følelsen af en Modulation til Gdur, og at g'en i sidste Takt er tonisk i Gdur.

60. Knut i Borgi.

1 Melodi.

L. u. O. 1861 Nr. 98.

Mo.

83.

Ja dæ va Fru - ga li - te Kjer - sti tost ho va kom - mi i
 Vaan - de, ho vist in - kje hott ho sil - le sva - ra; tvo Be - lar for Bor - di
 stan - der. Knut i Bor - ge lo - var so ve - ne Bru - ri.

Vakker Stemning. Formen mindre god. Første Periode forløber vistnok regelmæssig — firetaktig. Anden Periode sætter ind som første, men stanser alt i sjette Takt. Efter den matte syvende Takt atter Stans i ottende. Omkvædet sætter saa ind med de samme Intervaller for tredje Gang og virker som en Reminiscens fra Hovedmelodien. Ikke-destomindre er Melodien meget tiltalende.

61. Knut liten og Sylvelin.

3 Melodier.

1.

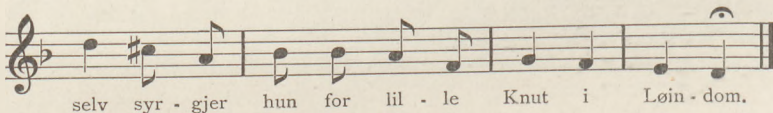
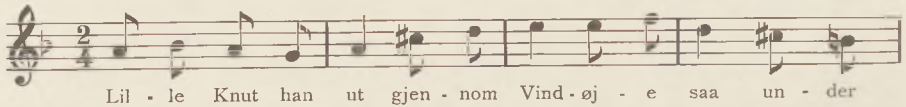
L. st. S. Nr. 218.

2.

L. u. O. 1860 Nr. 73.

84.

Sauland.

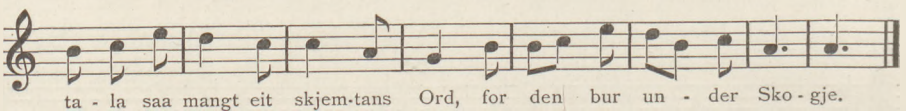
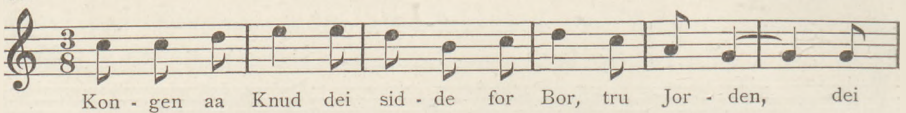

3.

L. u. O. 1861 Nr. 126.

85.

Mo.

Alle tre Melodier er bygget ens. Og de er heldigvis ogsaa godt bygget. Vi har først en, med Omkvædet, sextaktig Periode. Omkvædet er i alle tre Melodier forskjelligt, men den metriske Bygning er i alle en saadan, at det naturligt former sig som en totaktig Periode, som i Nr. 2 og 3 tjener til at fuldstændiggjøre og afslutte den musikalske Vending.

I Nr. 1 er Forholdet noget anderledes. Her har man i fjerde Takt Kadens — melodisk Cæsur — og Takt 5—6 virker nærmest som en Gjentagelse af Takt 3—4. Derpaa følger i alle tre Melodier to firetaktige Perioder. I Nr. 1 slutter første Periode efter et decideret, men rigtignok formindsket Kvartsprang med Dom.-Kad., anden Periode med Ton.-Kad. I Nr. 2 er begge Kadenser toniske og Omkvædet en Omformning af anden Periode. I Nr. 3 falder første og anden Kadens paa Undersekunden, et mangetydigt Forhold, som vi et Øieblik vil dvæle ved. Kadensen kan opfattes som Udvigelse, her altsaa til Gdur (alias Paralleltonart Emoll), ogsaa helt enkelt som Dominant i Cdur eller ogsaa som tonisk Kadens — i femte Takt altsaa som Underdom. — Ton. (F—C). Jeg har her kun berørt de enkleste, mest nærliggende Muligheder. Saameget fremgaar ialfald heraf, at en Kadens paa den store Undersekund ikke er at spase med. Som i Nr. 2, saa er ogsaa i Nr. 3 Omkvædet en Omformning af anden Periode, men med tonisk Slutningskadens.

62. Kong Endel.

1 Melodi.

L. st. S. Nr. 457.

Melodien forekommer ogsaa i Musikbil. til Landstads N. F., og her i en heldigere Form. Medens vi i begge Melodier til at begynde med har to firetaktige Perioder, saa bliver i Nr. 457 tredje Periode tretaktig, medens Melodien i Musikbil. her har en regelmæssig firetaktig Periode. Og NB.! det tilgrundliggende Metrum er det samme, kun at det i 457 er sammentrængt paa en uheldig Maade. Omkvædet danner en sextaktig Periode, som imidlertid er sammensat af to tretaktige. Kadenserne er 1) Dom. 2) Dom. 3) Ton.

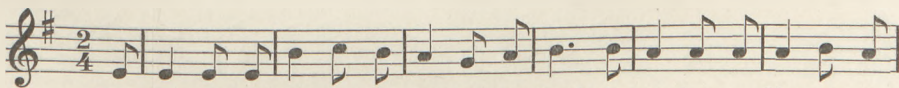
63. Kong Erik og Havfruen.

1 Melodi.

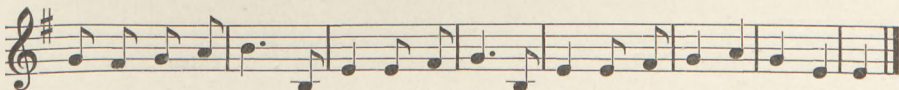
L. u. O. 1869 Nr. 6.

Nedre Telemarken.

86.

Kong E - rik han gaar sig paa sne - hvi - den Sand, der ser han en Hav - fru som

gyn - ger ud med Land, saa vel be - de vi, saa vel be - de vi for Kong E - rik.

To firetaktige Perioder (anden en Omformning af første) og begge med Kadens paa Kvinten — enten man nu vil opfatte den som dominantisk eller tonisk eller ogsaa som Paralleltoneartens Ters. Omkvædet bliver ved Gjentagelse forlænget til sextaktigt; det slutter tonisk.

64. Kong Hanses Bryllup.

3 Melodier.

I.

L. u. O. 1860 Nr. 18.

87.

Tudal.

Kong Han-sen sid-der paa Kjø-ben-havn, han la-der de Løn-de-brev skri-ve, saa
sen-der han dem til nor-dre Jut-te-land E-rik Ot-te-sen at
gjæ-ste. De fø-re el-lers saa ri-ke Jom-fru-ge til Dan-mark.

2.

L. u. O. 1860 Nr. 64.

88.

Tudal.

Kong Han-søn sid-der paa Kjø-ben-havn, han la-der de Løn-de-brev
skri-ve, saa sen-der han dem til nord Jut-te-land E-rik Ot-te-søn-ner at
vi-de¹. De fø-re el-lers saa-rik-e Jom-fru til Da-ne-mark.

¹ L. har først skrevet „gjeva“, men siden skrevet over „vide“. I Texten „give“ (giffue).

3.

L. u. O. 1860 Nr. 68.

89.

Sauland.

Kong Han-sen sid - der paa Kjø - ben-havn han la - der sit Løn - ne - brev
 skri - ve saa skik - ker han det til nord Jut - ten - land til Ei - rik Ot - te - son at
 gje - va. Dem fø - rer el - lers saa rik e Jom - fru til Da - ne - mark.

De har alle tre regelmæssig Periodebygning — tre firetaktige Perio-
 der (i Nr. 2 gjør Fermatet Udslaget). Og Formen er ogsaa den samme
 — den er, med mindre Afvigelser, a - a - a. Og de slutter alle dominan-
 tisk, idet Kadenserne i Nr. 1 og 3 er 1) Ton. 2) Ton. 3) Dom.; i Nr. 2
 er sogar alle Kadenser dominantiske. Af tonale Træk mærker man sig,
 hvorledes i Nr. 1 Hovedtonearten stadig viger ud til Paralleltonearten,
 hvad der atter medfører, at denne sidstes Ledetone maa sænkes, forat
 der paany kan startes i Hovedtonearten. Paa Grund af Deklamationen
 virker dette særlig i ottende Takt meget drastisk.

I Parenthes kan det bemærkes, at 1 og 3 staar i Variantforhold til
 hinanden.

65. Kong Sverker.

1 Melodi.

L. u. O. 1860 Nr. 55.

90.

Tudal.

Fru - ga stan - der i høi - a Loft, hun ven - tar sin Her - re at
 kom - me men He - ste - ne kom - me saa blo - di - ge hjem, og
 Sa - len' dei va - re to - me. De fø - rer de Rid - da - re
 i de - res Skjol - de der græ - der saa man - ge.

Tre firetaktige Perioder med Dom.-Kadens. Formen er, i det store taget, a - a - a. Man studser lidt over den store Septim-Ledetone i Begyndelsen, da Septimen ellers — ogsaa ved det ligelydende Sted i ottende Takt — er liden.

66. Kong Valdemar og hans Søster.

1 Melodi.

L. u. O. 1861 Nr. 142.

91. Mo.

Kon - gen aa Dron - ning Sof - fi dei sad i - vi Sa - le og
om en li - ten Kir - sten dei kom i Ta - le, saa
her - lig raa - der dei Ru - nor.

En prægtig Melodi! De to tretaktige, vel afbalancerede Perioder med den kraftige synkopiske Afslutning virker udmærket. Hertil slutter det totaktige Omkvæd sig paa en ligesaa heldig Maade. Hvad der ikke lidet bidrager til det gunstige Indtryk er den ypperlige Kadensordning. Første Periode slutter tonisk. Over det forstørrede Kvintsprang gjør Melodien en Udvigelse til Molloverdominanten. Saa vender den atter tilbage til Hovedtonearten, men slutter NB.! med Dom.-Kadens.

67. Kong Valdemar og Tove.

1 Melodi.

L. u. O. 1861 Nr. 30.

92. Mo.

To - ve - lil, To - ve - lil Blo - me - kjind kvi slær du Sil - kje fær
Fo - ten din; Kon - gen af Val - li hev lo - va dej baa - e.

I DgF. III, S. 908 staar der en Bemærkning saalydende: Følgende af Org. Lindeman optegnede Vers fra Mo i Telemarken synes at tilhøre en af Syv uafhængig norsk Tradition:

Tovelill, Tovelill, blomkinn!
Kvi slær du silkje fyr foten din?
Kungen av Valle hev lova dei baa.

(S. Bugge).

Her har man Melodien! Den giver et godt Udtryk for Textens Stemning. Periodebygningen er rigtignok meget uregelmæssig. Først en firetaktig Periode, derefter en tretaktig. Og Omkvædet femtaktigt! Tonaliteten svævende — den vexler mellem æolisk og jonisk. Men man kunde ogsaa opfatte hele Melodien som mixolydisk. Den sidste Kadens er ialfald mixolydisk, — de to andre tvetydige, for ikke at sige mangetydige.

68. Kvikisprakk.

4 Melodier.

1.

L. st. S. Nr. 371.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 73.

93. Skafse.

Tri saa vaa - re de Her-mods Søn-ner aa ad - de vil - de Hjel - men
vin - ne aa dæ va Ju - lands Kon - gje han ri - a for dej paa
Tin - gj; dei kun - na saa væl dei Ju - lands He - stan ut - ri - e.

3.

L. u. O. 1861 Nr. 109.

94. Mo.

Kvi - ki-sprak set - te seg Fru-ga nest saa mangt ly - ster Ung - doms Ta - la han

4.

L. u. O. 1861 Nr. 110.

95

Mo.

I Nr. 1, saaledes som den er trykt i L. st. S., har vi to omtrent ligelydende firetaktige Perioder, kun med forskjellig Kadens, ligesom det totaktige Omkvæd dannes af de to første Takter i Periode 1. Formen er altsaa a - a - a. Det Omkvæd, som er benyttet i st. S. er: »I rider med mig om en Aften«, og Perioden her naturligtst totaktig. Det sædvanlige Omkvæd, som ogsaa findes hos Landstad, er jo imidlertid: »Dei kunna saa vel dei Jutlands hestann utrie«. Dette har selvfølgelig medført en længere Periode, som man ogsaa finder i Tillægget til Landstads N. F. og i Nr. 2 og 4 (Nr. 3 har, som det vil sees, intet Omkvæd). I Nr. 2 faar vi som Følge af det længere Omkvæd tre firetaktige Perioder. Melodisk har man her den Eiendommelighed, at anden Periode gjenoptager den førstes Slutning, idet Takterne 5—6 svarer til 3—4, medens Takterne 7—8 er selvstændigt Stof. Omkvædet er ogsaa selvstændigt. Kadenserne er 1) Dom. 2) Underdom. 3) Ton. I Nr. 3 svarer Takterne 7—8 omtrent til 3—4, og vi faar Formen a - b - c - b. Melodien sætter ind med liden Septim — vi har havt lignende Træk før — men efter Kadensen med liden Sekund faar vi i femte Takt stor Septim. I Nr. 4 er Formen a - a - b, idet anden Periode væsentlig er en Gjentagelse af første. Men medens de to første Perioder er firetaktige, er Omkvædet her tretaktigt. Baade i Nr. 2 og 4 er Kadenserne synkopiske. De staar ogsaa i Variantforhold, medens 3 er Variant af Nr. 75.

69. Kvindemorderen.

1 Melodi.

L. u. O. 1861 Nr. 123.

96.

Mo.

Al - le - mar - ken han kom seg ri - ans i Gaar; hør

Hjel - mer, hør Hjel - mer Her - ren sin; aa u - te sto

Va - le - ros slog sit Haar, dei Iy - der paa Jom - fru - ens Sor-gjer.

En besynderlig Rhytmik! Man kunde fristes til at tro, at Text og Melodi ikke oprindeligt hørte sammen, og at man saa med Vold og Magt har villet bruge nærværende Text til Melodien. Men det kan jo ogsaa tænkes, at det hele er en Feil fra den Syngendes Side, skjønt det sidste næsten er ubegribeligt. Den uheldige Deklamation har ogsaa været til Skade for Periodebygningen, forsaavidt som anden Periode derigjennem føles for kort. Vægten skulde egentlig faldt paa Ordet »sin« som første Fjerdedel i ottende Takt. Istedet herfor faar man Akcent paa sidste Ottendedel i syvende. Anden Periode er kun en Gjentakelse af første, og det træffer sig i Forhold til Texten uheldigt, at vi ogsaa i anden Periode har tonisk Kadens. Derefter følger to daarlig afbalancerede tre-taktige Perioder. Slutningskadensen bør helst være frygisk. Melodien har forøvrigt mere Karakteren af en Springdans end af en Kjæmpevise.

70. Lage og Jon.

4 Melodier.

1—2.

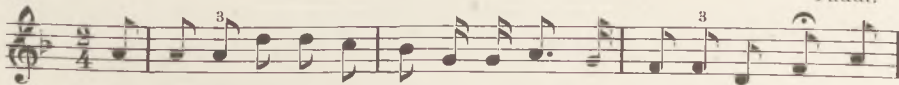
L. st. S. Nr. 72 og 489.

3.

L. u. O. 1860 Nr. 32.

97.

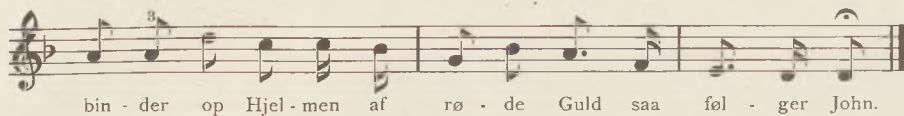
Tudal.

Hr. La - ve han red sig un - der ei Øi I er en vel - born, der

fæ - ster han sig saa ven ei Møi, jeg ri - der med sag - de John. I

bin - der op Hjel - men af rø - de Guld saa føl - ger John.

4.

L. u. O. 1861 Nr. 9.

98.

Søtersdalen.

Han La - gje tjen - te i Kon - gens Gaar, som dæ va no' von, i

tret - ten Maa - na aa der - te - eit Aar, tjen trut sa'n Jon; om

dæ ska ko - ste meg rø - den Guld jeg føl - ger sa 'n Jon.

Nr. 1 er tonalt eiendommelig. Melodien begynder i Gdur, men viger i tredje Takt med fuld Kadens ud til Amoll. Saa anslaaes Gdur igjen, men der følger atter en Udvigelse, dennegang til Overdominanten, som dog paa Grund af den i femte Takt forekommende gis faar tonisk Karakter. Endnu engang tages Gdur opigjen, men dennegang sker Udvigelsen til Paralleltonearten (Emoll), hvori Melodien ogsaa slutter. Periodebygningen er forsaavidt uregelmæssig, som den bestaar af tre tretaktige Perioder. Men der er saa god Balance i disse Perioder, at man ikke har Følelsen af noget utilfredsstillende. Snarere omvendt. Man synes, at netop denne Periodebygning egner sig godt for det humoristiske Textindhold. Angaaende Kromatiken i tredje Takt, saa har jeg en Bemærkning herom i V. F. S. 94. Jeg vil hertil føie den Formodning, at der her foreligger en Trykfeil, at g staar for e, og at Stedet altsaa skal hedde:

som dæ va no von

Dette vil være den naturlige Løsning af Vanskeligheden.

I Nr. 2 har vi den samme Periode tre Gange i Rad, kun med forskjellig Slutning. Dog saaledes bygget, at første firetaktige Periode følges af to trectaktige.

I Nr. 3 er Forholdet et andet. Medens det i Nr. 2 hedder: »I er en velbaaren«, og vi faar en firetaktig Periode, har vi i Nr. 3 »I er en velborn«, og man har kunnet nøie sig med en trectaktig. Her bliver til Gjengjæld anden Periode firetaktig. Sidste Periode er atter trectaktig. Men forsaavidt ligner de hinanden, som den samme Periode med smaa Afvigelser gjentages tre Gange. De to første Perioder slutter paa Terssen, og man kan da for Afvexlings Skyld opfatte den ene som Ters i Akkorden *d - f - a*, den anden som Grundtone i Akkorden *f - a - c*, medens den sidste Kadens atter er tonisk (*Dmoll*).

Den uden Sammenligning bedst deklamerede af disse Melodier er dog Nr. 4, i sig selv en frisk og kraftig Melodi. Her er Periodebygningen udmærket — tre firetaktige Perioder. Og hvor virker ikke de to Ottendedelspauser i tredje og syvende Takt fortræffelig! Kadensordningen er ogsaa meget heldig. Og forat sætte Kronen paa Værket, faar vi tilslut den særdeles humoristisk virkende Taktforandring paa Ordene »jeg følger, sa'n Jon«.

71. Lavrands.

3 Melodier.

1.

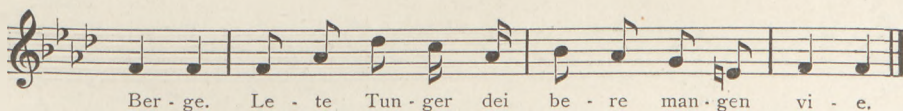
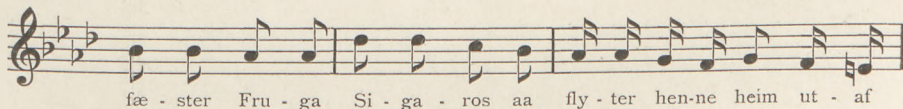
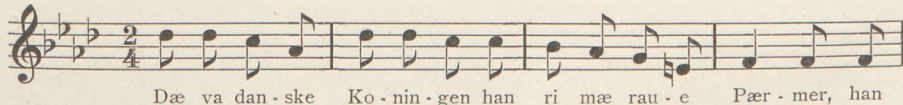
L.s 30 norske Kjæmpevisemel. Nr. 3.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 92.

99.

Skafse.

3.

L. u. O. 1861 Nr. 114.

100.

Mo.

Kon-gen han fæ-ster hu Si-ga-ros og flyt a heim-at un-der
 Li-e au-kar en li-ten Lav-ring-so-nen my-ki An-gest aa
 Kvi-e. Let-te Tun-gur og dei bæ-re Man-nen saa vi-e.

I alle tre er Periodebygningen den samme — to firetaktige Perioder med tretaktigt Omkvæd og overalt toniske Kadenser. I Nr. 1 har Perioderne, omend forskjellig formet, dog samme Grunddrag. Og i Nr. 2 bliver første Periode, delvis omformet, gjentaget tre Gange. Nr. 3 ser nærmest ud som en Variant af den som Nr. 2 anførte Melodi til Iven Erlingen (de er ogsaa begge fra Mo). Nr. 3 har imidlertid Omkvæd og det af selvstændigt Indhold. Melodien begynder med liden Septim, og her holder den sig trods Ledetonen.

72. Lilt Kjersten.

1 Melodi.

L. st. S. Nr. 258.

En ganske enkel, men vakker Melodi, bestaaende af en totaktig Periode + entaktigt Omkvæd, derefter af to totaktige Perioder. Kadenserne 1) Dom. 2) Ton.

73. Liti Kjersti.

13 Melodier.

1—6.

L. st. S. Nr. 177, 214, 262, 320, 323 og 535.

7.

L. u. O. 1860 Nr. 56.

101.

Tudal.

Vær-gen slæp-te si-ne Hin-dar fram, fæ dæ reg-ner aa dæ
 (Bergetrold).

blæs, saa slæng-de han i - vi dem eit rødt Guld-band, fæ nor - and un - der
Fjel - do aa ind - ad un - de Hel - do der lei - ka dei.

8.

L. u. O. 1861 Nr. 121.

102.

Mo.

Ber - ge - kon - gen kom seg ri - ans i Gaar, Bron - fo - len tril - lar
let - tan Hei, aa Kon - gen u - te for haa - nom staar, dæ rig - ner aa dæ
blaa - ser, for Nor - den un - der Fjel - lan, der lei - kar tri Nor - mænd.

9.

L. u. O. 1861 Nr. 127.

103.

Mo

Li - ti Kjer - sti ho sat ut - i Ve - ven aa vov, til - lil - lil hau'en min, saa
kom hen - des Mo - der gan - gen - des fort, dei lei - ka saa lett gjen - nem Lun - den.

10.

L. u. O. 1861 Nr. 143.

104.

Mo.

Aa Ber - ge - mann kom seg ri - and i Gaar, Bron - fo - len rin - der
vel, og Kon - gen u - te for ho - nom staar; dæ reg - ner aa dæ

blæ - ser for nor - den un - de Fjel - le der lei - kar tre Nor - mænn.

II.

F. m. M.-S.

105.

Vraadal.

Aa Ber - ge - man - nen kom - mer seg ri - ans i Gaar', me de

rig - ner og de bles, og Kon - gjen han u - te for ho - nom staar, Bron -

fol - der ren - nir vel, for - nor - den un - der Fjøl - lo der lei - kar tri Nordmenn.

12.

F. m. M.-S.

106.

Gransherred.

Aa Mo - de - ren ta - la te Dot - te - ren sin - til - lil - lil - lil

Hau - gen min - ho - for ren - ner de Mjøl - k ut - av Bry - sten - ne din? De

lei - kar so lett gje - nom Lun - den.

13.

Rik. Berge: »N. F.« Nr. 17.

Jeg har her samlet de forskjellige Melodier til Liti Kjersti underrett, da Fabelen jo overalt er den samme.

Nr. 1, som i den st. S. er opført under Titelen »Brynjulf«, findes i Tillægget til Landstads N. F. opført blandt Melodierne til Liti Kjersti, hvor den ogsaa rettelig hører hjemme. Og det træffer sig bra, at den staar som Nr. 1. Thi den er den mest karakteristiske af alle Melodierne til Liti Kjersti, en i fremtrædende Grad poetisk Melodi, der som

ingen anden giver Udtryk for den dragende Magt, som Naturen i vore Fjelddale med dens ensomme Storhed og hemmelighedsfulde Mystik øver paa den, som er opvoxet under dens Trylleri. Denne Melodiens Vuggen sig i sig selv svarer paa en underfuld Maade til denne Tankens stadige Syslen med, hvad der vel kan ligge bag alt dette Liv, der ytrer sig saa mangefold og holder Fantasien i slig Spænding og Uro — den ens-tonige og dog saa udtryksfulde melodiske Frase, der gjentages i det uendelige, siger tydeligere end alle Ord, at Tanken er »bjergtaget«, at Sjælens Higen er rettet mod det ene Punkt: at faa Løsning paa Fjeldets Gaade. Der er faa Melodier i hele vor Folkeviseskat, som har en saa norsk Tone som denne.

I Melodien, som den opføres i st. S., er der en Trykfeil i syvende Takt, hvor sidste Ottendedel bør være es, ikke d. Over Slutningstonen i fjortende Takt bør der staa et Fermat:

No. 2 skal vi ikke opholde os ved — dertil er den for karakterløs og ubetydelig. Noget bedre er Nr. 3; men her er det egentlig kun Omkvædet, som svarer nogenlunde til Digtets Stemning.

Ganske vakkert Drag er der i Nr. 4, som ogsaa er godt bygget. Formen er a - b - c - d, og Kadenserne 1) Dom. (med forudgaaende stor Sext) og 2) Ton. Melodiens anden Halvdel er den samme som i den tidligere nævnte Melodi fra »Norsk Visefugg« til Gudmund og Signelita. I syvende Takt studser man over Vendingen a - cis - b - a. Det forstørrede Sekundskridt er jo af Naturen lidet folkeligt, men det bliver det endnu mindre, naar det som her tages nedenfra. Det forekommer imidlertid saavel hos Lindeman som i Visefuggen.

Nr. 5 er ogsaa godt bygget, men enklere. Af smuk Virkning er den store Sext i tredje Takt. Der er i disse Melodier til Liti Kjersti — naar de da overhovedet duer noget — ligesom to Karakterer: den ene mere svarende til Digtets Naturmystik, saaledes som vi f. Ex. saa i Nr. 1, medens den anden mere giver Udtryk for det rent menneskelige Følelsesmoment, den ene mere betegnende for Stemningsbetagetheden, for Datterens Ideassociationer, hendes Tankers stadige Kredsen om Fjeldets Gaade, den anden for selve Begivenheden og dens Følger, for Moderens Smerte og Vemod. Det er denne sidste Følelse, som taler ud af den Melodi, vi her behandler (Nr. 5). Og det er den samme Følelse, vi støder paa i Nr. 6. Melodien forekommer ogsaa i Tillægget til Land-

stads N. F., men her er anden Ottendedel i syvende Takt e, ikke fis. Det kan jo være en Trykfeil, men e vilde ellers her været rigtig nok¹.

Nr. 6 mangler første Omkvæd, men har istedet en Gjentagelse af den totaktige Periode. Kadensordningen er ogsaa forskjellig fra Nr. 5, der 1) Dom. 2) Ton., her 1) Ton. 2) Dom. En Svaghed har denne Melodi deri, at der efter fjerde Takts toniske Kadens ogsaa dannes tonisk Kadens paa femte. Derimod virker den forstørrede Kvart i sjette Takt godt; den er karakteristisk for det spørgende »brystinne din«, virker efter den foregaaende Nedgang som Ledetone og forbereder Slutningskadensen.

Med Nr. 7 er vi igjen inde i Naturmystiken. Det er især det andet Omkvæd med dets frygiske Slutning, som bliver betegnende for Stemningen. Periodebygningen maa kaldes regelmæssig: først en firetaktig Periode, saa det totaktige Omkvæd — føles tilsammen som én (sextaktig) Periode med Kadens paa Kvinten — derpaa igjen en firetaktig Periode og saa det sextaktige Omkvæd. Vakkert er det, hvorledes sidste Omkvæd optager anden Periodes Begyndelse, men saa bøier af med Vendingen c - a - c, der sammen med fjortende Takts analoge Figur a - f - a giver det hele en egen smidig Charme.

I Nr. 8 er der en stadig Vexlen mellem Hovedtoneart og Paralleltoneart. En anden Omstændighed, som ogsaa bidrager til at gjøre Melodien uklar, er den Maade, hvorpaa sidste Omkvæd er inddelt. Efter tre firetaktige Perioder — første Omkvæd har her fire tunge Stavelser — følger andet Omkvæd; men dette bestaar af to Dele, idet den første totaktige Del »dæ rignar aa dæ blaaser« slutter med samme Kadens (Undersekund) som anden Periode, og saa startes der paanyt paa Ordene »for Norden« osv. Vi har en noget lignende Inddeling i Nr. 1. Men her har man det bedste Bevis paa, hvad en heldig Kadensordning vil sige. I Nr. 1 har vi Kadens paa Oversekunden, og de to Dele gaar, trods skilte, naturlig over i hinanden, medens Kadensen paa Undersekunden medfører en afgjort Cæsur. (Naturligvis har det ogsaa noget at sige, at den første er en Mollmelodi, den anden en Durmelodi).

Nr. 9 er saameget af en Variant af Nr. 5, at vi ikke skal hefte os med den.

Derimod er No. 10 egenartet og meget interessant. Melodien holder sig frygisk til tolvte Takt, men her slaar den pludselig over i dorisk. Andet Omkvæd bliver paa denne Maade atter delt; men paa Grund af Melodiens Mollkarakter bliver Skillet ikke saa føleligt — det hele gaar

¹ Jeg har maattet udtrykke mig paa denne lidt uklare Maade, da Melodien jo i st. S. er transponeret.

bedre ind i Stemningen. Formen er a - a - b, og Perioderne er to sextaktige og en femtaktig.

I Nr. 11 er Formen nærmest den samme. En sextaktig Periode bliver gjentaget, og Omkvædet vil endnu engang tage Traaden op, men saa kommer en ny Slutning til. Man mærke sig den fine, forskjelligartede rhythmiske Virkning, som opstaar ved, at første sextaktige Periode bestaar af en firetaktig og en totaktig, medens den sidste Periode (Omkvædets) bestaar af to tretaktige. Melodien er æolisk med to Kadenser paa Undersekund og tilslut Ton.-Kad.

I Nr. 12 — ogsaa æolisk — er Strofen regelmæssig og Periodebygningen derfor atter fast, idet den bestaar af fire totaktige Perioder. Den heldige Kadensordning har ogsaa sin Del i den smukke, harmoniske Virkning. Den forskjellige Karakter i disse Melodier, som jeg ovenfor berørte, gjør sig ogsaa gjældende i disse sidste to Melodier — Nr. 11 Naturmystiken, Nr. 12 Vemodet — det sidste især med deiligt Udtryk.

74. Liti Kjersti som Stalldreng.

5 Melodier.

1—2.

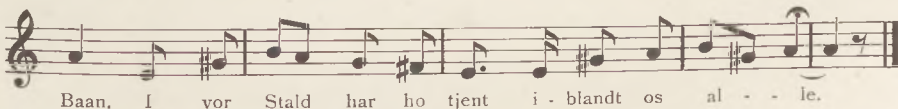
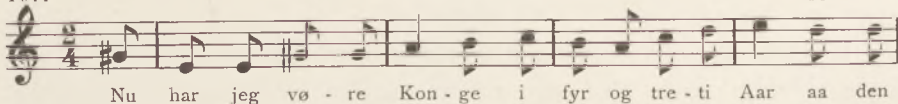
L. st. S. Nr. 264 og 413.

3.

L. u. O. 1867 Nr. 38.

107.

Eggedal.

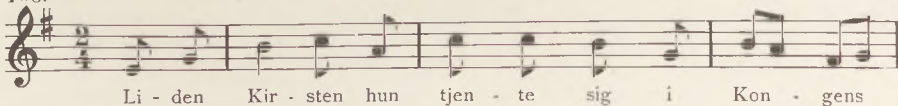

4.

L. u. O. 1869 Nr. 9.

108.

Grevskaberne.

Gaard, Og den lil - le, men Lyst til li - den Kir - sten un - ge
Her - tu - gen faar. I vor Stald har hun tjent i stor Løn - dom.

5.

F. m. M.-S.

! 9. *Grungedal.*

Der bur no ein Bon - de der upp paa ein Haug, aa den
lil - la, han he - ve tri Sø - ner, men Døt - tar hev 'n sjau; thi vor
Stall - dreng han tje - ner ut - i Løyn - dom.

Nr. 1 bestaar af en firetaktig Periode + totaktigt Omkvæd, hvorefter atter en firetaktig Periode, men nu tretaktigt Omkvæd. Virkningen derfor ikke helt tilfredsstillende. I sjette Takt Kadens paa Undersekunden, hvorfra Start til Paralleltonearten, som dog modulerer tilbage til Hovedtonearten, hvorefter tonisk Kadens.

I de fire andre Melodier er Omkvædene anderledes formet — det første Omkvæd er kortere, det andet længere — og Periodebygningen bliver en anden.

Nr. 3 og 4 bestaar begge af en femtaktig Periode, idet Omkvædet »aa den lilla« med kun én tung Stavelse er behandlet entaktig — ved at forlænge de to sidste Stavelser kunde jo Regelmæssighed og dermed bedre Virkning være opnaaet; men det foreligger nu engang ikke, thi Fermatet paa Stavelsen »la« strækker ikke til. Derefter følger en firetaktig Periode. Sidste Omkvæd er i Nr. 3 ved Hjælp af Bindingen blevet forlænget til firetaktigt, medens Lindeman i Nr. 4 har ladet det forblive med den tretaktige Periode. Man vil iøvrigt se, at medens de to Melodier ellers er uafhængige af hinanden, saa er Omkvædet omtrent lig, og det skyldes da kun en Overseen, naar Perioderne tilsyneladende er forskellige. Men der er ved disse Omkvæd ogsaa Træk af tonal Interesse. Den første Melodi staar i Amoll. Ikkedestomindre har vi i

tiende Takt g ovenpaa den foregaaende gis, hvad der kan være naturligt nok, men den efterfølgende fis kommer da unægtelig lidt paa tverke. Ikke saa, at man absolut kræver f — der gives mange andre Udveie — men fis paa dette Sted virker som noget af en Anomali. I næste Takt har vi saa gis igjen, og Kadensen bliver regelmæssig tonisk. I Nr. 4 ligger Sagen noget anderledes. Her er man hele Tiden i Emoll, men saameget mere overraskende kommer da Vendingen til Amoll i næstsidste Takt. Lindeman har, vel forat Stedet ikke skulde misforstaaes derhen, at Vendingen til Amoll alt begynder i tiende Takt, her tilføiet et Kryds, som ifølge Melodiens Fortegn egentlig skulde være overflødig.

Den rhythmiske Vanskelighed, som opstod ved første Omkvæds Korthed, er i Nr. 2 og 5 hævet derigjennem, at Stavelsen »la« her er forlænget til at udgjøre en Halvnode. Der tilveiebringes herved ialfald en Slags Balance, ja Vendingen faar sogar en særegen Ynde. De to andre Perioder er regelmæssig — totaktige. Kadenserne 1) Dom. 2. Ton

75. Liti Kjerstis Hevn.

1 Melodi.

L. st. S. Nr. 179.

Melodien er frisk, men uden større Betydning. Regelmæssig Periodebygning og Kadensordningen enkel.

76. Magnus Algotsøn.

1 Melodi.

L. u. O. 1868 Nr. 84.

Nedre Telemarken.

110.

Aa det - te var Drost Hr. Lov - mand han la - der sit Bryl - lup
bo og det - te var Mag - nus A - le - gre - vens Søn han
la - der sin Gan - ge - re sko. For de A - le - gre - vens Søn - ner
ud af Lol - land og de be - de ej om Fre - den.

*) Tvilsom Node, men sandsynligst f.

Der er over Melodien, ikke mindst dens Rhythme, et kraftigt Sving, men ogsaa en vis Tyngde, som passer godt til Textens Karakter. Periodebygningen er regelmæssig — tre firetaktige Perioder. Kadenserne er Kvint-Ters-Grundtone ♩ : en Treklang — det ser næsten ud som en Tanke. Angaaende Omkvædet skal jeg faa henvise til DgF III S. 739.

77. Margit Hjuxe.

2 Melodier.

1—2.

L. st. S. Nr. 410 og 450.

Begge Melodier forekommer ogsaa i Musikbil. til Landstads N. F., men der i en noget udvidet Form, idet første Omkvæd »tida sker meg laange« danner en Del af Melodien og tillige andet Omkvæd er længere. I st. S. bestaar derfor begge Melodier af tre totaktige Perioder, medens Melodi 1 i Musikbil. først har en sextaktig Periode (Melodien staar nemlig i $\frac{2}{4}$ Takt) og derefter to firetaktige, ligesom Melodi 2 i Musikbil. bestaar af en tretaktig og to totaktige Perioder. Der synes forøvrigt at bestaa et Slægtskabsforhold mellem disse to Melodier — kun Omkvædene er selvstændige — og der synes endvidere at bestaa en Forbindelse mellem disse to Melodier og Melodi Nr. 5 til Liti Kjersti.

78. Margit og Jon.

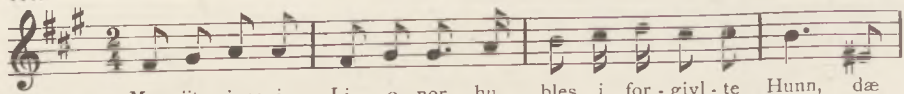
2 Melodier.

I.

L. u. O. 1861 Nr. 89.

Skafse.

111.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 145.

Mo.

112.

Aa Mar - jit hu gjæ - ter i Li - o Nord hu hja - lar i gjyl - te Honn

høj - rer a Jon i Vad - de - Li - o dæ au - kar ho - nom stor Sor - gjir.

Dæ va mæ aa al - li de som hja - lar her up - un - de Li - o.

Nr. 1 bestaar af tre firetaktige Perioder og har Formen a - a - b. Kadenserne er 1) Underdom. 2) Underdom. 3) Ton.

Nr. 2 er formelt eiendommeligere. Her er Formen a - b - c - c, idet Omkvædet bare er en Gjentagelse af tredje Periode, hvad der kun meget sjelden forekommer. Første Periode er firetaktig, anden derimod tre-taktig, hvorfor ogsaa Taktförändringen virker uformidlet. Tonalt mærker man sig, at Nr. 2 er frygisk.

79. **Maria.**

1 Melodi.

L. st. S. Nr. 411.

Bugge har i sine G. N. F. under denne Titel som Form B opført ovenstaaende Vise. Melodien bestaar af tre totaktige Perioder med Kadenserne 1) Dom. 2) Dom. 3) Ton. Jeg har taget den med her, da den har noget af den Tone, som for mig har været det bestemmende Kriterium.

80. **Marsk Stigs Døtre.**

1 Melodi.

L. u. O. 1869 Nr. 3.

Nedre Telemarken.

113.

Aa Marsk Stig han ha - ver de Døt - tre to, saa u - blid en Skjæb - ne saa

mon-ne de faa; den æld-ste hun tog den yng-ste om Haand. Og
de fo-re vi-de om Ver-den.

Fire totaktige Perioder og Formen a - a, thi anden Halvdel er egentlig kun en Omformning af første, men med interessant rytmisk Forrykkelse af Intervallerne. De to Ters-Fald i fjerde Takt virker besynderlig stivt, derimod forbauses man over Smidigheden i Takt 7—8 (Forbindelsen cis-gis - a - d). Kadenserne er begge toniske.

81. Maalfri.

I Melodi.

F. m. M.-S.

114.

Grungedal.

Kong Ka-rel han skul-de i Le-din-gen fa-re. Dron-ning Maal-fri var
hjem-me, ta-ge Lan-det i-va-re. Me' Sjø-en gaar un-der.

To firetaktige Perioder, men Omkvædet tretaktigt. Kadenser paa 1) Undersekund 2) Ters og 3) Ton. Melodien er dorisk transp. (kan jo ogsaa være æolisk tr.) og Ledetonen er stor Sekund.

82. Mindre Alf.

2 Melodier.

1.

L. st. S. Nr. 174.

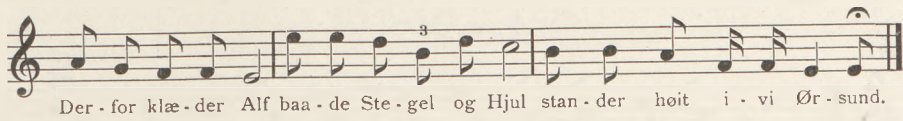
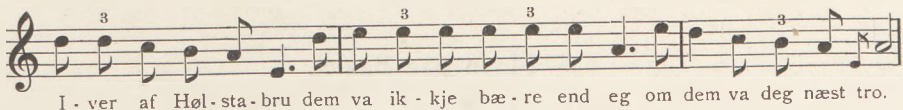
2.

L. u. O. 1860 Nr. 21.

115.

Tudal.

Hvi, stei-ler du ik-ke Knut af Søn-der-borg el-ler.

Trods Forskjelligheden i Periodebygning osv. synes de to Melodier beslægtet med hinanden, og det er særlig Kadenserne, som leder os paa Spor. De er i begge Melodier 1) Dom. 2) Ton. 3) Dom. Men Periodebygningen er ikke lidet forskjellig — i første to firetaktige Perioder og en trettaktig, i anden en trettaktig, saa en totaktig og saa atter en trettaktig.

83. Moderen under Mulde.

2 Melodier.

1.

L. st. S. Nr. 37.

2.

F. m. M.-S.

116.

Høidalsmo (Tel.).

Nr. 1 er en ny Vise og staar fuldstændig udenfor Karakteren. Derimod har Nr. 2 noget rørende ved sig, som passer godt til Textens Indhold — især er anden Halvdel god. Melodien er regelmæssig med to firetaktige Perioder, idet første Halvperiode gjentages. Frygisk Slutning. Se Variant i Musikbil. til Rik. Berges »N. F.« Nr. 13.

84. Møen paa Baalet.

1 Melodi.

F. m. M.-S.

117.

Grungedal.

Ja er de den Bru - re - seng, som e ska faa — me'
 Lin - den bær Lauv — Skam sku faa min Bror, som
 meg hev lo - ge paa — aa dei væk - ker so stolt ei Jom - fru.

Det første korte Omkvæd bevirker tretaktig Periode, medens de to andre Perioder er regelmæssige — totaktige. Melodien vender sig i Begyndelsen til Paralleltonearten, men er allerede i tredje Takt tilbage i den oprindelige Toneart og holder sig der til Slut. I næstsidste Takt mærker man sig Vexlingen mellem g og gis (gammel og moderne Ledetone).

For Texten henvises til DgF. 109 og Rik. Berges: »N. F.« Nr. 9.

85. Nattergalen.

10 Melodier.

1—3.

L. st. S. Nr. 10, 59 og 79.

4.

L. u. O. 1861 Nr. 125.

118.

Mo.

Jeg ved vel hvor der stan - der et Slot som er saa vel be - pry - det med
 Sølv og med det rø - de Guld, med ud - hug - ne Ste - ne og Mu - rer.

5.

L. u. O. 1867 Nr. 10.

Sigdal.

119.

Der stan - der et Slot i Ø - ster - rig, det er saa vel staf - fe - ret med

Sølv og med det rø - de Guld med Mar - mor - ste - ne op - mu - ret.

6.

L. u. O. 1871 Nr. 23.

Bynæsset.

120.

Der stan - der et Slot i Ø - ster - rig som er saa vel be - pry - det med

Sølv og med det rø - de Guld med ud - hug - ne Ste - ne og Mu - re.

7.

F. m. M.-S.

Søndmøre.

121.

Jeg ved vel hvor der stan - der et Slot, det er saa vel be -

pry - det med Sølv og med det rø - de Guld, med

ud - hug - ne Ste - ne og Mu - re.

8.

F. m. M.-S.

Tudal

122.

Jeg ved vel hvor der stan - der et Slot som er saa vel be -

pry - det med Sølv og med det rø - dest Guld og med
hug - ne Ste - ne op - mu - ret.

9.

F. m. M.-S.

123.

Skeldsmo.

Jeg ved vel hvor der lig - ger et Slot, saa her - lig be - pry - det og
si - ret med Sølv og med det rø - de Guld, med Mar - mor - ste - ne op - mu - ret.

Angaaende 10—11 se V. F. S. 82 Nr. 3 og S. 89 b.

Flere af disse Melodier er mer eller mindre fjerne Varianter af den tyske Tone til »Es liegt ein Schloss in Oesterreich«¹ (1—7). Andre er igjen saa forskjellige, at om de end skulde være Omformninger af den oprindelig tyske Tone, har Omformningen været saa radikal, at man skal have særdeles vanskeligt for at finde igjen noget af Originalen (8—11). Og af denne Grund, og fordi der blandt disse Melodier findes saa interessante Former som Nr. 8 og 11, har jeg fundet det rigtigst ogsaa at tage med Melodikomplexet til denne Text.

86. Olav og Kari.

1 Melodi.

L. u. O. 1861 Nr. 104.

124.

Mo.

Han O - lav sad hei - me i ot - te Aar, dei sig - la mæ Fløi, for
han vil til sin Mo - der gaa, dei gjif - te si Sy - ster i Sams - øi.

¹ Ogsaa benyttet til Salmen „Jeg ved et evigt Himmerig“.

Er vel nærmest en Variant af den første af de ovenfor behandlede Melodier til Bejarblakken (L. st. S. Nr. 38). Periodebygningen er den samme — en totaktig Periode + entaktigt Omkvæd og saa to totaktige Perioder. Det melodiske Grunddrag ogsaa det samme.

87. Olov Agjisdotter.

1 Melodi.

Rik. Berge: Norsk Visefugg, Nr. 4.

To omtrent ligelydende firetaktige Perioder med Udvigelse til Paralleltonearten og derhenhørende Kadens; derpaa tretaktigt Omkvæd med tonisk Slutningskadens.

88. Oluf Strangesøn.

2 Melodier.

1.

L. u. O. 1860 Nr. 72.

Sauland.

125.

Det - te va O - la Stran - gje - son og saa Hr. un - ge Ha - bor, dem tje - ne - de saa læn - gje i Da - ners Kon - gens Gaar; dem der dem bræn - der de - res go - de Gods in - de for Røl - land.

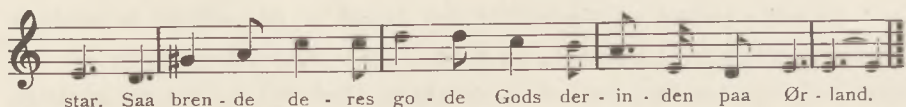
2.

L. u. O. 1861 Nr. 133.

Mo.

126

Aa dæ va han O - luf Stran - ge - son aa saa han un - ge Ha - bor, dei yp - pe - de sig en Træt - te saa stor om beg - ge de - res go - de He -

I begge Melodier er Formen a - a - b med lutter Dominantkadenser. Og Periodebygningen forsaavidt lig, som de to første Perioder i begge er firetaktige. Men Omkvædets underlige Form har i Nr. 1 medført en sextaktig Periode, medens Nr. 2 har regelmæssigt firetaktigt Omkvæd. Se for Omkvædet DgF. Nr. 329.

89. Palmen Burmanson.

3 Melodier.

1.

L.s Halvh. N. Fj. Nr. 45.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 95.

127.

Mo.

Aa dæ va aar - le um Mor - go - nen at Lær - ko - ne syn - gje ut - i

En - gji aa up reis Pal - men Bur - mand - son han klæ - der seg fø - ri sin

Sen - gji ut - i Ri - den - øi.

3.

F. m. M.S.

128.

Vraadal.

De va no aar - le um Mor - go' - en - Lær - kan syng ut - i

En - gji - og up ri - se Pal - men Bu - re - man - son og

klæ - der sig for sin Sen - gjir ut - i Ri - den - Øj.

De to første Melodier bestaar af to regelmæssige firetaktige Perioder, begge med Dom.-Kad., medens Omkvædet i Nr. 1 er entaktigt, i Nr. 2 forlænget til totaktigt, men begge med Ton.-Kadens. I Nr. 3 har vi derimod kun to firetaktige Perioder, idet Omkvædet er draget ind i anden Periode. Man mærker sig i Nr. 3 det formindskede Kvartsprang fra syvende til ottende Takt.

Angaaende Omkvædets Form henvises til DgF., B. II, S. 645 Anm.

90. Peter og Kirsten.

1 Melodi.

L. st. S. Nr. 367.

Fire totaktige Perioder med 1) Dom.-Kad. 2) Ton.-Kad.

91. Ravnen som bere Bod.

2 Melodier.

1.

L. u. O. 1861 Nr. 119.

129. Mo.

Dæ va Hil - le - brand si Sø - ster bort - gav, 'pun - de Li - e hun
fik saa man - ge tuld Sor - ge - dag, saa vel tør Hil - le - brand bi - e.

Tre totaktige Perioder med Kadenserne 1) Dom. 2) Underdom.
3) Dom.

For Nr. 2 se Rik. Berge: »N. F.«, Nr. 15.

92. Raamund.

4 Melodier.

1—2.

L. st. S. Nr. 43 og 90.

3—4.

Landstads N. F., Musikbil. XVI c og d.

Nr. 1 bestaar af en sextaktig Periode, som gjentages omtrent lige-lydende, ja sogar Omkvædet er kun en Forkortelse af den samme Vending — overalt Dom.-Kad. Melodien mager og uden Karakter. Muligens hører Text og Melodi oprindeligt ikke sammen. Se f. Ex. den underlige musikalske Akcentuering paa Ordene »en som heiter Stein«.

Nr. 2 har jeg i V. F. (S. 68 Nr. 4) benyttet som Illustration af Møllmelodier og kan henvise hertil. Omkvædet vil man kjende igjen fra Nr. 1 af Hermo-Melodierne.

Nr. 3 og 4 er Varianter af Nr. 2. Den Kraft, som kjendetegner denne sidste Melodi, er der dog mindre igjen af. Saaledes skal for Nr. 3's Vedkommende hverken Kromatiken i anden Takt eller den lille Vexelnode i tredje Takt, ei heller det forhastede Omkvæd bidrage til at hæve Melodien. En eiendommeligere Variant har vi i Nr. 4. Vistnok gjør $\frac{4}{4}$ Takten Rhytmen stiv. Men Vexlingen mellem den lille Decim i Takt 1 (5) og den store Ters i Takt 2 (6) med den determinerede Udvigelse til Underdominanten og den store Sexts Optræden i syvende Takt med deraf følgende Kadens paa Dur-Underdominanten — i tiende Takt markeres endnu engang den store Sext — alt dette giver denne Variant et Særpræg. Formen i Nr. 2 og 3 er a - a - b, i Nr. 4 bliver den nærmest a - a - a, idet Omkvædet er en Omformning af a. For alle tre er Kadensordningen 1) Dom. 2) Underdom. (3 Moll-Underd., 2 og 4 Dur-Underd.) 3) Dom.

Se ogsaa V. F. S. 50.

93. Ridder Stigs Bryllup.

1 Melodi.

F. m. M.-S.

Sundalen (Nordnøre).

130.

The image shows two staves of musical notation in treble clef with a 3/8 time signature. The first staff contains the melody for the first line of text, and the second staff contains the melody for the second line. The lyrics are written below the notes.

Og ret som dei kom te Sti - ger - lins Gaard,
so stod der to Ter - nor og kjæm - ma sit Haar saa fry - de - lig.

En firetaktig Periode, som gjentages. Derpaa en sextaktig Periode — Omkvædet danner et Led af Perioden. Vendingen til Dominanten føles nærmest som Modulation og Slutningskadensen som tonisk; men Melodien kan jo ogsaa opfattes mixolydisk.

94. Rikeball og Gullbjørg.

7 Melodier.

1—2.

L. st. S. Nr. 562 og 563.

3.

Rik. Berge: Norsk Visefugg Nr. 1.

4.

L. u. O. 1860 Nr. 4.

131.

Tudal.

Aa Re-velt, Re-velt stil dit Sværd, om dæ va mæ din Vil - jaa o

spar min yng - ste Bro - ders Færd. Der Hu - gen lei - kar fæ dem.

5.

L. u. O. 1860 Nr. 70.

132.

Sauland.

Gre - ve - lin han kom sig ri - ans i Gaar, o - ver di

Bor - land, og u - te stend Kon - gen va svæpt i Maar. Med dem

dan - ske ri - der i - vi Bor - land.

6.

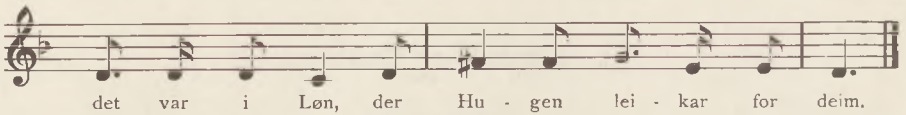
F. m. M.-S.

133

Seljord.

Aa Ri - bolt det var nu en Gre - ve - søn - om

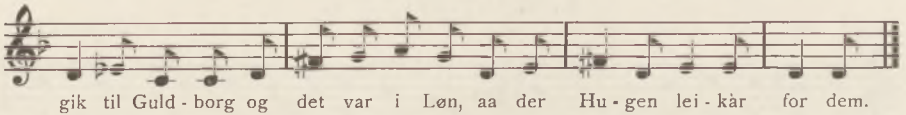
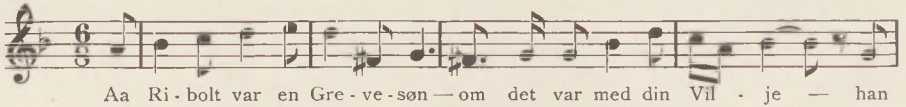
det nu er E - ders Vil - je - han gil - ler ho Guld - borg, og

7.

F. m. M.-S.

134.

Saude (Telemarken).

Vi har her to forskjellige Slags Omkvæd (med Nr. 5 tre), hvad der delvis medfører en forskjellig Bygning.

Nr. 1 optræder med begge Slags Omkvæd: i st. S. har vi 1) »um dæ æ eders Viljaa 2) »men Hugjen leikar fæ dem«, i Musikbil. til Landstads N. F. derimod 1) »fyri vaae« og 2) »fyri laando so vilde dei raade«. I Musikbil. ser det lidt rart ud, at »fyri« kan fylde ud hele Takten, og det er heldigere, at st. S. for denne Takt har det længere Omkvæd (NB.! her Taktforandring og skarpere Rhytmik). For andet Omkvæds Vedkommende derimod falder Formerne metrisk saanogetnær sammen, hvorfor de uden Vanskelighed kan erstatte hinanden. Tonalt er Nr. 1 af ikke liden Interesse. De to første Halvperioder forløber regelmæssigt og ender med Kadens paa Sekunden. Nu følger imidlertid en Udvigelse til Molloverdominanten, sogar med Kadens paa Vexeldominanten. Lindeman har harmoniseret Sekunden a i fjerde Takt over Dominanten $\text{c} : \text{d} - \text{fis} - \text{a}$. For Formidlingen af den følgende Udvigelse vilde det været heldigere, om denne havde været forberedt c : at a havde været harmoniseret over Akkorden $\text{a} - \text{cis} - \text{e}$. Efter Udvigelsen vender Melodien tilbage til den oprindelige Toneart — over Sextendedelen e, som fra Sekund bliver til stor Sext — og ender med Dom.-Kad. ($\text{d} - \text{fis} - \text{a}$).

I Nr. 1 er Periodebygningen regelmæssig. Mindre heldig er den i Nr. 2. Vi faar her først en femtaktig Periode, bestaaende af en trettaktig (med meget uheldig Rhytmik i Takt 2—3) + totaktigt Omkvæd, derpaa to totaktige Perioder. Kadenserne er 1) Ton. 2) Dom.

Nr. 3 er æolisk. Melodien er kraftig og har god Bygning. Det første Omkvæd »fyri Vaae« knytter sig godt til Forsætningen og danner med den én naturlig trettaktig Periode med Ton.-Kad. Anden Halv-

periode og Omkvædet er lige, kun at første Kadens er paa Undersekund, anden paa Tonika. Den delvis synkopiske Rhythme har det rette Sving.

I Nr. 4 har vi ogsaa først en tretaktig Periode og af god Virkning. Men saa mister Melodien fuldstændig Holdning og løber ud i Sand.

Nr. 5 er derimod godt inddelt — bestaar først af en, med Omkvædet sextaktig Periode, hvorefter to regelmæssige firetaktige Perioder. Kadensordningen er ogsaa bra, kun er Melodien i sig selv uden synderlig Kraft.

Nr. 6 er tonalt noksaa mangfoldig. Rimeligst er det at betragte Melodien som æolisk til og med sjettede Takt. Men her faar vi en eienommeligg Udavigelse over den store Ters, og Kadensen tilslut bliver en Blanding af Ton.- og Dom.-Kadens c : Akkordgruppen bliver for de to sidste Takters Vedkommende $d - fis - a, g - b - d, d - fis - a$. Periodebygningen er regelmæssig — to firetaktige Perioder.

Nr. 7 bestaar ligeledes af to firetaktige Perioder. Tonalt er ogsaa denne Melodi af Interesse. Den sætter dristig ind — man mærker sig den store Sext i første Takt — og Forsætningen slutter med en kraftig synkopisk Ton.-Kadens i fjerde Takt. Efter en Vending til Underdominanten — her liden Sext — føres den med djærvt Sving tilbage til den dominantiske Udgang.

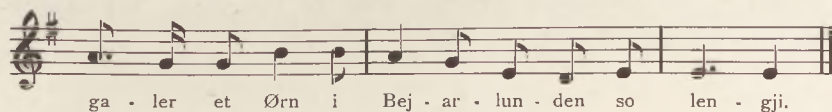
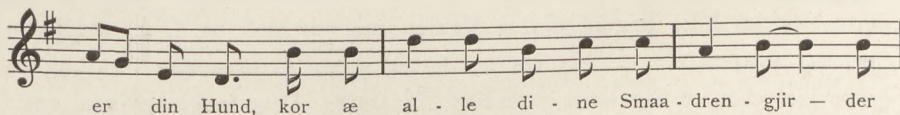
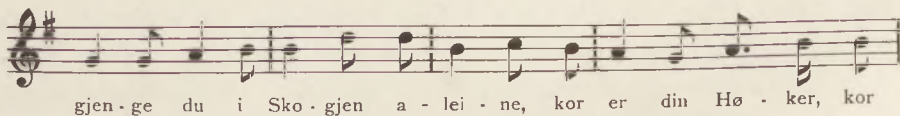
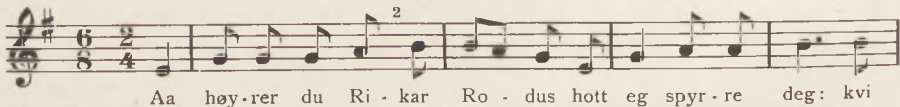
95. Rike Rodenigar.

1 Melodi.

F. m. M.-S.

135.

Høidalsmo.

En eiendommelig Melodi! Og en ligesaa eiendommelig Periodebygning. Den første — firetaktige — Periode er regelmæssig nok. Saa følger en tretaktig, derefter to totaktige, hvoraf den sidste er som en Koncentration af de to sidste Perioder, og saa tilslut det tretaktige Omkvæd. Melodien er æolisk med Kadenser paa Kvint (Takt 4), Undersekund (Takt 9) og Tonika.

Variant i Musikbil. til Rik. Berges »N. F.« Nr. 5.

96. Rimar Kongsøn.

1 Melodi.

L. st. S. Nr. 498.

En Type af en Dominantmelodi med Dominanten omgjærdet af liden Sekunds-Ledetone fra neden og stor Sekunds-Ledetone fra oven, hvorved Dominantens Relation til Tonika bliver saa lidet fremtrædende, at man nærmest har en Følelse, som der staar to Tonika'r mod hinanden. Hvad Melodiskridtene angaar, er de her saa indfildrede i hinanden — Forbindelsen mellem første Linje, Mellemstev og anden Linje er saa snever, at man først i femte Takt føler en Stansning med Kadens paa Tonika. Over en Taktforandring — fra $\frac{3}{4}$ til $\frac{2}{4}$ — føres saa det firetaktige Omkvæd tilbage til Dominanten.

97. Roland.

1 Melodi.

L. st. S. Nr. 322.

Virker høist overraskende ved sin Indsats, der synes at love en dorisk Melodi. Men allerede i tredje Takt vender den sig afgjort til Dur. En Mindelse af den oprindelige Indsats klinger dog igjen i sjette Takt, men Durkarakteren bliver alligevel den seirende. »Roland« er i al sin Enkelhed en af vore mægtigste Visetoner — som huggen i Sten — og dette skyldes ikke mindst denne Vexlen mellem Moll og Dur, et Middel, der, saa simpelt det er, her bliver af den mest forbausende Virkning og giver Melodien en ligefrem grandios Karakter. Bygningen er saa enkel som muligt — to firetaktige Perioder med 1) Ton.-Kad. 2) Ton.-Kad. Men saa var det Indholdet!

98. Rosengaar.

2 Melodier.

I.

L. u. O. 1862 Nr. 135.

136.

Vikersund.

Aa Ro - sen - gaard han tal - te til Ve - ne - li - ta si hvor

læn - ge skal jeg gaa og bi - e ef - ter dig, ut - i Ro - sa.

*) Første Ottendedel utydelig skrevet — kan ogsaa være ment som g.

2.

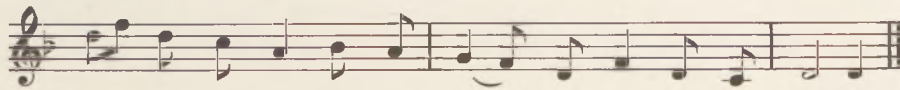
F. m. M.S.

137.

Vraadal.

Aa Ro - sen - gaar ri - der seg un - der Øy, so

fe - ste han Ven - li - ti, ve - ne Møy ut - i Ro - sen.

I DgF. B. III S. 910 forekommer følgende: Endnu kan bemærkes, at Herr S. Bugge har i Telemarken for Landstads »Rosigaard« hørt »Rosengår« og samme Navn har Organist Lindeman i en med Landstads Text nær overensstemmende Optegnelse fra Modum i Buskeruds Amt, med Omkvæd:

»Uti rosa«.

Her er Melodien! Den bestaar, som man ser, af to firetaktige Perioder, den første med Dom.-Kad., den anden med Ton.-Kad. Besynderligt er det her atter at se, hvorledes Taktforandring foregaar inden selve Strofen. At Taktforandring indtræder ved Omkvædet undrer en ikke, og vi har jo flere Exempler paa det. Men det hører til Sjældenhederne, at den indtræder før.

Ogsaa i Nr. 2 finder man Navnet udtalt Rosengaar. Melodien er æolisk og bestaar af en totaktig Periode, hvorefter en tretaktig, idet Omkvædet er inddraget i Perioden. Første Kadens er paa Septim (!)¹, anden paa Tonika.

¹ Septimen føles rigtignok her som Kvint, *alias* Ters

99. **Rullemann og Hildeborg.**

1 Melodi.

L. st. S. Nr. 556.

Melodien uden Karakter og ogsaa ellers uden Interesse. Den synes forøvrigt at staa i en vis Forbindelse med den bekjendte Melodi til »Haugebonden«.

100. **Samson.**

1 Melodi.

L. u. O. 1861 Nr. 105.

138.

Mo.

Han Sam - so - nen tje - ner i Kon - gens Gaar, han lok - ka Kon - gens
Sy - ster dæ ve - ne Maar, saa vel to - re Sam - so - nen bi - e.

Tre firetaktige Perioder med Kadenser paa Kvint (Ton. eller Dom.)
2) Ters (Ton.) og 3) Dom.-Slutning. Ved første Øiekast ser Melodien ligesaa lidet ud efter noget som den foregaaende Melodi og dog hvilken Forskjel!

101. **Signelin.**

1 Melodi.

L. st. S. Nr. 316.

En enkel men vakker Melodi, bestaaende af en totaktig Periode +
entaktigt Omkvæd med Dom.-Kad., hvorefter den totaktige Periode gjen-
tages og følges af et totaktigt Omkvæd med Ton.-Kadens.

102. **Sigurd Svein.**

2 Melodier.

1.

L. st. S. Nr. 454.

2.

Se mine »Norske Folkeviser« H. I Nr. 1¹.

¹ Trods den forskjellige Rhythme har jeg dog hensat denne Melodi her.

Nr. 1 bestaar af to firetaktige Perioder med 1) Dom.-Kad. og 2) Dom.-Kad. Betoningen i Takt 4 og 8 kan bringe en i Tvil, om Melodien oprindelig hører til denne Text. Forøvrigt er Karakteren ægte nok.

Nr. 2 bestaar af en totaktig Periode, hvorefter en tretaktig, som, eiendommeligt nok, indledes af Mellemstevet; tilslut en totaktig Periode. Kadensordningen er den i vore Mollmelodier saa almindelig forekommende 1) Dom. 2) Underdom. 3) Dom.

103. Sivard Snarensvend.

1 Melodi.

L. u. O. 1860 Nr. 60.

139.

Tudal.

Sig-ward slog sin Stif-fa-dør ihjæl alt for sin Mo-ders Bed-ste saa

ly-ster Sig-ward til Ho-ve-ri-de aa Lyk-ken saa vil 'n

fri-ste. Saa ly-ste-lig ren-der han Graa-mand un-der Sig-ward.

Melodien mixolydisk. Formen er a-a-b. En firetaktig Periode med Kadens paa Sekunden bliver gjentaget, hvorefter det tretaktige Omkvæd, som ogsaa har en Snev af Hovedperioden.

104. Sjugur og Trollbrura.

2 Melodier.

I—2.

L. st. S. Nr. 22 og 628.

Angaaende disse Melodier henvises til V. F. S. 39 ff. og S. 70.

105. Skjøn Anna.

4 Melodier.

1—2.

L. st. S. Nr. 160 og 407.

3.

Berggreens »Norske Folkesange« Nr. 13.

4.

L. u. O. 1867 Nr. 35.

140.

Eggedal.

Skjøn An - na gik i høi - e Loft, hun hør - te de Rid - de - re
bol - de og giv nu Gud ud - i Him - me - rig jeg
maat - te min Kjæ - rest be - hol - de.

Nr. 1 maa være en Variant af de til Nattergalviserne hørende Melodier. Deklamationen af Ordet »hedde« med Betonning paa sidste Stavelse viser forøvrigt, at Melodi og Text ikke hører sammen.

Derimod er Nr. 2 helt selvstændig og i sin rørende Enfold en udmærket vakker Melodi. Metret har ogsaa her krævet to firetaktige Perioder. Den første i ren Dur med tonisk Kadens. Anden Periode begynder ogsaa i Dur, men modulerer i de to sidste Takter til Moll-Parallelen, som ogsaa slutter med tonisk Kadens. Denne Modulationsgang hører i vore Folkemelodier til de sjeldnere, men er her af særdeles smuk Virkning.

Nr. 3 ligeledes to firetaktige Perioder. Her brydes ogsaa Tonaliteten og Modulationsgangen er her endnu eiendommeligere end i Nr. 2. Første Periode er regulær Amoll. Men nu dreier det sig, og vi faar paa Ordene »Saa stjal« et stort Sekundskridt, som er af udmærket Virkning og fortræffelig indleder den til en Afslutning paa Underkvinten førende Udvikling. Der bliver her strengt taget ikke Tale om Underdominant og Tonika — det virker snarest, som om to i Kvintforhold staaende Molltonearter er stillet sammen og overfor hinanden. Et vakkert Træk

er det, at den Vending, som afslutter første Periode: *d-e-c-h-a* ogsaa afslutter anden Periode, her endog forstærket ved den forhøiede Kvart — her altsaa *gis-a-f-e-d*. De er ikke rare, de Bidrag, Berggreen har ydet til Kjæmpeviserne, men for denne skal han have Tak!

Nr. 4 er som Nr. 1 fjernt ude beslægtet med »Nattergal«-Melodierne.

106. Solfager og Ormekongen.

3 Melodier.

1—2.

L. st. S. Nr. 40 og 325.

3.

F. m. M.-S.

141.

Vraadal.

Aa høyr du Sol - fa - ger hott e spyr - re de - me de

Vi - vi va so ungt - du svi - kar Kong Da - vid og

tru - lo - var meg, eg ly - star i Lun - den ut - ri - e.

Nr. 1 bestaar af en firetaktig Periode + et totaktigt Omkvæd, som jo igrunnen kun er en Gjentakelse af Takt 3—4, blot her med Kadensvirkning. I syvende Takt faar vi saa, mærkeligt nok, en dorisk Udvigelse, men Melodien vender allerede i næste Takt tilbage til Tonearten og ender den firetaktige Periode med Dom.-Kad., hvorefter det, ogsaa firetaktige Omkvæd slutter tonisk.

Betydeligere og eiendommeligere er Nr. 2. Der er en forunderlig Duft af en fjern Tids Forestillinger over denne Melodi, der fortøner sig som en gribende Ensomhedens Klage, dyb, dragende, hemmelighedsfuld. Den ganske enkle og dog saa storladne Vending, hvormed Melodien sætter ind, fører Fantasien med ett Slag ind i en fjern Verden, *in medias res*, og den ligesaa naturlige som dybt konciperede Udvikling slipper ikke det faste Tag, før man er tilende — man føler sig som i en Naturmagts Vold, Tanken glider som viljeløs paa Tonebølgens Strøm. Og alt dette er opnaaet gennem de enkleste Intervallforbindelser — kun

virker i første Takt Heltonen mellem Hovedtonen og Forslaget paa Ordet »støppte« : den i vore Mollmelodier saa hyppige store Sext, ligesom Vexlingen mellem cis og c i fjerde Takt til at give Melodien et ogsaa i tonal Henseende eiendommeligt Præg. Intet Under, at denne Melodi med dens deilige vemodige Drag indtager en første Rangs Plads blandt vore Folkeviser. Forøvrigt er Periodebygningen som i Nr. 1. Men da Nr. 2 staar i $\frac{3}{4}$ Takt, bliver første Periode her tretaktig med Dom.-Kad., medens hver af de efterfølgende totaktige Perioder slutter tonisk.

I Nr. 3 har vi ogsaa en fortræffelig Melodi. Den første, ogsaa her tretaktige Periode opfattes bedst som frygisk, men den vender sig i den næste, totaktige Periode til dorisk, som yderligere fastslaaes i Omkvædet, der nærmest er en Gjentakelse af anden Periode.

107. Stallbrødrene.

1 Melodi.

F. m. M.-S.

Vraadal.

142.

Aa Stall - bro - der ta - la te Stall - bro - der sin: no
 hev me so li - te aa gje - ra, aa no vi eg ta - ka de
 Lin - da - ri - Lauv og le - ta deg Go - Klæ - i skje - ra. Gjev
 Sven - den go' Svar, mi skjø - ne Jom - fru, om du kun - na.

Formen er a - b - a - b - c. Kadenserne 1) Ton. 2) Underdom. 3) Ton. Melodien er æolisk. Hvad der giver Melodien dens Eiendommelighed er den Maade, hvorpaa Omkvædet er knyttet til fjerde Verslinje. Regelen er jo, at Omkvædet danner et for sig afsluttet Hele. Her føler man det, som om den musikalske Vending, som dækker fjerde Verslinje, først kommer til Afslutning i niende Takt paa Ordet »Svar« (paa Undersekunden) og den nye Sætning, som forøvrigt kun er en Gjentakelse af

en tidligere Vending, begynder med »mi skjøne Jomfru«. Det klinger jo godt, som det staar, men man kunde tænke sig Muligheden af, at Melodien har været knyttet til en Text, hvor første Del af Omkvædet har endt med en afgjort Cæsur, og sidste Del har sat ind som en ny, i sig afsluttet Tanke.

108. **Steinfinn Fefinnson.**

1 Melodi.

L. u. O. 1861 Nr. 148.

143.

Mo.

Aa de va 'n Stein - fenn Fe - finn Son'n han kom seg saa seint um
 Kvel-li; Kjær Bon - di du læ - ner meg Hus i Kvell aa tur - kar up mi - ne
 Fel - dir. Her - a vil in - gen Dand - sen frem - fø - re.

Bestaar af to firetaktige Perioder med 1) Ton.-Kad. 2) Dom.-Kad. og det tretaktige Omkvæd med Ton.-Kad. En karakteristisk Kjæmpevisetone — se f. Ex. Takt 5—6.

109. **Stolt Elselille.**

1 Melodi.

L. u. O. 1861 Nr. 97.

144.

Mo.

Aa der gaar Dans ved Tof - te ved Stran - di høi - res te
 Da - ni - el Kon - ge i Lof - te; vel er den som al - li kom - mer i Vaan - de.

En mærkelig Melodi — og en underlig uregelmæssig Periodebygning. Første Periode firetaktig (med Ton.-Kad.), saa en totaktig (Dom.-

Kad.) og tilslut det tretaktige Omkvæd (Ton.-Kad.). Dette i Forbindelse med Synkoperne og de mange Trioler giver Melodien et uroligt Præg, men tillige en egen Tiltrækning. Versformen har her voldt særegne Vanskeligheder. Men selv i den mere regelmæssige Form, Strofen har i DgF., vil det altid blive et for musikalsk Behandling vanskeligt Metrum.

For Texten — her korrump — se DgF. 220.

110. Stolt Margit.

2 Melodier.

I.

L. u. O. 1861 Nr. 76.

145.

Skafse.

Der stend ei Stri un - der Hal - ling - øi fo - ri Sun-na, dei
stri um stuls Mar - jit den ve - ne Møi. Den Stri - i va i - vi
Er - ning - so - nen den un - ge.

2.

F. m. M.-S.

146.

Grungedal.

De æ kje Rid - dar de æ ei Møy fy - ri Sun-na, de æ stolt Mar - git
un - der Hal - ling - Øy. En - no strir I - ven Er - ning - so - nen den un - ge.

Begge Melodier bestaar overensstemmende med Metret af tre tretaktige Perioder. Men hvilken Forskjel i Holdningen! Rhytmiken i Nr. 1 er idetheletaget ikke synderlig rar, men den bliver aldeles ødelagt ved Takt 5. Nr. 2 derimod er rytmisk fuldendt, og de tretaktige Perioder er formet slig, at de istedetfor at virke uregelmæssigt, kun giver Melodien et Plus mere, et Sving, en Djærvhed, som er uimodstaelig. Kaden-serne er i Nr. 1 nærmest 1) Underdom. 2) Ton., i Nr. 2 1) Ton. 2) Ton., medens begge Melodier slutter dominantisk.

III. Storebroder og Lillebroder.

5 Melodier.

1.

L. st. S. Nr. 414.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 93.

Skafse.

147.

Hør du lil - le Bro - der hott eg spy - re deg veit du
no - ko skjø - ne Jom - fru dul dæ in - kje før meg, du æ
den du æ den eg hev el - ska i min Ung - dom.

3.

Se V. F. S. 91.

4.

F. m. M.-S.

Seljord.

148.

Aa Lil - le - bro - 'er ta - la te Sto - re - bro - 'er sin, aa
eg veit me ei Jom - fru so fa - ger og so fin; Du e
den, du e den eg hev tin - ga i min Ung - dom.

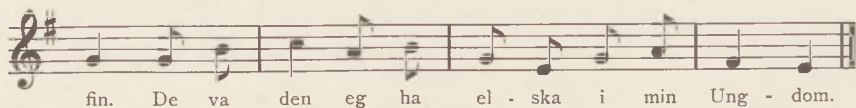
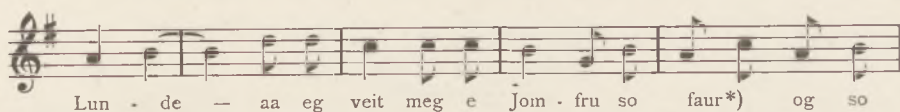
5.

F. m. M.-S.

Saude (Tel.).

149.

Aa Lil - le - bro - 'er ta - la te Sto - re - bro - 'er sin - ut - i

*) udt. favur.

Nr. 1—4 bestaar af tre regelmæssige firetaktige Perioder. I Nr. 5 er paa Grund af Mellemstevet første Periode sextaktig, anden er firetaktig, medens Slutningen — da Begyndelsesordene af andet Omkvæd her ikke gjentages — bliver trectaktig.

I Nr. 1 er første Periode dominantisk. Anden Periode vender sig, over Paralleltonearten, til Undersekunden. En kromatisk Forhøielse af denne fører os saa tilbage til Hovedtonearten. Dette kromatiske Skridt ligger jo nær, men virker dog høist eiendommelig og afgjørende. Det er kanske et senere Træk, men isaafald en betydelig Forbedring. Melodien udmærker sig ved en usædvanlig stærk Melismatik, ligesom Rhythmiken, især i Omkvædet, er rig og mangfoldig.

Nr. 2 er gjennembævet af en underlig, man kunde fristes til at sige, sygelig Lidenskab. En saa saar Smerte som den, der her har fundet sit Udtryk — stærkest paa Ordene »veit du noko« med den saa voldsomt spændte, fire Gange gjentagne es — gjør denne Melodi til noget af et Særsyn, og det ikke blot i vor Literatur. Skade, at den skjæmmes af Omkvædet, som, efter den stærke Nædgang til d i ottende Takt, atter gjentager denne Vending og, ikke fornøiet hermed, med den sidste d sogar skaffer sig en ny Dødvægt.

Angaaende Nr. 3 henvises til Bemærkningerne i V. F. S. 91 f.

Nr. 4 er nærmest en Variant af Nr. 3, men saapas selvstændig, at den fortjener at tages med. Sammenholdt med Nr. 3 viser det sig, at Ledetonen her i ottende Takt er en liden Sekund — i Folkevisen gaar gamle og nye Træk om hverandre.

I Nr. 5 er særlig Vendingen til Paralleltonearten — den indtræder paa femte Takt — af megen Virkning. Overhovedet en deilig bevæget Melodi. Vi faar i fjerde Takt Kadens paa Dom., medens Kadenserne i Takt 5 og 10 falder inden Paralleltonearten — derimod er den sidste tonisk i Hovedtonearten. Rent intervalmæssigt set er jo forøvrigt Melodien æolisk.

112. Sune Folkeseñ.

2 Melodier.

1.

L. u. O. 1860 Nr. 26.

150.

Tudal.

Saa vi - de de lei - ka de Hel - tar de - res Vei o - ver
Sve - ri - ges Land saa il - de gjo - re Hr. So - ne
Folk - vard - son han brøt de Jom - fru - ers Brev. Saa vi - de de
lei - ka de Hel - tar de - res Vei o - ver Sver - gje.

2.

L. u. O. 1860 Nr. 63.

151.

Tudal.

Mag - nus va Kon - gje i Sver - gje han aat - te dei Døt - tan to og
dem va baa - de un - ge og smaa da dem fal - der Mo - de - ren
fra. Saa vi - de lei - ka de Hel - ta saa vidt i - vi Sver - gje.

I Nr. 1 har vi en firetaktig Periode, som med smaa Afgivelser gjentages tre Gange. Kadenserne er 1) Dom. 2) Dom. 3) Ton. Underlig med de to Fermater i ottende Takt, hvor ogsaa stort Septimsprang for endnu engang at kunne gjentage den saa altfor yndede Vending. For Texten se DgF. B. III S. 258.

Nr. 2 er ogsaa ubehjælpelig formet. Den første firetaktige Periode har sine stive Intervallforbindelser, men uheldigere er det, at Takt 5—6

med det i dobbelt Forstand klodsede Ters-Fald gjentages i Takt 7—8. Det tretaktige Omkvæd er høist broget. Kadenserne er 1) Dom. 2) Ton. 3) Dom.

113. Svegder.

4 Melodier.

1.

L. u. O. 1860 Nr. 45.

Tudal.

152.

Ja det - te var un - ge Sveg - der han skul - de Bol - den
le - ge, ja Bol - den drev i Jom - fru - ens Skjød dæ
gjor - de hen - des Kin - der ble - ge. Du taa - la di - ne Ord vel.

2.

L. u. O. 1860 Nr. 71.

Sauland.

153.

I sid - der nu her mi - ne go - de Hov - mænd og
drik - ker Mjød af Skaa - len mæ jeg gan - gar af Bjer - ge - lind alt
med min Mo - der at ta - le. Me ta - la dis - si Or - da vel.

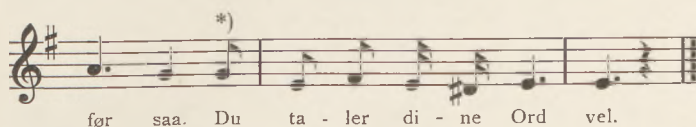
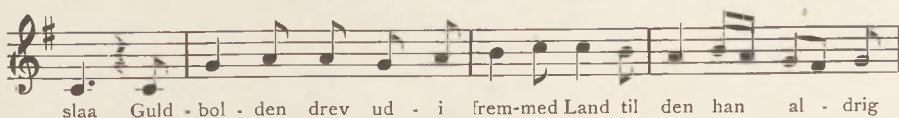
3.

L. u. O. 1869 Nr. 2.

Sogndalsfjeren.

154.

Guld - bol - den saa skul - le de le - ge, Guld - bol - den saa skul - le de

*) Nøden uklar, men ser nærmest ud som g.

Angaaende Nr. 4 se V. F. S. 80, Nr. 2.

I Nr. 1—3 har vi to firetaktige og en totaktig Periode, i Nr. 4 to firetaktige og en entaktig, idet Omkvædet allerede tager sin Begyndelse paa ottende Takt.

Nr. 1 udmærker sig ved en ganske besynderlig Rhytmik. I alle ti Takter faar vi ufravigelig Cæsur paa anden Fjerdedel. Det er et rent Kunststykke, saa nøiagtig er det gennemført. Men det er rigtignok ikke udelukkende til Melodiens Fordel. Man hester sig ogsaa i Takt 7 ved de fire Sextendedele, som følges af en pludselig Stansning — det gjentager sig atter i Takt 9. Melodien maa være af nyere Oprindelse — se især Takt 5—6. Kadenserne er 1) Ton. 2) Dom. 3) Ton. Tilslut kun den Bemærkning, at medens Ters-Fald med Vægt paa Slutnings-tonen som Regel ikke gjør sig godt i en Melodi, saa er det dog her, i Takt 9—10, af meget heldig Virkning.

Nr. 2 er i tonal Henseende tvetydig. Den første firetaktige Periode kunde opfattes som staaende i Fdur, men med frygisk Kadens. Thi her foregaar en Dreining til Paralleltonearten (Dmoll), men med liden Septim og Kadenser paa Prim og Kvint (frygisk). Melodien kan ogsaa opfattes som heltigjennem frygisk, men transponeret. Taktforandring paa Omkvædet.

Tonalt eiendommeligt er ogsaa Nr. 3. Man tror nærmest man er i Emoll, men forbløffes ved, at Perioden slutter paa c. Skulde første Periode være lydsk? tænker man. Det viser sig dog snart, at dette Kvintsprang kun var et karakteristisk Indfald, fremkaldt af Ordene »saa skulle de slaa«. Melodien vender tilbage til og slutter i Emoll.

114. Svein Nordmann.

2 Melodier.

1.

L. st. S. Nr. 417.

2.

V. F. S. 75, 1.

Nr. 1 har to firetaktige Perioder, begge med Dom.-Kadens, og et totaktigt Omkvæd med Ton.-Kad.

I Nr. 2 er ogsaa de to første Perioder firetaktige, men Omkvædet tretaktigt. Kadenser paa Oversekund, Undersekund og Ton.

115. Svend og hans Søster.

3 Melodier.

1.

F. m. M.-S.

155. Vraadal.

(Aa) Eg sto meg me ein Bekk og tvaa un - der Li - e, so
kom der no ri - ans tvo Rid - da - rer tvo - aa so
langt mon - ne li - e des - se Haa - kons Sø - nir ut - ri - e.

2.

F. m. M.-S.

156. Grungedal.

Jeg sto mig ved en Bekk og tvaa un - der Li e, da
kom der ri - den - des de Rid - de - re tvo. Hvor
vil - le I, Hr. Haa - gens Son - ner ut - ri - de?

3.
F. m. M.-S.

Flatdal (Telemarken).

157.

Jeg sto mig ve' en Bekk at to un-der Li - e, da kom der
til mig to Rid - de - re to. Hvor langt vil - le I
Haa - gens Søn - ner ut - ri - de?

Bygningen er i disse Melodier den samme: en tretaktig Periode, derefter en totaktig og saa det tretaktige Omkvæd (i Nr. 3 rigtignok paa Grund af Deklamationens Sammentrængthed totaktigt).

I Nr. 1 har vi atter en udpræget Dominantmelodi med den i disse Melodier saa hyppige Kadensordning 1) Dom. 2) Underdom. 3) Dom.

Nr. 2 er, som man vil se, en Mollform af den anden Melodi til Stolt Margit (S. 102). Resultatet er overraskende. Melodien bliver dorisk, hvad der særlig i fjerde Takt er af egen Virkning. Begge Former skyldes en og samme Kilde.

Nr. 3 er mixolydisk og det saa udpræget som muligt — se Kadensen paa tredje Takt med den store Ledetone fra nedan og Vendingen til Undersekunden, hvorfra der gennem en Tritonus vendes tilbage til Tonika.

For Texten se DgF. Nr. 381.

116. Svend Vonved.

5 Melodier.

1—2.

L. st. S. Nr. 390 og 519.

3.

L. u. O. 1860 Nr. 16.

158.

Tudal.

Hvad er som fyl - der al - le Da - le og hvad er som

pry-der bedst i Kon-gens Sal? Og hvil-ken raa-ber høi-e-re end en
Tra-ne og hvil-ken er hvi-de-re end en Sva-ne? Se dig ud Svend Von-ved.

4.

L. u. O. 1861 Nr. 15.

Sætersdalen.

159.

Svend Von-ved sid-der i Bu-re, han slaar Guld-har-pen
pru-de, han slaar Guld-har-pen un-der Skind, hans Mo-der kom der
gan-gen-dis ind. Se dig ud Svend Von-ved.

5.

L. u. O. 1869 Nr. 1.

Sogndalsfjeren.

160.

Svend Von-ved sid-der i Bu-re han slaar sig Guld-har-pen
pru-de han slaar Guld-har-pen un-der Skind, saa kom hans Mo-der
gan-gen-de ind. Se dig ud Svend Von-ved.

De to første Melodier er af nyere Oprindelse og har lidet eller intet af Kjæmpevisetonen — ja Nr. 2 ser sogar ud som en Baansull.

Derimod er der ganske godt Tømmer i Nr. 3. Melodien bestaar af to firetaktige Perioder med 1) Ton.-Kad. 2) Dom.-Kad. og et totaktigt Omkvæd, ligeledes med Dom.-Kadens (kfr. den til »Svend Vonved« hørende, i »Maal og Minne« for 1912 anførte Gaade).

Nr. 4 bestaar af fire totaktige Perioder + entaktigt Omkvæd. Kadensordningen bliver derfor ogsaa forskjellig fra hvad der ellers almindeligvis er Tilfældet. Kadenserne falder, som vi har set, efter hver anden Linje — vistnok har man ogsaa en Sort Kadens efter hver første og tredje Linje, men af mindre Betydning for Periodeinddelingen — og efter Omkvædet. Her faar man Kadens (Cæsur) for hver anden Takt. Med sine Synkoper og sit entaktige Omkvæd har Melodien et vist raskt Sving, som passer godt til Texten.

I Nr. 5 er Periodebygningen den samme som i Nr. 4 — fire totaktige Perioder, kun at her Omkvædet ogsaa er totaktigt. Dog er Melodien mindre heldig formet. Den svækkes ikke saa lidet ved Gjentagelsen af den første Periode. Ottende Takt er hellerikke bra. Man se, hvor ganske anderledes heldig det rhythmiske Spørgsmaal er løst i Nr. 4.

Tilslut skal jeg henvise til V. F. S. 46—47.

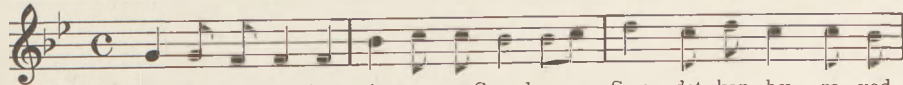
117. Torkild Trundesøn.

1 Melodi.

L. u. O. 1861 Nr. 18.

Sætersdalen.

161.

Tor-kild han er den gjæ-ve-ste Svend som Svær-det kan bæ-re ved

Si-de og hver den Dag der Ø-ster da-ges da-ly-ster han-nem at

ri-de. Saa fæl-der hun Ly-den for han-nem.

Melodien begynder æolisk, men former sig tilslut som almindelig Moll. To firetaktige Perioder og et totaktigt Omkvæd. Kadenserne 1) Ton. 2) Dom. 3) Dom. Der er kraftigt Drag over Melodien og en vis Trods, som faar sit Udtryk i Synkoperne og tillige bevirker, at Omkvædets Gjentagelse af den forudgaaende Periode kun virker heldigt.

118. **Turneringen.**

1 Melodi.

Se V. F. S. 80, 3.

Melodien udvikler sig regelmæssig i to firetaktige Perioder + tre-taktigt Omkvæd og med Kadenser paa Kvart, Undersekund og Tonika. Man mærker sig det kraftige Nonesprang fra ottende til niende Takt. Se forøvrigt Bemærkning til »Hagbart og Signe«, Melodi 3.

119. **Tærningspillet.**

5 Melodier.

1—2.

L. st. S. Nr. 29 og 530.

3.

L. u. O. 1860 Nr. 41.

162.

Tudal.

Hør du go - den Un - ger - svend, leg Ta - vel - bord med
mig, jeg ha - ver in - tet rø - de Guld at sæt - te op for
mig, for - in - den den Fryd saa le - ve de sam - men baa - de.

4.

L. u. O. 1861 Nr. 19.

163.

Sætersdalen.

„Hør du go - den Un - ger - svend leeg Tav - le - bord med
mig“. Jeg ha - ver in - tet rø - den Guld at sæt - te op for
mig. Aa de spil - led, aa de spil - le - de Guld - ter - ning.

5.

F. m. M.-S.

Førde (Søndfj.)

164.

Jom - fru - en stan - der op og hun kjæm - me - de sit Haar.

Gud bæi - re og Gud trø - ste mig for Or - det al - tid

gaar, nu ha - ver jeg min Æ - re - krans for - lo - ret.

Nr. 1 består af to firetaktige Perioder + tretaktigt Omkvæd. Den æoliske Virkning i tredje Takt er, som det vil sees, begrundet i den opstigende Tersgang, der af sig selv fremkalder den lille Septim. Denne Tersgang fortsætter sig mærkeligt nok ogsaa i tredje Takt. Første Kadens kan opfattes som hos Lindeman, men ogsaa som ren dominantisk d. v. s. Akkorden bliver d - fis - a, eller som faldende til Akkorden f - a - c. Anden Kadens er tonisk. Omkvædet er tilheftet, men virker alligevel som en Uddyben af den anslaaede Stemning. Kadensen ogsaa her tonisk. Over Melodien er der et vakkert Drag, men man savner dog her som i de fleste af de Melodier, der er byggede over »Kjæmpeboka«, den fjerne fantastiske Tone, der særtegner de ægte norske Kjæmpeviser, d. v. s. de, hvor Texten bygger paa norsk Folketradition.

Nr. 2 har tre totaktige Perioder. Den første slutter tonisk, anden viger ud til Undersekunden — en Udvigelse, vi ogsaa kjender fra mange æoliske Melodier — tredje slutter dominantisk.

Nr. 3 består af en firetaktig Periode, som gjentages saa nogenlunde, men med anden Kadens (1) Dom. 2) Underdom.), og et tretaktigt Omkvæd, hvor pudsig nok ogsaa anden Takt er en Gjentakelse af første. Kadensen tonisk. De melodiske Vendinger er delvis rent mærkelige for en Folkeviser at være — man hefter sig særlig ved Takt 5—6, hvor man efter den forstørrede Sekund har Tonerækken $f^1 - e - a - gis - c - h - f^2 - e$.

Nr. 4 har to firetaktige Perioder med 1) Ton.-Kad. 2) Dom.-Kad. og tretaktigt Omkvæd med Dom.-Kad. Det er en nyere Melodi. Den er ganske frisk, men svækkes dog ved det gjentagne Fald til Grundtonen i Takt 2, 4, 6, selvom det rytmisk er noget maskeret. Omkvædet er slemt. Det første »aa de spilled« og saa ovenikjøbet et Sextsprang.

Nr. 5 er dorisk og bestaar af to firetaktige Perioder, hvoraf den første gjentages, og saa det tretaktige Omkvæd. Kadenser paa Kvart, Undersekund og Ton.

Se ogsaa V. F. S. 50 og Bemærkning dertil.

120. Ulf van Jern.

3 Melodier.

1.

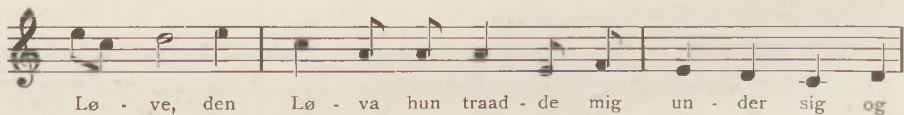
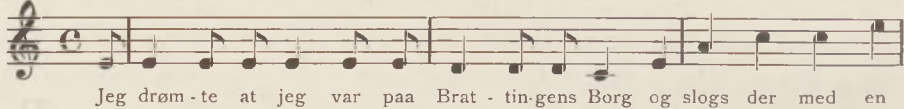
L.s Halvh. N. Fj. Nr. 42.

2.

L. u. O. 1860 Nr. 15.

165.

Tudal.

Egentlig staar de to ovenanførte Melodier i Variantforhold til hinanden, men da Nr. 2 dog afviger temmelig stærkt fra Nr. 1, har jeg heller anført begge. De bestaar af to firetaktige Perioder, men det forskjellige Omkvæd har medført tretaktig Periode for Nr. 1, totaktig for Nr. 2. Tonalt er der ogsaa Forskjel. Medens Nr. 1 nærmest er Cdur med frygisk Slutning paa Tersen (se forøvrigt Bem. i V. F. S. 81), saa er Nr. 2 ren Amoll, men med Dom.-Slutning. De øvrige Kadenser kan i Nr. 1 opfattes som None eller som Septim, i Nr. 2 falder de paa Kvarten. Den melodiske Linje i Takt 2—3 (6—7) er paa begge Steder usædvanlig.

For den tredje Melodi se V. F. S. 24, Nr. 3 og Bem. dertil.

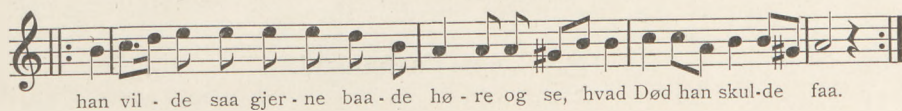
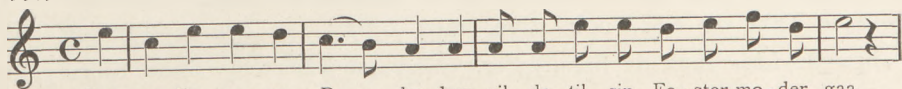
121. Unge Herr Peder.

1 Melodi.¹

L. u. O. 1867 Nr. 19.

166.

Sigdal.

En firetaktig Periode med Dom.Kad., saa en firetaktig med Ton.Kad. Vi har flere Gange set, at Forsætningen repeteres — her har vi det første og eneste Exempel paa, at Eftersætningen bliver gjentaget. En vakker Melodi, men af nyere Præg. (Er muligens beslægtet med Numedalsmelodien til «de tre Grever»).

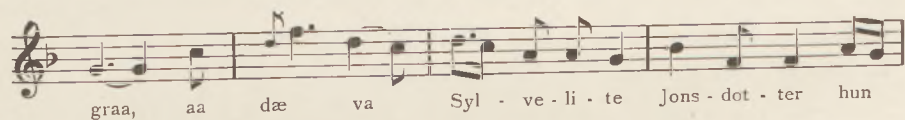
122. Unge Ingelbrett.

1 Melodi.

L. u. O. 1861 Nr. 137.

167.

Mo.

En høist interessant og eiendommelig Melodi! Først Periodebygningen. De to Verslinjer er sammentrængt til en femtaktig Periode, som gjentages omtrent ligelydende, men med forskjellig Kadens 1) Sekund — kan harmoniseres over Dom., men endnu bedre over andet

¹ Senere Anm.: Til denne Text fik jeg isommer (1913) i Gloppen, Nordfjord endnu en Melodi, rigtignok ubetydelig.

Trin — 2) Ton. og saa et tretaktigt Omkvæd med Ton.-Kad. Og melodisk! Først de to stærke Kvart-Fald, ovenikjøbet udstyret med kort Forslag, og saa nok et Kvart-Fald, det besynderligste, nemlig Kvart til Ton., i tredje Takt. Atter i Takt 5—6 to Kvartsprang og den kraftig bevægede niende Takt. Omkvædet er hellerikke borte. Oktavsprang i ellefte Takt og den, nok stive, men ogsaa saa djærve Vending paa »upunde Lio« med de fire (!) f'er. Man vil vanskelig finde Sidestykke til denne Melodi.

123. Unge Vaakukadd.

1 Melodi.

L. u. O. 1861 Nr. 116.

168.

Mo.

Musical notation for the melody of 'Unge Vaakukadd'. It consists of two staves of music in 6/8 time. The first staff begins with a treble clef and a 6/8 time signature. The melody is written in a simple, folk-like style. Below the first staff, the lyrics are: 'Kon - gens Søn af En - ge - land i Ø - de - mark han'. The second staff continues the melody, with lyrics: 'luk - kar saa vent eit Lil - lie - vand, i Løn - dom ber ho Sor - gje.'

En femtaktig Periode, men uden ordentlig Form. Vi saa ovenfor — i Unge Ingelbrett — hvilken fast, sluttet Bygning en femtaktig Periode kan have. Her dra'r den sig fremover uden bestemt Fysiognomi, hvad der delvis skyldes den haltende Rhythme. Omkvædet er totaktigt. Melodien er nærmest at opfatte som Cdur, men Afslutningen med den store Ledetone giver den en Snev af mixolydisk.

124. Unge Vilgaard.

1 Melodi.

L. st. S. Nr. 456.

Tre firetaktige Perioder, alle med Kadens paa Primen, hvad der yderligere fremhæver Melodiens ensformige Karakter.

125. Valivan.

5 Melodier.

1.

L. st. S. Nr. 85.

2.

L. u. O. 1860 Nr. 22.

169.

Tudal.

Aa Va - li - van han ri - der saa sil - digt om en Kveld og
 op - pe sid - der Jom - fru - en ka - rer sin Ild. Va - li - van og
 Va - li - van hvor han sei - la aar - lig.

3.

F. m. M.-S.

Søndmøre.

170.

En li - den Rid - der Va - li - van saa sent ud paa Kveld, der
 sid - der skjøen Jom - fru og ra - ger ved sin Eld, Va - li - va -
 li. En li - den Rid - der Va - li - van og han sig - ler aar - lig.

4.

F. m. M.-S.

Vraadal.

171.

Aa Va - li - van le - te seg skjæ - ra Sko, so let han seg
 lei - e som han var ei Brur. Va - li - van sig - ler aar - leg.

5.

F. m. M.-S.

Vestfjorddalen.

172.

Der bur no ei Jom - fru her ut - i kons By, de' er ki an - na

Gul - lid ho mo - ne sy. Men Va - li - van sig - ler aar - le.

Nr. 1 er en Variant af den ovenanførte Melodi til Kullemann og Hildeborg, kun at der her ikke er noget Mellemstev, og at Melodien slutter dominantisk, medens den der slutter tonisk.

I Nr. 2 har Texten — den er forøvrigt korrupt — en Form, som vanskeliggjør en god Periodebygning. De to første totaktige Perioder er regelmæssige nok. Og havde det fortsat med Ordene »og Valivan« osv., kunde man havt tre totaktige Perioder. Men det indskudte »Valivan«, som ovenikjøbet med sin Vending til Underdominanten volder Stans i Bevægelsen, hindrer Melodiens naturlige Udvikling. Kadenserne er 1) Dom. 2) Dom. 3) Ton., idet Slutningstonen naturligst falder ind i Akkorden a - c - e.

Nr. 3 er atter en typisk Dominantmelodi. Først en firetaktig Periode, derpaa en sextaktig, idet Ordet »Valivali« her naturlig slutter sig til det foregaaende. Saa følger et firetaktigt Omkvæd.

Nr. 4 er en selvstændig Variant til Nr. 1. To firetaktige Perioder med 1) Dom.-Kad. 2) Ton.-Kad., hvortil det tretaktige Omkvæd med Dom.-Slutning.

Den sidste Melodi — Nr. 5 — har jeg egentlig faat til Texten »Her site me to Kvendj« (Landstads N. F. S. 667). Men da Melodien har en udpræget Kjæmpevisekarakter, har jeg heller anvendt den til Valivan-Texten. To totaktige Perioder med 1) Ton.-Kad. 2) Dom.-Kad. Saa kommer paa Ordene »hon mone sy« en Vending til Underdominanten (NB! stor Sext), som synes at føre os hen i en Baggade; men med en heldig Vending — rigtignok et forstørret Kvartsprang — bindes Omkvædet til det foregaaende, og Udviklingen fortsætter sig med naturlig Gang til Dom.-Slutningen.

126. Valravnen.

1 Melodi.

L. u. O. 1860 Nr. 27.

Tudal.

173.

Rav - nen han fly - ver om Af - ten om Da - gen han ik - ke
 maa den skal ha - ve den kran - ke Lyk - ke den
 go - de kan han ik - ke faa. Mens Rav - nen fly - ver om Af - ten.

Melodien sætter dristigt ind paa den store Septim, men gaar allerede i samme Takt, idet Septimen sænkes, over i smulere Farvand og stanser i fjerde Takt paa Sekunden (Dom.-Kad.), hæver sig saa igjen dristigt op til Oktaven for endnu engang at gennemløbe den samme Bane. Omkvædet minder en sidste Gang om det stærke Forsæt, men atter daler Melodien, den gang dog forat falde til Ro paa Tonika.

127. Veneros.

2 Melodier.

I.

L. u. O. 1861 Nr. 2.

Bygland (Søtersdalen).

174.

Aa Ve - ne - rus han te - ner i Kon - gens Gar i ni - e Vin - tra aa eit
 Aar, du var den, du var den eg hev tin - ga i min Ung - dom.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 10.

175.

Søtersdalen.

Aa Ve - ne - rus te - ner i Kon - gens Gar i ni - e Vin - tra aa eit

Aar, du var den, du var den eg hev tin - ga i min Ung - dom.

Melodierne falder omtrent sammen for de to første Perioders Vedkommende — de er firetaktige med 1) Ton.-Kad. 2) Dom.-Kad. —, men medens i Nr. 1 det firetaktige Omkvæd slutter i Tonearten og tonisk, vender Omkvædet sig i Nr. 2 til Paralleltonearten og slutter der, ligeledes tonisk.

128. Vidrik Verlandssøn.

4 Melodier.

1.

L. u. O. 1860 Nr. 25.

176.

Tudal.

Skjim - ling for op mæ beg - ge si - ne Bein aa beint paa Ri - skers

Si - de saa tro han af hans Si - bein sju saa be - gynd - te dem at

stri - de. Stan - der en Borg hei - te Bern og der - i bor 'n stærk Te - de - rik.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 13.

177.

Søtersdalen.

Kon - ning Ti - drick sid - der ud - i Bern, han ro - ser af sin Væl - de: Saa

man - gen ha - ver han tvun - gen, baa - de Kjæm - per og ra - ske
Hel - te. Der stan - der en Borg he - der Bern og der bor i Kon - ning Ti - drick.

3.

L. u. O. 1861 Nr. 61.

Sætersdalen.

178.

Sje - ming saa he - ter min æ - del Hest er fød up - paa vil - den Sto aa
Mem - ring saa kal - des mit go - de Sværd er hær't i Kjæm - pe - blod; Det
kla - ger den Sven - den som fan - gen lig - ger paa He - de.

Nr. 1 sætter ind med stor Septim, og Udviklingen holder sig paa Høiden til første Periodes Slutning paa Dom. Næste firetaktige Periode har mistet Spændtheden og bevæger sig rolig ned mod Ton.-Kadensen. I Omkvædet sætter den store Septim ind igjen, men dermed bliver det ogsaa, og Melodien søger atter tilbage til Tonika. Omkvædets Rhythme er desværre mindre heldig og værst i Slutningstakten. Der er en vis Lighed mellem denne Melodi og den ovenanførte til Valravnen, og da de begge skriver sig fra Tudal, er jo Paavirkning noksaa sandsynlig.

Nr. 2 sætter godt ind, men anden Periode virker med sine to Synkoper noksaa firkantet, og Omkvædet er lidt formeget henad Landeveien. Kadenserne er 1) Dom. 2) Dom. 3) Ton. og Perioderne regelmæssig — firetaktige.

Nr. 3 atter en Dominantmelodi. De to første Perioder regelmæssig — firetaktige. Kadensordningen med 1) Dom. 2) Ton. er her forsaavidt mindre heldig, som Afslutningen paa Grund af den musikalske Vending h - ais - ais - h - h ♭: fuldstændig Kadens næsten bliver for afgjørende, især efter den udprægede Dom.-Kad. i Takt 5—6 med regelret Ledetone fra oven og fra neden. Hertil et tretaktigt Omkvæd med Dom.-Slutning, ogsaa med moderne Ledetone.

Angaaende Nr. 4 se V. F. S. 24, Nr. 1 og Bemærkningerne dertil.

129. Villfar og Sylvklar.

4 Melodier.

1.

L. st. S. Nr. 201.

2.

L. u. O. 1861 Nr. 122.

179.

Mo.

Vill - far for i - vi Hei - o far i - vi Skog mæ Væn - gjo, aa
et - te si Sy - ster vi lei - te mig twin - ger El - skov.

3.

F. m. M.-S.

180.

Vraadal.

Vill - far for i - vi Hei - o - far i - vi Skog me Ven - gjo,
et - ter si Sy - ster han lei - tar - me twin - gar El - sko.

4.

Se Rik. Berges «N. F.», Nr. 6.

Jeg har opført Nr. 1 for Textens Skyld. Melodien ligger fuldstændig udenfor Kjæmpevisetonen, ja har sogar en mistænkelig Lighed med »Dei vil altid klaga og kyta«.

Nr. 2 og 3 synes at staa i et Slags Variantforhold til hinanden — de er jo ogsaa begge Telemarksmelodier.

I Nr. 2 har vi først en totaktig Periode med fuldstændig Kadens paa Tonika. Hertil slutter sig saa udmærket smukt det ogsaa med fuldstændig Ton.-Kad. endende Mellemstev. Svagere er det, at ogsaa den næste totaktige Periode ender tonisk. Det tretaktige Omkvæd derimod ender dominantisk og giver derigjennem et betegnende Udtryk for Ordene »mig tvinger Elskov«.

Nr. 3 begynder med en regelmæssig firetaktig Periode. Den ser ud som Cdur og ender med Dom.-Kad. Saa foretager Melodien en Vending til Paralleltonearten og slutter med fuldstændig Kadens. Det var imidlertid kun en Udvigelse, thi Melodien synes atter at vende tilbage til Cdur, men Karakteren er noget ubestemt — særlig giver den i ellefte Takt forekommende a noget at tænke paa. Og Slutningen bliver, som i Nr. 2 dominantisk, saa her frygisk.

* * *

Nu, da vi kan overskue Materialet, vil vi kaste et kort Blik paa, hvad der er vundet. Af Texter, hvortil vi ikke før havde Melodier, er tilkommet følgende:

1. Alf i Oddeskjær med	1 Mel.	27. Magnus Algotson	1 Mel.
2. Aa Liten han reiste	1 »	28. Margit og Jon	2 »
3. Bjørneskytten	1 »	29. Marsk Stigs Døtre	1 »
4. Dalby Bjørn	1 »	30. Maalfri	1 »
5. Dronning Dagmar	2 »	31. Møen paa Baalet	1 »
6. Dronning Margrete	1 »	32. Olav og Kari	1 »
7. Døtre hævner Fader	2 »	33. Oluf Strangesøn	2 »
8. Ebbe Skammelsøn	4 »	34. Ridder Stigs Bryllup	1 »
9. Edmund og Benedikt	1 »	35. Rike Rodenigar	1 »
10. Fru Mettelil	3 »	36. Rosengaar	2 »
11. Gaute og Magnhild	1 »	37. Samson	1 »
12. Han Lage	1 »	38. Sivard Snarensvend	1 »
13. Her bode en Bonde	1 »	39. Stallbrødrene	1 »
14. Herr Grimborg	1 »	40. Steifinn Fefinnson	1 »
15. Herr Grønevold	1 »	41. Stolt Elselille	1 »
16. Herre Per i Riki	1 »	42. Stolt Margit	2 »
17. Ingaliti	1 »	43. Sune Folkesson	2 »
18. Jon Remordsøns Død	2 »	44. Svend og hans Søster	3 »
19. Knut af Myklegaard	1 »	45. Torkild Trundesøn	1 »
20. Knut i Borgi	1 »	46. Unge Herr Peder	1 »
21. Kong Erik og Havfruen	1 »	47. Unge Ingelbrett	1 »
22. Kong Hanses Bryllup	3 »	48. Unge Vaakukadd	1 »
23. Kong Sverker	1 »	49. Valravnen	1 »
24. Kong Valdemar og hans Søster	1 »	50. Veneros	2 »
25. Kong Valdemar og Tove	1 »		
26. Kvindemorderen	1 »		

Til de Texter, som før havde Melodier, er der af nye Melodier kommet:

1. Axel og Valborg	5 nye	26. Kappen Illhugin	1 ny
2. Aasmund Fregdegjæva	2 »	27. Kjæmperne paa Dovrefjeld	1 »
3. Brynning	2 »	28. Knut liten og Sylverlin	2 »
4. Dalebu Jonson	3 »	29. Kvikisprakk	3 »
5. Dave og Jon	4 »	30. Lage og Jon	2 »
6. De Røvere ligge	2 »	31. Lavrands	2 »
7. De tre Grever	2 »	32. Liti Kjersti	6 »
8. De to Søstre	1 »	33. Liti Kjersti som Stalldreng	3 »
9. Den vise Kvinna	1 »	34. Mindre Alf	1 »
10. Elverhøj	1 »	35. Moderen under Mulde	1 »
11. Elverskud	2 »	36. Nattergalen	6 »
12. Fader og Datter	2 »	37. Palmen Burmanson	2 »
13. Fraanar-Ormin	2 »	38. Ravnens som bere Bod	1 »
14. Frydenborg	1 »	39. Rikeball og Gullbjørg	4 »
15. Grisilla	1 »	40. Skjøn Anna	1 »
16. Hagbart og Signe	2 »	41. Solfager og Ormekongen	1 »
17. Hemingen	2 »	42. Storebroder og Lillebroder	3 »
18. Hermo	5 »	43. Svegder	3 »
19. Herr Guncelin	1 »	44. Svend Vonved	3 »
20. Herr Lovmand	1 »	45. Tærningspillet	3 »
21. Herr Nilaus	1 »	46. Ulf van Jern	1 »
22. Herr Ole	5 »	47. Valivan	4 »
23. Herre Per og Gjødalin	1 »	48. Vidrik Verlandsson	3 »
24. Iven Erlingen	2 »	49. Villfar og Sylvklar	2 »
25. Jørun Jøklekaapa	1 »		

Telemarken er og bliver Kjæmpevisens fornemste Hjemstavn. Det fremgaar ogsaa af det Melodistof, som nu er kommet til. Men man vil dog være bleven opmærksom paa, at Sagen her fortøner sig paa en noget anden Maade. Hvad man hidtil har kjendt af Kjæmpevisemelodier har væsentlig skrevet sig fra Midt-Telemarken med Seljord som Centrum. I det nye Melodistof er det mere Yderkanterne, som træder frem. Mo, Skafse og Tudal var ogsaa før repræsenteret, men sparsomt — nu optræder de en masse. Medens disse Bygder tilligemed Bø, Gransherred og Høidalsmo dog, geografisk set, maa regnes til Midt-Telemarken, saa bringer det nye Melodistof en Række Melodier fra yderste venstre Fløi — fra Grungedal og tillige fra Midt-Telemarkens sydlige Fremspring — Vraadal. Som man vil se, saa bringer de nu offentliggjorte Samlinger diverse flere Melodier fra Telemarken alene, end vi hidtil har kjendt fra det hele Land, ikke at tale om, at Telemarken, rent kvantitativt set, fuldstændig har overfløiet sig selv. Medens vi før kjendte

omkr. 100 Melodier fra Telemarken, er der nu kommet henimod 150 til. Særlig vil man hefte sig ved den rige Kontingent af historiske Viser, en Gruppe, som før kan siges ikke at have været repræsenteret. Et Blik paa den første Fortegnelse vil vise os, hvad der her er vundet. Det er vistnok saa, at Texterne er importeret, ikke er norske — de skriver sig væsentlig fra «Kjæmpeboka» — men Melodierne bliver ligefuldt vore. For ogsaa med det samme at nævne det: man vil ved et Blik paa Textgrupperingen strax se, hvilken betydelig Rolle «Kjæmpeboka» har spillet for Folkets Fantasi, omend naturligvis de hjemlige Texttraditioner indtager den første Plads.

Der er en anden Omstændighed, som paakalder vor Interesse i mindst ligesaa høi Grad. Det vil være en bekjendt Sag, at man, trods rytmiske Afvigelser, kan benytte en Kjæmpevisemelodi til forskellige Texter. Men selvfølgelig har det sin store Betydning, at man til de forskellige Texter ogsaa har særegne Melodier. Den Melodi, som er skabt direkte til en bestemt Text, vil, i Stemning og Rytme, maatte forudsættes at staa i nøiere Overensstemmelse med Textgrundlaget end en, selv god Melodi, naar denne sidste tilhører en anden Text. Rigtig nok er der, trods de tilkomne Berigelser, endnu nogle Texter, som staa uden Melodier. De er imidlertid meget faa, og de vil uden Vanskelighed kunne synges efter forhaandenværende Melodier. Navnlig vil jeg pege paa, hvorledes den særegne metriske Form, som vi har i Visen «Agnus Dei», og hvortil vi ikke har haft nogen rytmisk adæquat Tone, nu kan synges paa en Melodi, som i alle Maader egner sig for Texten. Det er den som Nr. 5 opførte Melodi til «Liti Kjersti som Stalldreng»: «der bur no ein Bonde».

Foruden den overvældende Mængde Kjæmpevisemelodier, som Telemarken atter har tilført vor Folkeviseskat, vil det af de nu offentliggjorte Samlinger fremgaa, at ogsaa de øvrige Landsdele, i en Grad, som man ikke før har vidst af, har deltaget i den musikalske Produktion af Kjæmpevisemelodier. Bidraget bestaar af noget over 40 Melodier, hvoraf Sætersdalen møder op med det største Antal, nemlig 14; dertil kommer Eggedal og Sigdal (6), Grevskaberne (3), Aremark (2), Løiten (2), Numedal (2), Sogndalsfjeren (2), Ringerike, Modum, Smaalenene, Trysil, Elverum, Aal, Exingedalen, Dale, Førde, Romsdalen, Sundalen og Bynæset, hver med en. Hertil maa det erindres, at L. st. S. indeholder Kjæmpevisemelodier fra Hallingdal og Valdres, ligesom de i V. F. offentliggjorte Kjæmpevisemelodier visselig skriver sig fra Trøndelagen (se «Samtiden» 1906 S. 175). Jeg maa henvise til de Steder i det foregaaende, hvor de ovennævnte Melodier er behandlet. Det vil af Melodierne og de dertil

knyttede Bemærkninger fremgaa, at der ogsaa udenfor Telemarken er skabt mangan god Kjæmpevisemelodi — Emnet har af sig selv fremtvunget den rette Tone.

Den uden Sammenligning største Del af det nye Melodistof skyldes, som nævnt, Lindemans utrykte Optegnelser. Han har herved føiet et nyt Blad til sine uvisnelige Fortjenester af norsk Folkemusik. Og jeg vil i denne Forbindelse bemærke, at om jeg end af og til i det foregaaende har maattet erklære mig uenig i hans Opfatning af Melodierne — ingen kan dog nære større Beundring for hans Samlergjerning end denne Afhandlings Forfatter.

Med det nu tilkomne Stof er vor Samling af Kjæmpevisemelodier steget til et Antal af omkr. 300.¹ Det er jo et betragteligt Tal, men stort videre vil vi ogsaa neppe naa. Det fornemste Findested, Telemarken, er nu saa gjennempløiet, at om der endnu kunde være noget at høste, vil det være rent forsvindende, og det samme vil visselig kunne siges om vore øvrige Distrikter. Derfor har jeg ogsaa fundet Tiden jnde til, ikke blot at udgive det foreliggende Stof, men ogsaa til at foretage en Granskning og Opsummering af Resultaterne, saavidt de hidindtil kan registreres.

Vi vil derfor nu atter optage den teknisk-musikalske Analyse, og jeg vil da minde om, hvorledes vi af de foregaaende Redegjørelser for Melodiernes Bygning har set, at alt staar og falder med Periodernes Formning. Og vi har atter indenfor denne Ramme set, at det særlig er Omkvædet, som har voldt de største Vanskeligheder med Hensyn til Periodebygningen. Vi vil da først give os ikast med det. Den eneste udførligere Behandling af dette Spørgsmaal er givet af den danske Musikforsker Thomas Laub i en Artikel i «Danske Studier» for 1909, betitlet «Omkvæds-rytmen». Her er de forskjellige Sider af Emnet optaget til en saa indgaaende Behandling, at det vil være naturligt at benytte den som Udgangspunkt. Efterat have fastslaaet, at der hersker saa nogenlunde Enighed om den fortællende Dels, altsaa selve Hovedstrofens Form osv., fremhæver Hr. Laub, at Uklarheden for Omkvædets Vedkommende er saameget mere iøjnefaldende. Og han siger videre: «Jeg ved kun ét Sted, hvor der er sagt noget om Omkvædsrytmen. Det er i Steenstrups «Vore Folkeviser» S. 75: «Omkvædet er paa ingen Maade urythmisk, men dets Rythme er en anden end Visens,

¹ Jeg skylder forøvrigt at oplyse, at der i Lindemans utrykte Optegnelser endnu findes nogle, dog ganske faa Kjæmpevisemelodier, som jeg ikke har taget med, enten fordi de var saa nærliggende Varianter af de trykte, at de kun vilde føles som overflødige, eller ogsaa fordi de var saa rent inferiorer.

og det kan i det Hele have de forskjelligste Former.» Hertil bemærker Hr. Laub: At omkvædets rytme er en anden end visens skal næppe tages for strængt efter bogstaven; den rytmiske bevægelse, versføddernes gang og art må nødvendigvis være den samme bægge steder, ellers bliver der ingen sammenhæng. — — Tilbage bliver så: samtidig med at omkvædet har samme rytme som den øvrige del af visen d. v. s. samme slags versfødder, er det ikke som den bundet til en bestemt længde af verslinjerne, til et bestemt antal fødder, til bestemte udgange, efter omstændighederne mandlige eller kvindelige. «Det kan i det Hele have de forskjelligste Former» d. v. s. når det holder sig inden for den nævnte begrænsning, er det i det hele frit, ikke bundet af nogen lov. — Og dette turde vel være den almindelige mening. —

Herimod er det at mit øre gør indsigelse. Ved at arbeide med melodierne — og det er vel ikke den daarligste vei at komme til visernes versform på — har omkvæds-rytmerne sunget sig sådan ind i mit øre, at jeg måtte høre efter deres tale; med stigende styrke har de råbt til mig: Jo, vi har en lov, en bestemt begrænset lov, som tåler visse udvidelser, men ikke tåler noget brud. Denne lov har sin grund i vor natur, i musikkens natur, — vi kan nu engang ikke skille os ud fra musikken — og kun ved at lyde loven får vi stil og skjønhed. — — I sin næsten latterlige simpelhed lyder loven saaledes: Normale er omkvæd med et ulige antal taktslag (et, tre, fem) og kvindeligt udgang, — jeg bruger med vilje ordet «taktslag»; det siger saa deiligt tydeligt hvad det skal, kan ikke misforståes. Omkvæd af denne art er i en saa overvældende majoritet, at enhver som gør en optælling vil forbauses. — Ved en ganske naturlig og ligefrem udvidelse kommer vi så til omkvæd med et lige antal taktslag (to, fire, seks) og mandlig udgang. Af dem er der ikke få, dog langt fra så mange som af de forrige. På grund af den særlige klangfarve de ved udvidelsen har fået, egner de sig kun til brug under visse forhold; man vil her som så ofte undres over, hvor fint de gamles øre har været». Et andet Sted hedder det: «Kan et omkvæd lige let læses som 4 kv. og som 5 kv., er sandsynligheden for, at det er bleven sunget som 5 kv., d. v. s. i den rytme, som er musikalsk tilfredsstillende og derfor den normale.» Og atter: «Men så er vi ogsaa kommen over til et omkvæd 5 kv. med dets musikalsk og logisk lige tilfredsstillende betoning». Logisk? Lad gaa. Men musikalsk tilfredsstillende? Nei, paa ingen Maade. Vi skal nu følge Hr. Laubs Anvisninger og saa se, hvad der kommer ud af det. Lad os først se paa et Omkvæd med 5 kv. Jeg vælger for Enkelhedens Skyld; I ser vel hvor mig længes til min jomfru (Laub fremhæver

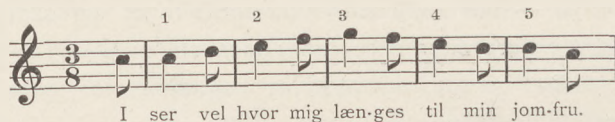
betonet Stavelse ved at spærre Vokalen). Vi vil nu finde den musikalske Formel for dette Vers. Rhythmisk vil $\frac{3}{8}$ Takt passe bedst. Altsaa:

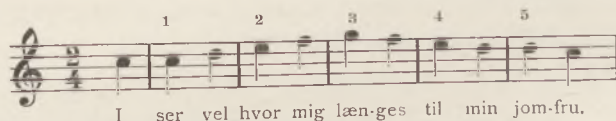
om man synes bedre om det saa:

Nu, et saadant rhythmisk Skema kan jo være bra nok, men jeg sigter noget længer, og jeg vil, til min Demonstration, derfor heller benytte en enkel musikalsk Frase, en liden Periode. Lad os sige som følger:

eller — om man vil:

Jeg ved ikke, om Hr. Laub eller mine øvrige Læsere føler sig tilfredsstillt heraf. Jeg mener selvfølgelig ikke den melodiske Frase — den vilde jeg ikke finde det besynderligt, om man ikke var fornøiet med. Men Rhythmiken, hvad synes man om den? Min rhythmiske Følelse tilfredsstiller den ialfald ikke. Skulde jeg blive fornøiet, maatte det hedde:

D. v. s. vi maa faa sex Taktslag og den kvindelige Udgang maa forvandles til Spondæ, hvor man forøvrigt atter kan opløse den første betonede Stavelse i en betonet og en ubetonet; men NB.! den sidste Stavelse maa være betonet. Hvad der atter vil sige, at den kvindelige Udgang ikke strækker til, men maa støtte sig til en mandlig. Vi skal

¹ Det tør være unødvendigt at omsætte dette i $\frac{2}{4}$ Takt — det kan enhver besørge selv.

nu se, hvorledes tre Taktslag med kv. Udgang arter sig. Vi vil atter tage et ganske enkelt Omkvæd: De maa saa vel i Danmark. Dette vil, med tre Taktslag og kv. Udgang, musikalsk forme sig som følger — jeg vælger, heller end at optage Plads med et rytmisk Skema, med det samme at give en liden Periode. Altsaa:

1 2 3
De maa saa vel i Dan - mark

eller — om man vil:

1 2 3
De maa saa vel i Dan - mark

Atter den samme Vanskelighed. Man har Følelsen af en ufuldbaaren Periode. Der indtræder en Pause, som den rytmiske Følelse kræver udfyldt. Og vi kan gjøre det slig:

1 2 3 4
De maa saa vel i Dan - mark

Altsaa atter betonet Udgangsstavelse.

Det samme Forhold selvfølgelig ved ét Taktslag og kv. Udgang. Lad os tage «med raade»:

med rå - de

Den normale Følelse kræver to Taktslag, altsaa:

med rå - - de

Vi skal nu se paa en Kjæmpevisestrofe i Sammenhæng og kan hertil benytte den første af Hr. Laub opførte. Her det nøiagtige Citat:

Første jeg rider gennem Flensborg by

— med raade — (1 taktslag, kvindelig udgang)

Kristoffer fører mit banner i sky.

Konning Valdemar løver dem både. (3 taktslag, kv. udg.).

Hvis vi følger Hr. Laubs Anvisninger, faar vi det nedenfor anførte Resultat (vi kan her benytte det indifferente rhythmiske Skema — jeg vil ikke have nogen ny Kjæmpeviser paa Samvittigheden). Det falder mig naturligst ogsaa her at anvende $\frac{3}{8}$ Takt, men selvfølgelig kan den omsættes i $\frac{2}{4}$ eller $\frac{4}{4}$ Takt efter Behag — Resultatet bliver det samme.

$\frac{3}{8}$

Før - ste jeg ri - der gjen-nem Flens - borg by, med rå - de, Kri-

stof - fer fø - rer mit ban - ner i sky. Kon-ning Val - de - mar

lo - ver dem bå - de.

Første Linje + Mellemstev giver tilsammen en femtaktig Periode (4 + 1), hvorefter en meget uheldig Pause, medens tredje Linje + Hovedomkvædet tilsammen giver en syvtaktig Periode (4 + 3). Jeg ved ikke, hvad man synes om dette Resultat. For min egen Del maa jeg sige, at jeg finder det meget nedslaaende. I Haab om, at man ikke har noget imod at prøve, hvorledes jeg tror Sagen heldigst ordnet, skal jeg anføre min Version:

$\frac{3}{8}$

Før - ste jeg ri - der gjen-nem Flens - borg by, med rå - de, Kri-

stof - fer fø - rer mit ban - ner i sky. Kon-ning Val - de - mar

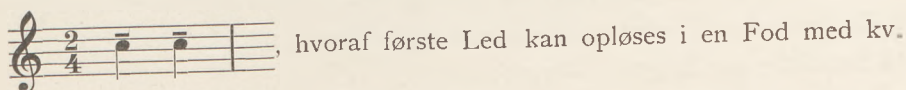

lo - ver dem bå - de.

Første Linje + Mellemstev danner her en sextaktig Periode, hvorefter tredje Linje + Hovedomkvæd bliver ottetaktig. Selvfølgelig er det ikke nødvendigt at beholde den stive Fjerdedel med Punkt til, hverken i femte eller trettende Takt. Den kan opløses til en Fjerdedel med efterfølgende Ottendedel eller til tre Ottendedele, for kun at nævne de enkleste Udveie. Det kan godt være, man vil kalde denne Rhythme fir-kantet. Gjerne for mig. Men ét har den — Balance, og det er for en Melodi en *conditio sine qua non*. En Melodi, som ikke staar ordentlig paa Benene, er en Uting.

Den Maade, hvorpaa Hr. Laub opererer med Begrebet «kvindelig Udgang» (c: Fod med kv. Udg.), er idethele desværre mere skikket til at

virke forvirrende end oplysende. Medens det i Scansionen kun kan have den Mening at betegne en betonet + ubetonet Stavelse = — ◡, saa ser det efter andre Ytringer i Hr. Laubs Artikel ud, som om han mener, at det tillige kan svare til, hvad vi kalder tung og let Takttid (Hr. Laub bruger Udtrykket god Takttid — der er altsaa ogsaa en daarlig¹?). Disse to Begreber er imidlertid inkommensurable. Har vi en $\frac{2}{4}$ Takt, saa er Taktbegrebet en Spondæ:

Udg., altsaa: , men det er aldeles misvisende

at bruge et og samme Udtryk forat betegne modsatte rhythmiske Begreber. Hr. Laub henviser til etpar Exempler fra Beethoven og Mozart. Det burde han ikke have gjort. Disse Exempler beviser nemlig netop det modsatte af, hvad Hr. Laub vil have frem. Derimod falder de fuldstændig sammen med, hvad jeg hævder. Det vilde blive for vidtløftigt i det enkelte at paavise dette, men jeg staar selvfølgelig naarsomhelst til Tjeneste.

Jeg mener altsaa, at Hr. Laubs Fremstilling, set fra musikalsk Synspunkt, er vildledende, og at den Lov, han tror at have fundet, ikke er nogen Lov. Nei, Musikens Lov er denne: Skal der i Vers med 1, 3, 5 Taktslag og kv. Udgang blive Balance, maa Udgangsstavelserne gjøres mandlig. I Vers med lige Taktslag (2, 4, 6) kan Udgangen være kvindelig; mest tilfredsstillende er dog ogsaa her mandlig Udgang.

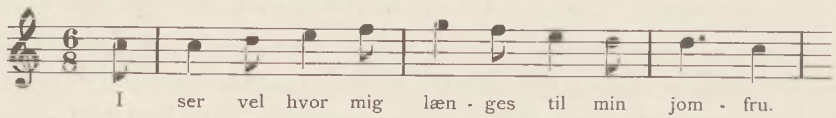
Tilslut skal jeg bemærke, at der visselig findes Melodiformer, svarende til Kategorien 1, 3, 5 Taktslag og kv. Udgang. Men hvad jeg har betonet og vil betone, er, at de, musikalsk set, hverken er normale eller tilfredsstillende. Dertil hører, at de ikke blot tilfredsstillende melodisk, men ogsaa, at de er rhythmisk tilfredsstillende.

Det turde være unødvendigt at tilføie, at de rhythmiske Spørgsmaal, som her er behandlet, har samme Realitet for de norske som for de danske Folkeviser — Omkvædsforholdene er kongruente.

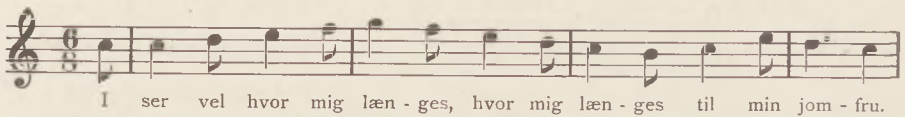
Vi er imidlertid endnu ikke færdige med Periodebygningen. Og jeg maa atter bede Læseren fæste Opmærksomheden ved den S. 128 an-

¹ Tydskerne bruger vistnok disse Betegnelser, men hvorfor adoptere en saa „daarlig“ Udtryksmaade?

førte Periode. Jeg har der for Illustrationens Skyld givet den i $\frac{3}{8}$ Takt. Men det er vel saa godt at opfatte den som $\frac{6}{8}$ Takt, altsaa:

Vi faar her, som man ser, en tretaktig Periode, men med god Balance. Men den rhythmiske Symmetri vil blive endnu stærkere varetaget, endnu mere iøine- eller rettere iørefaldende, om vi udvider denne Periode til firetaktig paa følgende Maade:

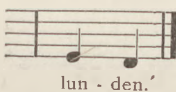
Jeg har for Spøeg udvidet et Led i Texten forat kunne benytte de samme Ord og have noget at synge paa.

Det ligger nu engang i Musikens Væsen, at de to-fire-ottetaktige Perioder paa Grund af sin normale Holdning og Balance danner den kompakte Majoritet. Det er nu engang de fuldbaarne Perioder. Men selvfølgelig er der ingenting iveien for, at vi kan have tre-fem-syvtaktige Perioder, ja at disse trods sin Uregelmæssighed kan have sin store Charme. Det siger sig imidlertid selv, at det her er vanskeligere at tilveiebringe, skal mere til forat skaffe den fornødne Balance. Og uden den, som sagt —.

I Sammenhæng med Periodebygningen staar et andet Punkt, som kortelig maa belyses, nemlig Forholdet mellem Sprogrhythme, den metriske Rhythme paa den ene Side og den musikalske Rhythme paa den anden. Jeg vælger et Exempel fra vor egen Literatur. Der findes i de af Rik. Berge udgivne «Norske Folkevisur» en Melodi til «Liti Kjersti». Denne Melodi har et Omkvæd af følgende Form:

Enhver ser, at dette er galt. Hele Omkvædet er rhythmisk for-
kvaklet. Skylden ligger i, at her er deklameret

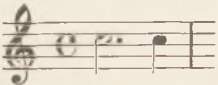

Og det nytter lidet at sige, at Vedkommende har sunget

slig. For det bliver Optegnerens Sag at bringe Papirerne i Orden. Og mod Sprogets Love tør der ikke syndes. Det har aldrig hedt, og man tør vel trygt sige: det vil aldrig i Evighed hedde lunden, altsaa med den største Tyngde paa den efterhængte Artikel istedetfor paa Hovedordet. Spørgsmaalet om den metriske og den musikalske Rhythmes gjen-
sidige Forhold er meget indviklet. Et lidet Exempel vil strax vise det. Den naturlige musikalske Deklamation af, lad os tage det ovennævnte

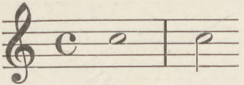
Ord «Lunden», vil være: men der er ingenting

Lun - den

iveien for, at vi kan sige: eller:

Lun - den

Lun - den

ja sogar: Det vil allerede heraf fremgaa, hvilke

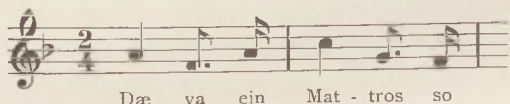
Lun - den

rige Muligheder Musikken sidder inde med. Hvad der, i Oplæsning, vilde tage sig umuligt ud, det kan i Musik være af ypperlig Virkning. Forsaavidt bestaar der et Modsætningsforhold mellem metrisk og musikalsk Rhythme. Men derimod kan den musikalske Prosodi ligesaa lidt som den alm. Prosodi synde mod Sprogets Love. Betonede Stavelser maa ogsaa i Musikken faa Betoning og vice versa med de ubetonede. Her vil vi imidlertid stanse et Øieblik. Thi her staar vi ved et meget interessant Spørgsmaal, som atter vil vise, hvorledes der mellem Musikrhythme og Sprogrhythme dog bestaar et Slags Modsætningsforhold. I V. F. har jeg et kort Afsnit om Periodebygning. Efter i min Omtale af Kjæmpevisestrofen at have gjort Rede for Hovedstrofens Bygning, siger jeg: «Anderledes stiller det sig med Omkvædet. Her er Bygningen som Regel friere, vilkaarligere. — — Ser vi nu paa Omkvædet: «Men enno er inki fagraste Liljo vunni», saa staar vi her overfor en Periode med fem tunge Stavelser. Den musikalske Udformning har her tydeligvis voldt Besvær. Det ser man bedst af de mange Former, som er forsøgt, og hvoraf dog omtrent ingen er tilfredsstillende for den musikalske Følelse. De har næsten alle noget snubbet, afstumpet ved sig. Sammenlignet med den fastbyggede Hovedstrofe falder de rent igjennem. Vanskeligheden kunde ogsaa her været løst gennem den samme Forlængelse, som gav Periodebygningen i Hovedstrofen sin Styrke». Nu, jeg har ovenfor S. 128 vist, hvorledes der kan naaes Balance, men det ovenomtalte Forhold mellem Sprogrhythme og Musikrhythme foranlediger mig dog til i denne Forbindelse at sige etpar Ord. I Omkvædet «Men

enno er» osv. bestaar Udgangsortet «vunni» af en betonet og en ubetonet Stavelse. Men Ordet har tillige ved Siden af sin Hovedakcent ogsaa en Biakcent. Og her er det, Musikken hager sig fast. «Vunni» kan musikalsk gjengives $\frac{3}{8}$ | v : betonet og ubetonet, men ogsaa

$\frac{3}{8}$ | v : Hovedakcent og Biakcent¹ (som altsaa ved Forlængelse
vun - ni

kan give Versfoden Karakteren af en Spondæ). Der er altsaa nok et Modsætningsforhold mellem den metriske og den musikalske Rhythme, men dette Modsætningsforhold er kun relativt. (Man skammer sig næsten over at bringe saa elementære Sandheder tiltrøvs, men naar man ved, hvilken, man kan sige exemplarisk Uvidenhed der hersker om de enkleste musikalske Spørgsmaal, saa er det kanske ikke saa unødigt endda). Sprogrhythmens Forhold til Musikkhythmen er paa Grund af Musikens uendelige Muligheder saa indviklet, at det vanskeligt lader sig udtømme. Og jeg har her bare skizzeret nogle Hovedtræk. Men ét er sikkert: Musikken synder ikke ustraffet mod Sprogets Love. Vi saa det ovenfor i det citerede Omkvæd til Liti Kjersti, ligesom vi gjentagende har set det i Melodisamlingen og de dertil knyttede Bemærkninger. Men der kan dog indtræde Tilfælde af en særegen Natur. Jeg skal give et Exempel. I L. st. S. forekommer under Nr. 11 en Melodi til «Dæ va eigøng ein Kunge». I denne Melodi begynder Eftersætningen med:

Hvad gjør man her? Mod-

sætningen mellem den folkelige og den alm. dannede Udtale — Matrôs og Matrôs — har her fortsat sig helt ind i Folkevisen. Selvfølgelig har man intet andet at gjøre end at tage det, som man faar det. Og hvor denslags Anomalier ikke ogsaa fremkalder Anomalier i Periodebygningen, spiller de jo en mindre Rolle. Men, naar bortsees fra saadanne sjeldne Undtagelser, vil jeg betone, at ligesaa vist som Optegneren pligter at vise den største Samvittighedsfuldhed ligeoverfor Melodiernes Intervaller, ligesaa vist har han den Pligt at tilveiebringe et saa godt Forhold som muligt mellem Sprogrhythme og Musikkhythme, en saa god Periodebygning som mulig, og idethele — jeg kommer atter til mit prætereæ censeo — stille Melodien ordentlig paa Benene. Ellers gaar det ud over Melodien, og vi har ikke Raad til at miste en eneste god Melodi. Sagen er jo nemlig den, at Folkets Sang i rhythmisk Henseende som Regel er saa

¹ I synklopiske Dannelser kan denne Biakcent blive saa stærk, at den næsten faar Karakter af Hovedakcent. Kfr. Melodierne 2 a) og b) til Hermo (sidste Takt). Men NB! første Stavelse falder paa t u n g Taktdel.

fri, saa lidet bestemt eller, forat bruge et teknisk Udtryk, saa lidet taktfast, at det meget ofte beror paa Samlerens Sans for rhythmisk Virkning, om der skal komme noget helt ud af Melodien eller ei. (Jeg vil her hen-vise til Lindemans Redegjørelse i «Norske Universitets- og Skole-Annaler 2den Række, 5te Bind, Kr.ania 1850» — den er citeret i V. F. S. 53 ff.).

Naturligvis vil der endnu kunne siges en hel Del om Omkvædsrhythmen, ja Emnet er ligefrem udtømmeligt. Men der er dog i ovenstaaende Udvikling givet saa mange Momenter, at en opmærksom Gjennemlæsning forhaabentlig vil give Udbytte.

Men hvorledes er nu denne fra Hovedstrofens ofte saa forskellige Omkvædsrhythme opstaaet? Ja det maa jeg overlade til Folkloristerne at forklare. Den almindelige Theori om en Stevstamme, som har afsat Omkvædet, kan forklare Omkvædets Fremkomst. Men Uregelmæssigheden? Den vilde jo ogsaa blive den samme i Stevstammen. Ialfald synes dog Theorien kun at kunne gjælde de lyriske Omkvæd. Men nu de Omkvæd, som man kalder Meningsomkvæd, og som giver Udtryk for Digtets Hovedmoment eller ialfald et væsentligt Moment, og som altsaa maa være blevet til sammen med Texten? Er de da calqueret over et oprindeligt fra en Stevstamme hentet Omkvæd? Nu er det vel saa, at ikke alle Omkvæd er uregelmæssige, men der er da ialfald nok af dem. Har denne fra Hovedstrofen afvigende Rhythme sin Grund i, at man vilde holde Omkvædet ud fra Hovedstrofen? Jeg er saa fuldstændig Lægmand paa disse Omraader, at jeg ikke tør tage noget Standpunkt, men paa den anden Side er Spørgsmaalet af saa stor Interesse, at det vilde være særdeles kjært at faa en fagmæssig Udtalelse om Emnet.

Hvad Hovedstrofen angaar, saa har jo denne som Regel en fast Bygning. Vistnok kan Mellemstevet, som vi mange Gange har set, bevirke en mindre heldig Periodebygning. Men der gives jo en hel Del Kjæmpeviser uden saavel Mellemstev som Efterstev. Og her er Bygningen som Regel saa konstant, at den ikke foranlediger yderligere Bemærkninger. Der er ialfald i de foregaaende Analyser gjort saapas Rede for Periodebygningen i de forskellige, saavel firelinjede som tolinjede Strofer, og man har fremforalt nu en saadan Rigdom paa Exempler, at en nærmere Udvikling kunde staa i Fare for at virke som en unødigt Gjentagelse (se forøvrigt Bemærkningerne i V. F. S. 97 ff.).

Nu skal jeg indrømme, at det ikke vilde forbause mig, om man efter Gjennemlæsningen af ovenstaaende Udvikling om Omkvædsrhythmen osv. sagde som saa: Jaja, min gode Mand, dette kan jo altsammen være bra nok, men hvad fører det til? Hertil vil jeg svare: Strengt taget fører det ikke til nogenting. Materialet foreligger, og vi faar tage det, som

vi har faat det. Dog kunde jeg nok tænke mig — det er ialfald mit Haab — at en saadan Udredning, selvom den ikke er saa detaljeret som maaske ønskeligt, alligevel kunde bidrage til at klare Begreberne om Rhytmens Væsen, om Forholdsmæssighed i Periodebygningen, kort sagt, om de Faktorer, som er bestemmende for Melodiens Holdning og dens Chancer for at naa frem til et fuldbaarent Udtryk.

I de Analyser, jeg har givet i det foregaaende, vil man have lagt Mærke til, at jeg fleresteds har brugt Udtrykket «ældre» og «nyere» Melodilag. Jeg behøver vel neppe at bemærke, at denne Distinktion kun er baseret paa Formodninger, og at jeg her ikke har andet end min egen Musikfølelse at holde mig til. Vore ældste Optegnelser af Kjæmpevisemelodier er jo af forholdsvis ny Dato (fra omkr. 1800). Saa vi er særdeles uheldig stillet, naar det gjælder om at bestemme disse Melodiers Alder. For Texternes Vedkommende har man sproglige Holdpunkter, men noget tilsvarende for Melodierne har vi ikke. Og om man end maa gaa ud fra, at Text og Melodi er nogenlunde samtidige — i mange Tilfælde har visselig Melodien gaat forud for og fremkaldt Texten — hvem garanterer os saa for, at den Melodi eller de Melodier vi knytter til Texten ogsaa har fulgt den fra dens Begyndelse? Eller, om dette kunde tænkes, at vi har Melodien i dens oprindelige Form? Alt, hvad der kan siges om disse Ting, bliver bare Gisninger, og altsaa af meget betinget Værd. Sagen er jo nemlig, som tidligere fremholdt, den, at i Folkeviserne bestaar gammelt og nyt Side om Side, gaar gamle og nye Træk om hverandre. Ogsaa blandt Kjæmpevisemelodierne finder man endel, som er bygget over de saakaldte gamle Tonearter, over dorisk, frygisk, æolisk, over mixolydisk og jonisk. Da Kjæmpeviserne visselig repræsenterer noget af vort ældste Melodistof, kunde man formode, at de nævnte Tonearter fortrinsvis maatte være at finde der. Men det er, som vi har set, sletikke Tilfældet. Hvorvidt Melodierne i Tidens Løb har mistet alderdomlige Træk, derom kan man kun udtale Gisninger, og det er Emnet næsten for godt til. Men mærkeligt er det at se, at f. Ex. den bekjendte Melodi til «Aasmund Fregdegjæva», en Text, som jo er blandt vore allerældste, tonalt set egentlig ikke indeholder et eneste Træk, som man fortrinsvis regner for tilhørende det ældre Lag. En anden Sag er det, at hele Melodiens Aand fører Tanken og Fantasien tilbage til en fjern Tid. Og her spiller ikke Texten ind. Den virker slig fuldstændig uafhængig af Texten. Dette kan sletikke altid siges om de Melodier, som er bygget over de gamle Tonearter. Men hvorledes end dette Spørgsmaal bliver at løse, hvis det da overhovedet kan løses.

ét er ialfald sikkert, og det er, at man ogsaa inden Kjæmpevisemelodierne kan skjelne mellem ældre og nyere Melodilag. Jeg har ovenfor sagt, at man her kun har sin subjektive Musikfølelse at bygge paa, hvorfor det, selvom man vilde forsøge en saadan Gruppering, altid vilde blive en prekær Sag, ligesom Resultatet sikkert vilde blive meget diskutabelt. Jeg har for enkelte Melodiers Vedkommende antydnet mit Indtryk, og om man ogsaa ellers nok kan have sine Tanker og Formodninger, saa bliver dette ialfald et saa løst Grundlag, at det neppe bringer Sagen et Hanefjed videre. Man faar hengive sig til Glæden over den Rigdom, den Skat, vi har i vore Kjæmpevisemelodier — det bliver dog til syvende og sidst den bedste Vinding. I denne Forbindelse vil jeg tilslut bemærke, at det har ligget udenfor min Plan at give en æsthetisk Vurdering af vore Kjæmpevisemelodier, om jeg end ikke er gaat afveien for det, hvor Emnet har krævet det. Vistnok har jeg af og til maattet give en og anden Melodi et mindre fordelagtigt Skudsmaal, og vistnok kan det forbause, at den og den Melodi er taget med — selvfølgelig har jeg haft mine Grunde — men alt i alt vil man erkjende, ikke blot at det nu tilkomne Stof repræsenterer en anselig Berigelse, men ogsaa, at vore Kjæmpevisemelodier som Helhed set med Rette indtager Rangen som den værdifuldeste Gruppe inden vor verdslige Folkeviseskat.

A-2

1913r.

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
Gdańsk

C III 18251

n. 1-5